הלכות גירושין פרק ב' - תמלול

סיכום השיעור

הלכות גירושין פרק ב'

הקדמה צו פרק ב' — דער אינהאלט און מבנה פונעם פרק

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

המשך פון פרק א' וואו דער רמב"ם האט אויסגערעכנט די צען הלכות פון גירושין וואס זענען מדאורייתא, און די ערשטע הלכה דארט איז געווען: "שלא יגרש האיש אלא ברצונו".

2. פשט אין דער הלכה

פרק ב' איז א המשך פון פרק א'. אנדערש ווי ביי קידושין וואו מען דארף ביידע'ס רצון, דארף מען ביי גירושין נאר דעם מאן'ס רצון. דער פרק גייט אריין אין די פרטים פון דעם דין: וואס הייסט אז דער מאן גיט עס, וואס הייסט זיין רצון, און וויאזוי מען ווייסט אז ער האט טאקע געוואלט מגרש זיין.

3. חידושים און הסברים

* **די טעמע פונעם פרק און פארוואס עס הייבט זיך אן מיט שליחות (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** לויט די מפרשים (אויף די ערשטע פרקים איז נישטא דער מגיד משנה נאר דער "רב המפרש" וואס איז מיוחס להריטב"א) דרייט זיך דער גאנצער פרק ארום דעם נושא פון "רצון". ר' יצחק מערקט אן אז דאס ווארט "רצון" אליין איז אפשר נישט גענוג צו פארנעמען אלע חלקים פונעם פרק. ר' יואל אשר פארברייטערט עס: דער יסוד איז אז *דער מאן* איז דער וואס גיט דעם גט און ער טוט עס *מרצונו*. ממילא קומט אריין די שאלה וועז הייסט עס אז "דער מאן" האט עס געגעבן — וואס ברענגט אריין די הלכות פון שליחות (אז זיין שליח הייסט אויך ער).

ר' יצחק איז מסביר פארוואס דער פרק הייבט זיך אן מיט שליחות דא (און נישט אין די שפעטערדיגע פרקים וואו מען רעדט בעצם פון הלכות שלוחים): אזוי ווי אין הלכות קידושין איז דא א פרק וועגן וועלכע לשונות זענען מגלה דעם רצון צו מקדש זיין, אזוי אויך איז די ערשטע העלפט פון אונזער פרק געווידמעט צו די לשונות וואס דער מאן זאגט צו מגלה זיין זיין רצון צו גט'ן. וועז א מאן שרייבט אליין א גט און גיט עס פאר זיין ווייב, איז נישטא קיין סך שאלות אויף זיין רצון צו שרייבן (מען דארף נאר וויסן ביי דער נתינה אז ער גיט עס בתורת גט און נישט ווי א מזוזה). די גאנצע סוגיא פון "כתבו גט" — צי זיין לשון איז געגוג קלאר אז ער מיינט טאקע א גט — הייבט זיך אן נאר וועז ער הייסט *א צווייטן* שרייבן, וואס דאס איז אויך דער נארמאלער סדר ווייל רוב מענטשן זענען נישט קיין סופרים. דערנאך גייט דער פרק אריבער צו איינעם וואס איז נישט ביים דעת, און צום סוף צו דער שאלה פון כפיית הגט — וויאזוי כפיה קען ארבעטן דורך בית דין אויב מען דארף האבן דעם מאנ'ס רצון.

הלכה א'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

זה שנאמר בתורה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה, אחד הכותב בידו או שאמר לאחר לכתוב לה, ואחד הנותן בידו או שאמר לאחר ליתן לה. לא נאמר וכתב אלא להודיע שאין מתגרשת אלא בכתב, ונתן שלא תקח מעצמה.

2. פשט אין דער הלכה

כאטש אין פסוק שטייט "וכתב... ונתן", וואס קוקט אויס ווי דער מאן אליין מוז שרייבן דעם גט מיט זיינע אייגענע הענט און עס געבן אין איר האנט, איז די הלכה אז סיי ער שרייבט און גיט אליין, און סיי ער הייסט א צווייטן (א שליח) שרייבן אדער געבן, איז עס כשר. דאס ווארט "וכתב" קומט נאר צו זאגן אז גירושין מוז זיין דורך א געשריבענער זאך ("שאין מתגרשת אלא בכתב"), און "ונתן" קומט נאר צו זאגן אז זי טאר עס נישט נעמען אליין אן זיין נתינה ("שלא תקח מעצמה").

3. חידושים און הסברים

* **[דיגרעסיע: דער פאראדאקס פון פשוטו של מקרא קעגן דרשות חז"ל]:** עס איז דא א פאראדאקס וואס שלעפט זיך שוין פון פרק א' (ביי די דרשות פון "ושלחה מביתו" און "בידה"): פון איין זייט לערנט מען ארויס גאנצע הלכות פון יעדן איינציגן ווארט אינעם פסוק, און פון דער אנדערער זייט זאגט מען אז דאס וואס דער פסוק זאגט ממש כפשוטו (אז ער שיקט איר ארויס פונעם הויז, אין איר האנט, אדער אז ער שרייבט עס אליין) איז לאו דווקא!

* *ר' יצחק'ס מהלך:* דאס איז א "לומדישע הפשטה" פון תורה שבעל פה. מען נעמט יעדעס ווארט זייער ערנסט, אבער מען איז עס מפשיט פון דעם גשמיות'דיגן ציור צו א הלכה'דיגן באגריף (שליחות, רשות וכו').

* *ר' יואל אשר'ס מהלך:* די תורה האט צוויי פנים: "קריאה" און "דרשה". בתור קריאה איז די תורה געשריבן בלשון ציורי, ווי א מעשה (א מאן האט חתונה, זי געפעלט אים נישט, שרייבט ער א גט און שיקט איר ארויס פון הויז). אבער וועז מען קומט צו הלכה, דרש'נט מען יעדעס ווארט לויט די כללים פון תורה שבעל פה. ר' יצחק האלט אבער אז אין א הלכה'דיגער פרשה איז דער פשט אליין געשריבן צו זאגן הלכות, נישט סתם א מעשה.

* **די כפילות פון "וכתב" און "ספר כריתות" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** ר' יואל אשר פרעגט א שטארקע קשיא: אויב דאס ווארט "וכתב" קומט נאר צו זאגן "שאין מתגרשת אלא בכתב" (אז עס מוז זיין געשריבן), פארוואס דארף מען דאס ווארט "וכתב"? דאס ווייסט מען דאך שוין פונעם ווארט "ספר כריתות" — א

"ספר" מיינט דאך א געשריבענע זאך! די תורה וואלט געקענט שרייבן "ונתן לה ספר כריתות בידה"? (און אין פרק א' האט דער רמב"ם טאקע געלערנט פון "ספר כריתות" נאר "דבר הכורת בינו לבינה", און פון "לה" – לשמה, און פון "וכתב" – שאין מתגרשת אלא בכתב).

* *תירוץ א' (ר' יואל אשר):* מען מוז האבן דאס ווארט "וכתב" כדי צו קענען אנבינדן דאס ווארט "לה" אויף דער כתיבה ("וכתב לה") – אז די *כתיבה* אליין מוז געשריבן ווערן לשמה (אויב עס וואלט נאר געשטאנען "ונתן לה ספר כריתות", וואלט "לה" נאר געגאנגען אויף דער נתינה).

* *תירוץ ב' (ר' יצחק):* אין אמת'ן לערנט מען פון "וכתב" ביידע זאכן: סיי אז עס מוז זיין בכתב, און סיי אז *דער מאן* מוז עס שרייבן (אדער אליין, אדער דורך זיין שליח; עס מוז קומען פון אים). דערצו שטייט אין דער פרשה בעצם צוויי מאל "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה" (ביי דעם ערשטן מאן און ביי דעם צווייטן מאן), וואס גיט פלאץ פאר מערערע לימודים.

* **קשיא אויפ'ן סיום פונעם רמב"ם ("לא סיים במה שפתח") און דער מקור פאר שליחות (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** ר' יצחק שטעלט זיך אפ אויף א שוועריגקייט אינעם מבנה פון דער הלכה:

1. דער רמב"ם הייבט אן אז דער מאן קען שרייבן אליין אדער הייסן א שליח ("או שאמר לאחר לכתוב"), וואס משמע אז דער עיקר לימוד פון "וכתב" איז אז דער כח הכתיבה מוז קומען פונעם מאן. אבער ביים סוף פירט דער רמב"ם אויס אז "וכתב" קומט גאר צו זאגן "שאין מתגרשת אלא בכתב"! אויב אזוי, פון וואו ווייסט מען טאקע אז דער מאן מוז עס שרייבן (אדער ציווי'ן צו שרייבן)?

2. נאך מער: פארוואס דארף דער רמב"ם דא בכלל אנקומען צו מסביר זיין אז א שליח קען שרייבן און געבן? "שלוחו של אדם כמותו" איז דאך א כלל בכל התורה כולה (ווי מען לערנט אין קידושין פרק ב', און עס ווערט טאקע געלערנט פון "ושלחה" ביי גירושין)!

* *תירוץ המפרשים (ר' יואל אשר און ר' יצחק):* די מפרשים (ווי דער מגיד משנה) ענטפערן אז מען וואלט געקענט מיינען אז ווייל די תורה שרייבט דא ארויס בפירוש "וכתב... ונתן", איז עס א גזירת הכתוב אז ביי גט העלפט נישט קיין שליח און ער מוז עס טוהן דווקא מידו (אליין); דעריבער דארף מען אנווייזן אז עס גייט ווייטער מיט'ן אלגעמיינעם כלל פון שליחות בכל התורה כולה.

* *ר' יצחק'ס מהלך – פשיטות המקרא אנטקעגן הלכה:* דער אמת'ער פשט אינעם רמב"ם איז נישט ווי די מפרשים האבן פארשטאנען, נאר דער רמב"ם גייט דא ווייטער מיט זיין מהלך פון פרק א' בנוגע פשוטו של מקרא קעגן הלכה. דער רמב"ם האט געשריבן זיין ספר פאר א מענטש וואס האט געלערנט בלויז חומש און רמב"ם. ווען אזא מענטש ליינט אין חומש "וכתב לה", וואלט ער לויט פשיטות המקרא געמיינט אז דער בעל מוז אליין פיזיש שרייבן דעם גט מיט זיין פען. דעריבער וויל דער רמב"ם מפקיע זיין דעם ליינער פון דעם מצומצם'דיגן פשט און איז מסביר אז "וכתב" מיינט צוויי זאכן (וואס זענען אויס ווי א סתירה, אבער ביידע זענען אמת): (א) מען דארף שרייבן א גט ("בכתב"), און (ב) דער בעל דארף זיין דער וואס שרייבט עס (דורך זיין באפעל/שליחות), אבער ער דארף עס נישט שרייבן מיט זיין אייגענער האנט. די זעלבע זאך איז ביי "ונתן": עס מיינט נישט אז ער מוז עס פיזיש געבן, נאר אז ער מוז זיין דער וואס גיט עס (אפילו דורך א שליח), לאפוקי אז די פרוי זאל עס נישט אליין נעמען ("שלא תקח מעצמה").

הלכה ב'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

אמר לשנים כתבו גט וחתמו ותנו לאשתי, הרי אלו כותבין וחותמין ונותנין לה, והן הן שלוחיו והן הן עדיו. וכן אם אמר לסופר כתוב לי גט לאשתי ואמר לעדים לחתום, כותבין וחותמין ונותנין לו והוא מגרש בו בכל עת שירצה.

2. פשט אין דער הלכה

אויב דער בעל זאגט פאר צוויי מענטשן צו שרייבן, חתמ'ענען און איבערגעבן א גט פאר זיין ווייב, קענען זיי דאס אלעס אויספירן, און די זעלבע צוויי מענטשן זענען סיי זיינע שלוחים און סיי זיינע עדים. אזוי אויך, אויב ער הייסט א סופר שרייבן א גט פאר זיין ווייב און הייסט עדים חתמ'ענען, שרייבן זיי און חתמ'ענען און גיבן עס צוריק צום בעל, און ער קען דערמיט מגרש זיין ווען אימער ער ווייל.

3. חידושים און הסברים

* **שליח נעשה עד (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** אויף די ווערטער "והן הן שלוחיו והן הן עדיו", מערקט אויף ר' יואל אשר אז מ'דארף נישט קיין עקסטערע מענטשן פאר עדות. ר' יצחק ערקלערט אז דאס קומט אויסצושליסן א צד אין דער גמרא (אין מסכת קידושין) ביי דער חקירה פון "שליח נעשה עד". ר' יואל אשר פרעגט צי דער צד איז ווייל א שליח ווערט ווי א קרוב אדער ווי דעם משלח'ס יד. ר' יצחק ענטפערט אז דער צד אין גמרא איז געווען אז דער כלל פון "שלוחו של אדם כמותו" גייט אזוי ווייט אז דער שליח ווערט געראכנט ווי דער בעל דבר אליין, און א מענטש קען דאך נישט זיין קיין עד פאר זיך אליין. קומט דער רמב"ם און פסק'נט אז "שלוחו כמותו" גייט נישט אזוי ווייט, און א שליח קען יא ווערן אן עד.

* **דער חידוש אין דעם צווייטן פאל – "נותנין לו והוא מגרש בו בכל עת שירצה" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** ר' יואל אשר זאגט לכתחילה אז אין דעם צווייטן פאל ליגט נישט קיין גרעסערער חידוש ווי אינעם ערשטן פאל. ר' יצחק איז מסביר אז עס ליגט דא יא א נייער חידוש: אינעם ערשטן פאל האבן די שלוחים/עדים גלייך איבערגעגעבן דעם גט פאר דער פרוי. מען וואלט געקענט מיינען אז די כתיבה און די נתינה מוזן זיין "איין פעקעדזש" (גלייך איינס נאכ'ן אנדערן). דא לערנט אונז דער רמב"ם אז מען קען שרייבן א גט פאר'ן מאן ("כותבין גט לאיש"),

דער סופר און עדים גיבן עס פאר אים – און מיט דעם האט ער שוין יוצא געווען דעם דין פון "וכתב לה" – און ער קען עס אוועקלייגן און מגרש זיין דערמיט שפעטער ווען ער וויל.

* **די שאלה פון זמן הגט:** וועז מען שרייבט א גט און מען לייגט עס אוועק אויף שפעטער ("בכל עת שירצה"), וועקט זיך א שאלה בנוגע דעם זמן וואס שטייט אין גט (וועלכע צייט מען האט געשריבן און וואספארא חששות דאס קען ברענגען), אבער דער רמב"ם גייט דערווייל נישט אריין אין די פרטים.

הלכה ג' – ד'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

וכותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו, והוא שיהיו העדים והסופר שכתבו וחתמו בו מכירין ויודעין שזה הוא פלוני ואשתו היא פלונית. ואם היו באותו המקום שנים ששמותיהן שוים ושמות נשותיהן שוים, אין מגרש אחד מהן אלא במעמד חבירו, שמא יכתוב גט ויוליכו לאשת חבירו ויגרשנה עליו. ובעת הסכנה כותבין ונותנין אף על פי שאין מכירין. והאשה נותנת שכר הסופר בכל מקום.

2. פשט אין דער הלכה

מען מעג שרייבן א גט פאר א מאן אפילו זיין ווייב איז נישט דארט מיט אים, בתנאי אז דער סופר און די עדים קענען און ווייסן אז דער מאן איז פלוני און זיין ווייב איז פלונית. אויב אין יענעם ארט זענען דא צוויי מענער וואס האבן די זעלבע נעמען און זייערע וויבער האבן אויך די זעלבע נעמען, קען קיינער פון זיי נישט מגרש זיין נאר אין דער אנוועזנהייט פונעם צווייטן, ווייל מ'האט מורא טאמער וועט ער שרייבן א גט און עס טראגן צו זיין חבר'ס ווייב און איר מגרש זיין. אין א צייט פון סכנה שרייבט מען און מען גיט אפילו מען דערקענט זיי נישט. און די פרוי איז די וואס באצאלט דעם שכר סופר אומעטום.

3. חידושים און הסברים

* **די הוה אמינא אז די פרוי מוז זיין אנוועזנד (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** פארוואס וואלט מען געמיינט אז מען קען נישט שרייבן א גט ווען די פרוי איז נישט דארט? ר' יואל אשר זאגט אז פון "וכתב לה" וואלט מען געקענט טראכטן אז זי דארף זיין דארט. ר' יצחק לייגט צו אז מען דארף דאך שרייבן "לשמה", און אויב זי איז נישט דארט ווייסט מען נישט פאר וועמען מען שרייבט עס.

* **דער גדר פון "מכירין ויודעין" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* ר' יואל אשר פרעגט: וויבאלד די פרוי איז נישט דארט פאר זייערע אויגן, וואס מיינט אז זי דארפן איר "קענען"? דארפן זיי געדענקען איר פנים אין זכרון צו קענען שרייבן לשמה? אדער איז גענוג אז זיי קענען דעם מאן און ווייסן אז ער האט א ווייב?

* ר' יצחק ענטפערט אז מ'דארף נישט קענען איר פנים. אבער וויבאלד א מאן קען האבן מער ווי איין ווייב, און צוליב דעם דין פון "לשמה", איז נישט גענוג צו שרייבן סתם "לשם א רחל", אדער צו פארלאזן זיך בלויז אויף דעם וואס דער מאן זאגט זיי. דער סופר און עדים מוזן אליין וויסן אז עס עקזיסטירט טאקע אזא מענטש (יעקב) און ער האט טאקע אזא ווייב וואס הייסט רחל ("לשם רחל אשת יעקב").

* ר' יואל אשר ברענגט ארויס אז פון די מפרשים זעט אויס אז עס איז א פראקטישע תקנת חכמים כדי עס זאלן נישט ארויסקומען קיין טעותים אין די נעמען, אבער ער איז מסכים אז עס האט אויך צו טוהן מיט'ן עצם דין פון "לשמה". (אין א קורצן וועכטל-אויסטויש באמערקן זיי אז "לשמה" דא מיינט לשם האשה, נישט לשם הקב"ה).

* **הלכה למעשה ביי "מכירין" (ר' יואל אשר):** דער **רמ"א** ברענגט אז למעשה איז מען מקיל; דער בית דין דארף נישט קענען די גאנצע שטאט, נאר אויב א מענטש וואוינט אין שטאט דרייסיג טעג און מען ווייסט אז ער הייסט אזוי, הייסט עס שוין "מכירין ויודעין".

* **[דיגרעסיע: שרייבן א גט ווען די פרוי איז נישט דא און די פראבלעם פונעם דאטום]:** ר' יצחק וואונדערט זיך אויפ'ן מציאות פון "איש שאין אשתו עמו" – ווער שרייבט א גט צו האלטן אין טאש "על כל צרה שלא תבוא"? (ער טיילט אפ צווישן דעם און א שליחות, וואו די פרוי אדער איר שליח איז יא דא). ר' יואל אשר און ר' יצחק שמועסן אז היינט מאכט זיך עס נישט ווייל מען שרייבט אריין דעם דאטום, און לויט'ן שולחן ערוך גיט מען נישט קיין גט אויף אן אנדערן טאג פון דער כתיבה. אויף דעם וואס דער רמב"ם האט פריער געזאגט "והוא מגרש בכל עת שירצה", קלערט ר' יואל אשר אז אפשר לאזט מען אויס דעם דאטום און מען לייגט עס צו שפעטער. ר' יצחק פרעגט וויאזוי עס וועלן זיין עדים אויפ'ן דאטום דעמאלטס (אפשר דורך עדי מסירה?), אבער ער שליסט אז אינעם רמב"ם זעט מען נישט אזא זאך.

* **דער חשש ביי צוויי יוסף בן שמעון'ס – "שמא יכתוב גט ויוליכו לאשת חבירו" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* ר' יואל אשר האט לכתחילה פארשטאנען אז דער חשש איז אז די שלוחים וועלן מאכן א טעות און עס טראגן צו דער פאלשער פרוי. ר' יצחק שטעלט אים אויס: עס איז א המשך פונעם דין אז "כותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו" – דער מאן אליין האט באקומען דעם גט אין האנט, און דער חשש איז אז דער מאן אליין וועט גיין און עס געבן פאר זיין חבר'ס ווייב! דעריבער מוזן ביידע יוסף'ס זיין אנוועזנד ("במעמד חבירו") ביים גירושין.

* ר' יואל אשר וואונדערט זיך אויף דעם חשש: פארוואס זאל מען חושש זיין אז א מענטש וועט גיין געבן א גט פאר א פרעמדער פרוי ווען ער האט נישט קיין שליחות פון איר מאן? עס איז א מאדנער ("ווירד") חשש!

* **[דיגרעסיע: מאדנע חששות אין הלכה און סטאטיסטיק]:** אויף ר' יואל אשר'ס טענה אז דער חשש איז מאדנע, גיט ר' יצחק אן אבחנה: אסאך מאל זיצן "יושבי אוהל" אין בית המדרש (וואס קענען נאר דריי מענטשן) און זאגן אז א חשש אין הלכה קלינגט

מאדנע. אבער אז מען גייט ארויס אין גאס און מען קען מענטשן, זעט מען אז עס איז נישטא קיין שום מאדנע זאך וואס מענטשן זאלן נישט טוהן. ר' יואל אשר פארמולירט דאס אויף א מער מדויק'דיגן אופן: וועז מען האט צו טוהן מיט א "ריבוי עם" פון מיליאנען מענטשן, מוזן לויט סטאטיסטיק אויך געשען זייער מאדנע זאכן.

* **ר' יצחק'ס יסוד אין "לשמה" און שמות שוים – דער געדאנק פון א "יוניק אידענטיפייער" (Unique Identifier):**

* ר' יואל אשר און ר' יצחק שמועסן צי דער פראבלעם פון "שנים ששמותיהן שוים" איז א פראקטישער חשש ("שמא") אדער אז צוליב דעם פעלט ממילא אין דעם עצם דין פון "לשמה".

* ר' יצחק לייגט דא אראפ א יסודות'דיגן חידוש אין דעם באגריף פון שטרות און "לשמה": מען מיינט אסאך מאל אז "לשמה" איז עפעס א מיסטישע זאך. אין אמת'ן, יעדער שטר (אפילו א שטר ממון, און אוודאי א גט) מוז זיין קלאר אויף וועמען עס גייט. "לשמה" מיינט פשוט אז עס מוז זיין קלאר און אינדייטיג אז דער גט איז געשריבן פאר דער ספעציפישער פרוי.

* וועז עס זענען דא אין איין שטאט צוויי מענער און צוויי פרויען מיט פונקט די זעלבע נעמען, איז דער נאמען מער נישט קיין "יוניק אידענטיפייער" (Unique Identifier). דאס איז גלייך ווי א "סאשעל סעקיוריטי נומער": אויב צוויי מענטשן האבן דעם זעלבן נומער, זאגט דער נומער גארנישט אויף וועמען עס גייט. ממילא, דאס וואס דער רמב"ם זאגט "שמא יכתוב גט ויוליכו לאשת חבירו" מיינט נישט דווקא אז מ'האט מורא אז ער איז א רשע און גייט עס טאקע טוהן, נאר עס ווייזט אויף א חיסרון אין דעם גט אליין: וויבאלד מען *קען* מיט דעם גט מגרש זיין א צווייטע פרוי (ווייל דער נאמען אידענטיפיצירט נישט איינדייטיג די מענטשן), פעלט אין דער עצם קלארקייט פונעם שטר, און דאס שאפט א מכשול.

* ר' יואל אשר מערקט אויף אז דערווייל רעדט דער רמב"ם נאכנישט פון א פסול מדאורייתא אין "וכתב לה" אויב מען האט עס געשריבן אן "מעמד חבירו", נאר פון תקנות חכמים וויאזוי מען דארף טוהן לכתחילה, ווי מען זעט תיכף פון דעם וואס בעת הסכנה האט מען מקיל געווען.

* **פשט אין "עת הסכנה" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* ר' יואל אשר וויל אין אנהייב זאגן אז עס מיינט א צייט פון מלחמה (ווי חיילי בית דוד וואס פלעגן שרייבן גיטין פאר'ן גיין אין מלחמה, און ער מציין אז **רש"י** לערנט לכאורה אזוי). ווייל מען ווייסט אז סאלדאטן גייען אין מלחמה, איז ווייניגער דא דער חשש אז ער שווינדלט און וועט עס געבן פאר א פאלשן מענטש.

* ר' יצחק האלט אז דאס האט נישט קיין שייכות צו מלחמה, נאר "עת הסכנה" מיינט (ווי ביי נר חנוכה: "בשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו") א צייט פון א גזירה על המצוות און שמד. דער בית דין באהאלט זיך אונטער דער ערד, און דער איד האט זיך קוים אריבערגעדראפעט צו זיי; אויב וועט מען פאדערן "מכירין", וועט ער קיינמאל נישט קענען געבן קיין גט, דעריבער האבן חכמים מקיל געווען.

* **וויאזוי ארבעט "לשמה" וועז מען איז "אין מכירין"? (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** ר' יואל אשר פרעגט: אויב מען קען נישט דעם מאן און די ווייב, וויאזוי וועט עס געשריבן "לשמה"? ר' יצחק ענטפערט אז מען פרעגט אים זיין נאמען און איר נאמען (למשל יענקל און רחל), און מען שרייבט עס לשמה פון יענקל און רחל וואס ער זאגט.

* **פשט און חידושים אין "והאשה נותנת שכר הסופר בכל מקום" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* **חיוב אדער רשות:** ר' יואל אשר קלערט אין אנהייב אז עס איז נאר א רשות (אויב דער מאן וויל נישט צאלן, מעג זי צאלן כדי זי זאל נישט בלייבן אן עגונה). ר' יצחק שטעלט זיך אנטקעגן און זאגט אז עס איז א חיוב אויף איר; דער מאן האט דאס רעכט איר צו צווינגען צו צאלן, און ער קען זאגן אז ער גיט נישט דעם גט ביז זי צאלט (אפשר אפילו וועז ער איז איר מגרש בעל כרחה, כאטש זיי קענען מאכן א הסכם צווישן זיך ווי זיי ווילן). *[באמערקונג פון ר' יואל אשר: במילא קומט דאס געלט פון די "טאשן-געלט" וואס דער מאן דארף איר געבן לויט הלכות מזונות]*.

* **דער כלל ביי שטרות קעגן גט (ר' יצחק):** ביי אלע שטרות (ווי אין הלכות כתובות און ביי הלואה) איז דער כלל אז דער וואס פארדינט פונעם שטר (למשל דער לוה) דארף צאלן פאר'ן סופר. ביי א גט איז אבער נישט אזוי קלאר ווער עס פארדינט (זי ווערט מותר לשוק, און ער ווערט פטור פון איר). מעיקר הדין, וויבאלד דער מאן איז דער וואס מאכט דעם גט ("וכתב לה"), וואלט ער געדארפט צאלן. נאר חכמים האבן מתקן געווען אז די פרוי צאלט, כדי מענער זאלן נישט צוריקהאלטן דעם גט צוליב געלט.

* **פארוואס שטייט די הלכה פונקט דא?**

1. *ר' יצחק:* ערשטנס, ווייל מען האלט אינמיטן הלכות כתיבת הגט. צווייטנס, עס איז ענליך צו "עת הסכנה" – ביי ביידע זעט מען אז א גט איז א טובה, און דעריבער האבן חכמים מקיל געווען און געטוישט די הלכה לטובת הענין.

2. *ר' יואל אשר:* וועז מען וואלט געלערנט "וכתב לה" ממש (אז דער מאן אליין מוז שרייבן), וואלט נישט געווען שייך אז א צווייטער זאל צאלן. אבער יעצט אז דער רמב"ם האט אונז אויסגעלערנט אז "וכתב לה" מיינט נאר אז מען שרייבט עס "לשמה" דורך א סופר (אויפ'ן באפעל פונעם מאן), קומט אויס אז אפילו וועז די פרוי צאלט דעם סופר, הייסט עס נאך אלץ געשריבן בשליחותו פונעם מאן כל זמן דער מאן איז דער וואס האט געהייסן שרייבן.

הלכה ה'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

וצריך שיאמר הבעל מעצמו לסופר כתוב ולעדים חתומו. הרי שאמרו לו בית דין או שנים נכתוב גט לאשתך ואמר להן כתובו, אם כתבו הן עצמן וחתמו בו הרי זה כשר. אבל אם אמרו הן לסופר וכתב ולעדים וחתמו, אף על פי שחזרו ונתנוהו לבעל וחזר ונתן גט זה לאשתו בפני עדים, הרי זה גט בטל, שהרי כתבו מי שלא אמר לו הבעל לכתבו.

2. פשט אין דער הלכה

דער מאן מוז אליין דירעקט ממנה זיין דעם סופר און די עדים. אויב א בית דין אדער צוויי מענטשן פרעגן אים "זאלן מיר שרייבן א גט פאר דיין ווייב?" און ער ענטפערט "כתובו", איז עס נאר כשר אויב זיי אליין שרייבן און חתמ'ענען. אויב אבער זיי גייען און הייסן אן אנדערן סופר שרייבן און אנדערע עדים חתמ'ענען, איז דער גט "בטל" (פסול מן התורה), אפילו אויב מען גיט עס צוריק פאר'ן מאן און ער אליין גיט עס איבער פאר זיין ווייב פאר צוויי כשר'ע עדי מסירה, ווייל דער סופר האט נישט געהערט דעם באפעל דירעקט פונעם בעל.

3. חידושים און הסברים

* **מעיקר הדין דארף מען נישט קיין בית דין (ר' יצחק):** דער רמב"ם דערמאנט "בית דין או שנים" נאר ווייל אמאל מאכט זיך אז א בית דין איז דא, אבער מעיקר הדין דארף מען נישט קיין בית דין פאר א גט.

* **שליח עושה שליח ביי כתיבת הגט (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** דער עיקר חידוש דא איז אז ביי הייסן שרייבן א גט ארבעט נישט דער כלל פון "שליח עושה שליח". דאס איז "דעת הרמב"ם" אין דער סוגיא (עס זענען דא אנדערע ראשונים וואס לערנען אנדערש).

* **[דיגרעסיע: דער גדר פון הייסן שרייבן א גט – שליחות אדער ציווי? (רמב"ם קעגן מגיד משנה)]:** (געברענגט אין חלק 5 אגב הלכה ז'): ר' יצחק זאגט א גרויסן חידוש (צוריקגייענדיג צו הלכה א'): ער איז בכלל נישט זיכער אז דאס וואס דער מאן הייסט דעם סופר שרייבן א גט איז א הלכה אין "שליחות", נאר עס איז בלויז א "ציווי". דער **מגיד משנה** (אין הלכה א') לערנט יא אז עס איז א דין שליחות (אז פון "וכתב" וואלט מען געמיינט אז דער מאן מוז אליין שרייבן, קומט דער כלל פון כל התורה כולה אז "שלוחו של אדם כמותו"). אבער דער רמב"ם אליין דארט זאגט נישט אזוי! שליחות שייך נאר ביי א זאך וואס איך האב א חיוב צו טוהן (ווי מילה), קען איך מאכן א שליח עס צו טוהן פאר מיר. אבער ביי גט איז בכלל נישטא קיין חיוב אויפ'ן מאן צו שרייבן א גט (און ווי ר' יואל אשר לייגט צו: רוב מענטשן זענען דאך נישט קיין סופרים); דער פסוק "וכתב" מיינט בכלל נישט אז דער מאן דארף עס טוהן. ממילא איז דאס הייסן שרייבן נישט קיין "שליחות". לויט דעם ערקלערט ר' יצחק (און די מפרשים מאכן טאקע דעם חילוק): דער דין פון "מילי לא מימסרן לשליח" איז נישט קיין הלכה אין "שליח עושה שליח", נאר א גאנץ אנדערע תורה – א זאך וואס דער מאן טוט נישט מיט א מעשה ידיים נאר בלויז מיט זיינע ווערטער (ציווי), אויף דעם שייך בכלל נישט קיין שליחות איבערצוגעבן פאר א צווייטן.

הלכה ו'

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

אמר לשנים או לשלשה אמרו לסופר ויכתוב גט לאשתי ואמרו לעדים ויחתמו ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו, או שאמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב גט לאשתי ואתם חתומו, הרי זה גט פסול, ומתיישבין בדבר זה הרבה מפני שהוא קרוב להיות גט בטל. ומה בין פסול לבטל, שכל מקום שנאמר בחיבור זה בגט שהוא בטל הוא בטל מן התורה, וכל מקום שנאמר פסול הוא פסול מדברי סופרים.

2. פשט אין דער הלכה

אנדערש ווי אין דער פריערדיגער הלכה וואו דער מאן האט געהייסן די מענטשן אליין שרייבן דעם גט און זיי האבן עס אויף דער אייגענער דעת איבערגעגעבן פאר אנדערע, רעדט זיך דא אז דער מאן האט זיי בפירוש געגעבן הרשאה צו הייסן א סופר שרייבן און עדים חתמ'ענען (אדער אז זיי אליין זאלן חתמ'ענען און נאר הייסן דעם סופר שרייבן). דער דין איז אז דער גט איז נישט לגמרי בטל מדאורייתא, נאר ער איז א "גט פסול" (מדברי סופרים). פונדעסטוועגן דארף מען זיך זייער אסאך מתיישב זיין אין דער זאך, ווייל עס איז נאנט צו זיין א גט בטל מן התורה. דער רמב"ם לייגט דערביי אראפ א כלל אין זיין לשון: אומעטום אין דעם חיבור וואו עס שטייט ביי א גט "בטל" מיינט עס בטל מן התורה, און וואו עס שטייט "פסול" מיינט עס פסול מדרבנן.

3. חידושים און הסברים

*** דער מקור אין דער גמרא ("מילי מימסרן לשליח") און דער טייטש פון "תצא והדבר צריך תלמוד" (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

די הלכה איז געבויט אויף דער סוגיא אין מסכת גיטין בנוגע "מילי מימסרן לשליח" – צי מען קען איבערגעבן פאר א שליח בלויז א ציווי (ווערטער) צו מאכן א צווייטן פאר א שליח צו שרייבן אדער חתמ'ענען. אין דער גמרא שטייט אז מען האט געשיקט א שאלה פון בי רב צו שמואל ("ילמדנו רבינו") איבער אזא מעשה, און שמואל האט צוריקגעשיקט: "תצא והדבר צריך תלמוד". "תצא" מיינט אז אויב זי האט חתונה געהאט מיט א צווייטן מאן ("ניסת לשני") אויפ'ן סמך פון דעם גט, מוז זי ארויסגיין פון דעם צווייטן מאן. ר' יצחק וויזט אן אז דא לייגט די שוועריגקייט: ביי א סתם גט פסול מדרבנן איז דער דין אז לכתחילה מאכט מען א נייעם גט, אבער בדיעבד אויב זי האט חתונה געהאט דארף זי נישט ארויסגיין. דא אבער האט שמואל געזאגט "תצא", וואס באהאנדלט עס הארבער, כמעט ווי א גט בטל מדאורייתא.

*** דער מהות פון "ומתיישבין בדבר זה הרבה" – א למדנ'ישער ספק אין דין קעגן א ספק אין מציאות:**

דאס לשון "ומתיישבין בדבר זה הרבה" איז דעם רמב"ם'ס איבערזעצונג אויף שמואל'ס וועדטער "והדבר צריך תלמוד":

* **ר' יצחק'ס אויפטו (א למדנ'ישער עיון און אן אפענע סוגיא):** "תלמוד" מיינט נישט "משנה" (נאכקוקן א פארטיגע הלכה), נאר עס מיינט אריינטראכטן, סברא און עיון ("מילתא למילתא"). אין צוויי אנדערע פלעצער ניצט דער רמב"ם דאס לשון "מתיישבין בדבר" – ביי א שיכור (צי ער האט דערגרייכט שכרותו של לוט) און ביי א חרש (צי ער איז ביים דעת) – וואו עס גייט ארום א "מציאות עמומה" (אומקלארע פאקטן) וואס דער בית דין דארף אויספארשן. דא אבער איז נישטא קיין ספק אין מציאות, נאר א ספק אין דין (צי מילי מימסרן לשליח), ווי מען זעט אז דער **ראב"ד** קריגט אויפ'ן רמב"ם און פסק'נט אז דער גט איז טאקע בטל מדאורייתא לויט ווי ער לערנט די סוגיא. ממילא זאגט ר' יצחק א חידוש אז דער רמב"ם לאזט דא איבער אן "אפענע סוגיא": אפילו נאך חתימת התלמוד זאגט דער רמב"ם אז די הלכה איז נישט ענדגילטיג אפגעפסק'נט, און וועט עס קומט פאר א בית דין דארפן די דיינים אליין איבערלערנען די סוגיא אין מסכת גיטין און פסק'ענען לויט זייער אייגענעם תלמוד און הבנה. (ר' יואל אשר פארגלייכט עס צו דעם לשון "דבר זה צריך עיון" אין ספרי תשובות, וואס לאזט איבער פלאץ פאר'ן קומענדיגן פוסק צו מאכן אן הכרעה).

* **ר' יואל אשר'ס פראקטישע אויפקלערונגען (כוונת הבעל און לעז אויף ממזרות):** עס מוז זיין עפעס א פראקטישער צד וואס דער בית דין ברענגט אריין אין דעם בילד כדי דאס ווארט "מתיישבין" זאל האבן א פשט (און ר' יצחק דערמאנט אז **הרב רבינוביץ** האט א לאנגע שטיקל תורה וואו ער וויל אויך לערנען אז "מתיישבין" מיינט א פראקטישע זאך וואס מען קען אונטערזוכן):

1. *חומרא ביי תצא אן ממזרות:* מען איז מחמיר אז זי מוז ארויסגיין פונעם צווייטן מאן, אבער מען איז זיך מתיישב נישט צו פארשרייבן די קינדער אלס ממזרים (אדער מען קלערט צי מען זאל הייסן געבן א נייעם גט כדי נישט ארויסצוברענגען א לעז אויף די קינדער פונעם צווייטן מאן – הגם ר' יצחק ווארפט דאס אפ וויל מען קען זיי דאך נישט לאזן וואוינען צוזאמען אויף אייביג).

2. *אויספארשן דעם מאנ'ס כוונה ביי א באשטימטן סופר (סייעתא פונעם חלקת מחוקק):* דער בית דין דארף אויספארשן דעם מציאות פון דעם מאנ'ס לשון און אים פרעגן וואס ער האט געמיינט. אפשר וועט ער האט געזאגט "אמרו לסופר" האט ער נישט געמיינט צו מאכן א שליח אויף א שליח, נאר ער האט געמיינט אליין ממנה צו זיין דעם באשטימטן סופר פון שטעטל (ר' יענקל סופר) אלס זיין דירעקטן שליח, און די צוויי מענטשן זענען נאר שלוחים איבערצוגעבן די מעסעדזש. ר' יצחק וועגדט אן אז מען קען נישט מאכן א סתם אומבאקאנטן מענטש פאר א שליח אן זיין אנוועזנהייט, און דערצו זאגט דער רמב"ם "מפני שהוא קרוב להיות גט בטל" (וואס ווייזט אויף א חומרא מצד הלכה, נישט קיין קולא מצד מציאות). אין די נושאי כלים טרעפט אבער ר' יואל אשר אז דער **חלקת מחוקק** שרייבט טאקע אזא חילוק: אויב דער מאן האט אנגעוויזן אויף א ספעציפישן סופר און ספעציפישע עדים, הייסט עס יא אז ער האט זיי דירעקט ממנה געווען אלס שלוחים. ר' יואל אשר זעט אין דעם א שטיצע אז "מתיישבין" קען מיינען אויסצופארשן די פרטים פונעם פאל, בעת ר' יצחק האלט אז דעם חלקת מחוקק'ס דין איז א זייטיגע הלכה און נישט דער פשט אין דעם רמב"ם'ס "מתיישבין".

* **[דיגרעסיע: דער חילוק צווישן "בטל" און "פסול" אינעם רמב"ם אנטקעגן לשון הש"ס]:**

ר' יצחק דערמאנט דעם פסוק "פסל לך שני לוחות אבנים" און אז ביי אן אתרוג מיינט פסול א פגם. דער רמב"ם באגרעניצט זיין כלל דווקא צו "בחיבור זה" (און ביי הלכות גט), ווייל אין אנדערע הלכות (ווי אתרוג) אדער אין לשון הגמרא קען "פסול" מיינען א פסול דאורייתא. ר' יצחק פארגלייכט דאס צו הלכות שבת, וואו עס איז דא א כלל אין דער גמרא ("כל פטורי דשבת פטור אבל אסור"), אבער דא ביי גיטין שטעלט דער רמב"ם אוועק אן אייגענעם כלל פאר זיין ספעציפישן לשון אין משנה תורה.

נאך מער, ר' יצחק ברענגט א ראיה פון דער גמרא אין עירובין/סוכה אז דער לשון פון דער גמרא איז פארקערט ווי דער כלל פונעם רמב"ם: אין דער גמרא שטייט ביי סוכה (וואס איז דאורייתא) "תני פסולה", און ביי מבוי (וואס איז דרבנן) שטייט "תני תקנתא" ("ימעט", ווייל מען דארף עס נאר פאררינגען). פונדעסטוועגן, איז זייער גוט דער פשט וואס ר' יואל אשר האט געזאגט אין דעם רמב"ם: מדאורייתא איז דער טייטש פונעם ווארט "גט" א שטר וואס האט אלע תנאים; ממילא אויב עס פעלט א תנאי מן התורה איז עס א "גט בטל" – עס איז אינגאנצן אויס גט. אבער מדרבנן איז עס א "גט פסול" – נישט אז עס איז אויס גט, נאר עס איז א גט וואס האט אין זיך א פסול.

הלכה ז'

1. דעם רמב"ם'ס וועדטער

הבעל שהביא גט בידו חתום ואמר תנו גט זה לאשתי הרי אלו יתנו לה. אמר לאחרים לכתוב גט ולחתום בו וליתנו לאשתו וכתבו וחתמו ונתנו לה ונמצא הגט בטל או פסול, הרי אלו כותבין אחר ואפילו מאה עד שיגיע לידה גט כשר. אמר להם הבעל כתבו וחתמו ותנו לשליח להוליך לה, וכתבו וחתמו ונתנו לשליח ונמצא הגט בטל, אין כותבין אחר עד שיימלכו בבעל, שהרי לא עשה אותן שלוחים לגירושין, ושמא לא רצה אלא שיכתבו ויתנו לשליח בלבד ולא יישאר להם מעשה אחר, והרי כתבו ונתנו, לפיכך לא יכתבו אחר. ואם כתבו גט אחר כשר ונתנוהו לשליח ונתנו לה הרי זו ספק מגורשת.

2. פשט אין דער הלכה

די הלכה באהאנדלט דריי פאלן:

1. א מאן קומט מיט א פארטיגן, אונטערגעשריבענעם גט אין זיין האנט און זאגט פאר שלוחים (לשון רבים "תנו" ווייזט אויף צוויי)

"תנו גט זה לאשתי" – מעגן זיי איר געבן דעם גט.

2. אויב ער האט געהייסן אנדערע שרייבן, חתמ'ענען און געבן א גט פאר זיין ווייב, און נאכדעם וואס זיי האבן עס געטוהן שטעלט זיך ארויס אז דער גט איז בטל אדער פסול – פאלט נישט אוועק זייער שליחות, נאר זיי שרייבן אן אנדערן גט, אפילו הונדערט מאל, ביז עס קומט אן אין איר האנט א כשר'ער גט.

3. אויב ער האט זיי געהייסן: "שרייבט, חתמ'עט און גיט עס פאר א שליח ער זאל עס טראגן צו איר", און דער ערשטער גט האט זיך ארויסגעשטעלט צו זיין א "גט בטל" (אדער איז נאבד געווארן) – טארן זיי נישט שרייבן אן אנדערן גט ביז זיי פרעגן אן ביים מאן ("עד שיימלכו בבעל"). די סיבה איז ווייל ער האט זיי נישט געמאכט שלוחים אויף די גירושין אליין, און אפשר האט ער נאר געוואלט אז זיי זאלן שרייבן און איבערגעבן פאר'ן שליח און נישט האבן קיין שום אנדערע מעשה מער, און דאס האבן זיי שוין געטוהן. אויב האבן זיי יא געשריבן א צווייטן כשר'ן גט און עס געשיקט מיט'ן שליח צו דער פרוי, איז זי א ספק מגורשת.

3. חידושים און הסברים

* **פאל א' – נישט חושש זיין אויף קלקול (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** דער חידוש ביי "הביא גט בידו חתום" איז אז מען דארף נישט חושש זיין אז דער גט איז אפשר געשריבן געווארן שלא לשמה און דער מאן וויל איר דערמיט מקלקל זיין. אויף ר' יואל אשר'ס וואונדער זייט וועט די עדים/שלוחים דארפן זיין די וואס זארגן זיך צי דער גט איז כשר ("הרי אלו יתנו לה"), ענטפערט ר' יצחק אז דער דין גייט טאקע אויף די עדים צי זיי מעגן עס געבן, אדער אויפ'ן בית דין אז מען קען זיך פארלאזן אויפ'ן מאן און מען דארף גארנישט חושש זיין.

* **פאל ב' – די חקירה אין גדר השליחות: קבלנות/חלות קעגן מעשה גט (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* *ר' יואל אשר'ס צד:* די שאלה דא איז צי דער מאן האט זיי געמאכט שלוחים בלויז אויף איין פעולה, אדער ער האט זיי ממנה געווען ווי א "קבלנות" – אז זייער מינוי איז אויסצופירן די אויפגאבע (דעם חלות פון גירושין), און זייער שליחות גייט נישט אויס ביז די ארבעט איז פארטיג (ענליך צום מושג פון "חזקה שליח עושה שליחותו" – אז דער שליח האט א פאזיציע אויסצופירן). ר' יואל אשר פרעגט אבער אויף זיין אייגענעם משל: אין דער פריערדיגער הלכה האט אויסגעזען אז שליחות איז א ספעציפישע פעולה וואס מען קען נישט איבערגעבן פאר א צווייטן ("מילי לא מימסרן לשליח"), און אויב מען קוקט עס אן ווי א "קבלנות" צו מאכן א חלות (טוט וואס איר דארפט כדי עס זאל זיין א גט), פארוואס זאלן זיי נישט קענען מאכן אנדערע שלוחים?

* *ר' יצחק'ס תירוץ און דעפיניציע:* ר' יצחק איז נישט מסכים מיט'ן משל פון "קבלנות" (ווייל קבלנות איז א מושג פון חושן משפט, און קבלנות וואלט טאקע מער געהייסן "מילי"). ער ערקלערט אז מען מאכט זיי יא שלוחים אויף דער *מעשה*, אבער א מעשה פון א מענטש איז נישט ווי א מאשין. די פעולה וואס ער האט זיי געהייסן טוהן איז נישט "שרייבן א פאפיר", נאר א "מעשה גט" (א מעשה מיט א באדייט). ווי לאנג דער גט איז פסול אדער בטל, האבן זיי נאכנישט געטוהן די מעשה וואס מען האט זיי געהייסן. דאס איז דאס לשון פון דער גמרא: *"מי קאמר להו כתבו חספא והבו להּ?"* – ער האט זיי דאך געהייסן שרייבן א גט, נישט א שטיקל ליים/פאפיר! (אין דער גמרא איז דאס א מחלוקת אמוראים, און דער אנדערער מאן דאמר האלט טאקע "עשו עדים שליחותן" – אז זיי האבן געהאט א שליחות אויף איין מאל און עס איז נישט געלונגען).

* **נפקא מינה למעשה ביי חומרות און פסולים (בית יוסף בשם הרא"ש קעגן אחרונים):**

* ר' יואל אשר ברענגט א **בית יוסף** בשם דעם **רא"ש**: אויב דער ערשטער גט איז געווען כשר מעיקר הדין, נאר א שטרענגער ("בריסקער") בית דין קומט אויף מיט פארווארפענע פסולים און חומרות, קענען די שלוחים *נישט* שרייבן א צווייטן גט. ווייל אין דער מינוט וואס זיי האבן געגעבן א גט וואס איז כשר מעיקר הדין, האבן זיי שוין אויסגעפירט זייער שליחות און דאס שליחות איז אויסגעגאנגען! אנדערע אחרונים קריגן זיך אבער און האלטן אז ווי לאנג עס איז נישט הונדערט פראצענט זיכער (לכל הדעות) אז זי איז גע'גט, האבן זיי נאך אלץ די שליחות.

* די נפקא מינה אויב זיי שרייבן נאך א גט איז לענין ממזרות: אויב זי האט אין דער צווישנצייט (צווישן דעם ערשטן און צווייטן גט) געהאט א קינד פון א צווייטן מאן, איז די שאלה פון וועלכן גט זי איז געווארן גע'גט. אויב דער ערשטער גט איז געווען גוט מעיקר הדין, איז זי שוין דעמאלט גע'גט געווארן, און מען זאגט נישט אז די דעת איז געווען נאר אויפ'ן לעצטן גט וואס איז כשר לכל הדעות.

* **פאל ג' – וויאזוי קענען זיי איבערגעבן פאר א שליח להולכה? (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** אויף ר' יואל אשר'ס שאלה וויאזוי זיי קענען דא איבערגעבן דעם גט פאר א שליח, ענטפערט ר' יצחק אז מאכן א שליח להולכה (איבערצוגעבן א פארטיגן חפץ) איז נישט קיין פראבלעם; דער חסרון פון "מילי לא מימסרן לשליח" איז נאר ביים איבערגעבן דעם ציווי צו *שרייבן* דעם גט לשמה.

* **די קשיא און מחלוקת אין פשט ביי "ותנו לשליח להוליך לה" פארוואס עס איז א ספק מגורשת:**

* ר' יואל אשר און ר' יצחק וואונדערן זיך אויפ'ן רמב"ם סברא ("שמא לא רצה אלא שיכתבו ויתנו לשליח בלבד"): דער מאן האט דאך בפירוש געזאגט פאר זיי *"ותנו לשליח **להוליך לה**"*, וואס ווייזט אז זיין ציל איז אז דער גט זאל אנקומען צו איר! פארוואס זאגן מיר נישט אויך דא אז זייער שליחות האלט אן ביז דער שליח ברענגט איר א כשר'ן גט

?

* *ר' יואל אשר'ס מהלך:* די שאלה דא איז אן ענין פון דעת און קאנטעקסט – צי דער מאן האט געמיינט צו געבן די עדים א פולקאמען "יפוי כח" (ווי א קבלנות) אויסצופירן די גאנצע זאך

ביז די פרוי באקומט דעם גט, אדער נישט. וויבאלד דאס לשון "להוליך לה" איז נישט אינגאנצן קלאר, בלייבט עס א ספק מגורשת. ער וויל צוגלייכן די שאלה צו דער הלכה ביי קידושין ("היו מדברים על עסקי קידושין"), וואו מען גייט נאכ'ן קאנטעקסט.

* *ר' יצחק'ס מהלך:* עס איז א חילוק צווישן די צוויי פעלער: פריער האט דער מאן געזאגט "תנו גט [לאשתי]", און כל זמן די פרוי האט עס נישט באקומען איז נאכנישט געווען קיין נתינת גט. אבער דא האט ער זיי נישט געהייסן "געבן א גט", נאר ער האט זיי געהייסן א ספעציפישע מעשה: שרייבן און געבן פאר'ן שליח ("והרי כתבו ונתנו"). זיי האבן שוין געטוהן אלעס וואס ער האט זיי געהייסן! פונדעסטוועגן איז ער מודה אז וויבאלד דער רמב"ם פסק'נט אז עס איז א "ספק מגורשת", ווייזט עס אז ר' יואל אשר'ס סברא האט אן ארט, ווייל די מעשה איז דא נישט אינגאנצן קלאר אפגעשניטן און עס איז א ספק וואס דער מאן האט באמת געמיינט.

* *חילוק צווישן "מדברים על עסקי גיטין" און אונזער פאל (ר' יצחק):* אויף ר' יואל אשר'ס פארגלייך צו "מדברים על עסקי קידושין", ענטפערט ר' יצחק אז ביי גיטין איז אויך דא אזא הלכה, אבער דארט העלפט דער קאנטעקסט נאר אויף דער עצם **נתינה** – צו וויסן אז ער גיט דאס פאפיר "לתורת גט" און נישט אלס א מזוזה אדער א מתנה. אבער דא וויסן מיר דאך קלאר אז ער רעדט וועגן א גט; די שאלה איז נאר צי ער האט ממנה געווען דעם שליח אויך אויף א צווייטן גט. אין הלכה איז נישט געגוג וואס א מענטש טראכט "אין זיין חלום", נאר די מעשה און די רייד מוזן זיין געגוג קלאר ארויסצוברענגען א גמירות דעת. (א פראקטישע הערה: טאקע צוליב אזעלכע ספיקות גייט מען היינט צו א בית דין וואס האט א פונקטליכן, אויסגעארבעטן סדר הגט).

הלכה ח' – י' (לשונות כשרים, פסולים ומסופקים במינוי שליחות לגט)

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

האומר לשנים או ליתר על שנים כתבו גט ותנו לאשתי, או שאמר להן גרשוה או שלחוה או שבקוה או תרכוה או כתבו איגרת ותנו לה, הרי אלו יכתבו גט כשר ויתנו לה. אמר להן פטרוה, פרנסוה, עשו לה כדת, עשו לה כנימוס, עשו לה כראוי, לא אמר כלום, ואם כתבו גט ונתנו לה הרי זה בטל. אמר להן הוציאוה, עזבוה, התירוה, הניחוה, הועילוה, הרי זה ספק אם משמע מילות אלו הגירושין או ענין אחר, לפיכך אין כותבין לה ואם כתבו גט ונתנו לה הרי זו ספק מגורשת.

2. פשט אין דער הלכה

דער רמב"ם צעטיילט די לשונות וואס א מאן זאגט צו צוויי (אדער מער) מענטשן אין דריי קאטעגאריעס:

* **קלארע לשונות פון גירושין:** "כתבו גט ותנו לאשתי", "גרשוה", "שלחוה" (לשונות פון תורה), "שבקוה", "תרכוה" (לשונות פון חכמים/ארמיש), אדער "כתבו איגרת ותנו לה" (וואס מיינט דער באקאנטער בריוו – א גט). אין די אלע פעלער שרייבן זיי און גיבן א כשר'ן גט.

* **לשונות וואס מיינען גארנישט (בטל):** "פטרוה" (פטור'ט איר), "פרנסוה" (באזארגט איר – נעמט איבער מיין קאפווייטיג), "עשו לה כדת", "כנימוס" (לויט'ן מנהג), "כראוי" (וואס איר קומט). דאס זענען נישט קיין לשונות פון גירושין, און אויב זיי האבן געשריבן און געגעבן א גט איז עס בטל.

* **לשונות פון ספק:** "הוציאוה" (טראגט איר ארויס), "עזבוה" (פארטרייבט/לאזט איר איבער), "התירוה" (ביז יעצט איז זי געווען צוגעבונדן צום מאן, באפרייט איר), "הניחוה" (לאזט איר אפ), "הועילוה" (טוט איר א טובה). וויבאלד עס איז א ספק צי די ווערטער מיינען גירושין אדער עפעס אנדערש, שרייבט מען לכתחילה נישט, און אויב זיי האבן געשריבן און געגעבן איז זי א ספק מגורשת.

3. חידושים און הסברים

*** דיוק אין "או ליתר על שנים" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* ר' יואל אשר פרעגט: פארוואס דארף דער רמב"ם צולייגן "או ליתר על שנים"? אויב צווי איז גוט, איז דאך אין מער ווי צוויי זיכער דא צוויי!

* ר' יצחק און ר' יואל אשר שמועסן אויס אז מען וואלט געקענט מיינען אז דער דריטער מענטש פסל'ט זיי, אדער אז אויב ער זאגט צו דריי דארף מען דווקא אלע דריי צוזאמען (ווי מיר האבן פריער געלערנט ביי א בית דין אדער שלוחים). אבער וויבאלד יענע הלכה שטייט נישט דא, בלייבט ר' יצחק אז דער רמב"ם שרייבט עס סתם כדי מען זאל נישט מיינען אז מען קען נאר ממנה זיין פונקט צוויי שלוחים.

*** ביאור המילות ("שבקוה", "תרכוה", "עשו לה כדת"):**

* "שבקוה" איז ארמיש פאר איבערלאזן (ווי "שביק לי").

* ביי "תרכוה" און דעם לשון הגט "ספר תריכין", האט ר' יצחק ארגינעל געמיינט אז עס קומט מלשון "כריתות". אבער ר' יואל אשר וויזט אויף אז עס איז די ארמישע איבערזעצונג פון "גירושין" (פארטרייבן / גלות), ווי מען זעט אז דער שורש "גרש" ווערט מתרגם געווען אלס "תרך".

* ביי "עשו לה כדת", באמערקט ר' יצחק אז עס דערמאנט פונעם פסוק אין מגילת אסתר ביי אחשורוש ("כדת מה לעשות במלכה ושתי") – דהיינו, טוט מיט איר וואס מען דארף טוהן מיט אזא פרוי מיט וועמען מען צעקריגט זיך.

*** דער גדר פון די פסול'ע לשונות (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** כאטש ווערטער ווי "פטרוה" אדער "פרנסוה" קענען אין א געווייסן זין אויך מיינען א גט, זענען זיי נישט געגוג בפירוש ("ליטערעלי") א לשון פון גירושין, און ממילא איז עס בכלל נישט קיין מינוי שליחות.

הלכה י"א – י"ב

1. דעם רמב"ם'ס וועריטער

האומר כתבו גט לאשתי הרי אלו כותבין וחותמין ונותנין לבעל בידו, ואין נותנין לאשתו עד שיאמר להם ליתן לה, ואם נתנו לה אינו גט. במה דברים אמורים בבריא, אבל המסוכן והוא אדם שקפץ עליו החולי במהרה והכביד חליו מיד, והיוצא בקולר אפילו על עסקי ממון, והמפרש בים והיוצא בשיירה ואמר כתבו גט לאשתי, הרי אלו יכתבו ויחתמו ויתנו לה, שהדבר ידוע שלא נתכוון זה אלא לכתוב וליתן לה.

2. פשט אין דער הלכה

אויב א מאן זאגט צו צוויי מענטשן בלויז "כתבו גט לאשתי" (אן צוצולייגן "ותנו"), שרייבן זיי דעם גט, חתמ'ענען עס, און גיבן עס איבער פאר'ן מאן אין זיין האנט. זיי טארן עס נישט געבן פאר דער פרוי ביז ער הייסט זיי בפירוש עס געבן, און אויב זיי האבן עס איר געגעבן אויף דער אייגענער האנט, איז עס נישט קיין גט (ווייל זייער שליחות האט זיך געענדיגט מיט'ן שרייבן).

דאס איז נאר ביי א געזונטן מענטש (וואס האט צייט אליין צו מחליט זיין וען צו געבן דעם גט). אבער א "מסוכן" (א מענטש וואס א קראנקהייט איז ארויפגעשפרונגען אויף אים שנעל און איז גלייך געווארן זייער שוואר), אדער איינער וואס ווערט ארויסגעפירט אין קייטן ("בקולר") אפילו פאר געלט-חובות, אדער איינער וואס פארט ארויס אויפ'ן ים אדער אין א קאראוואן אין מדבר ("בשיירה"), און ער זאגט "כתבו גט לאשתי" – אין די אלע פעלער שרייבן זיי, חתמ'ענען און גיבן עס גלייך פאר דער פרוי. ווייל צוליב דעם מצב איז קלאר און באוואוסט אז זיין כוונה איז געווען צו שרייבן און אויך צו געבן (כדי זי זאל נישט בלייבן אן עגונה אדער אריינפאלן אין יבום אויב ער שטארבט אדער קומט נישט צוריק).

3. חידושים און הסברים

*** פארוואס איז "כתבו" כולל אויך "וחתמו"? (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* ר' יצחק שטעלט א שאלה: פריער האבן מיר געלערנט אז דאס בעסטע לשון איז "כתבו וחתמו ותנו" – וואו "כתבו" גייט אויפ'ן סופר, און "חתמו" אויף די עדים. פארוואס דא, וועו ער האט נאר געזאגט "כתבו", מעגן זיי אויך חתמ'ענען ("כותבין וחותמין")?

* ר' יואל אשר ענטפערט: ווייל א גט אן א חתימה איז נישט פארטיג; די חתימה איז א חלק פון דער כתיבה ("גיט מיר א געשריבענעם גט"). נאך מער: פאר'ן שרייבן אליין איז דאך געווג איין מענטש (דער סופר). דאס וואס דער מאן האט זיך געווענדט צו **צוויי** מענטשן און געזאגט "כתבו", באוויזט אז ער מיינט זיי זאלן אויך זיין די צוויי עדי חתימה.

* ר' יצחק נעמט אן דעם תירוץ און באמערקט אז דער **כסף משנה** אויפ'ן פלאץ ברענגט טאקע אז מען דארף יא זאגן "חתמו", און אז דאס לשון פונעם רמב"ם דא איז נאר א קיצור.

*** דער גדר פון "שקפץ עליו החולי במהרה" (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* ר' יצחק טייטשט לכתחילה אז דאס קומט אויסצושליסן איינעם וואס איז שוין קראנק א לאנגע צייט, ווייל אזא איינער האט נאך צייט און וויל אליין מחליט זיין וועו צו געבן דעם גט. ער פרעגט אבער: וואס איז אויב איינער איז שוין קראנק צוואנציג יאר, און יעצט פילט ער פלוצלינג אז ער גייט שוין שטארבן?

* ר' יואל אשר ענטפערט און קלערט אויס דאס לשון פונעם רמב"ם: "שקפץ עליו החולי במהרה" מיינט נישט דווקא אז ער איז ערשט יעצט געווארן קראנק פון גארנישט, נאר אז דער מצב פון דער קראנקהייט האט זיך פלוצלינג פארערגערט און שפרינגט זייער שנעל ("הכביד חליו מיד"), אזוי אז ער האט נישט קיין צייט.

*** [דיגרעסיע – עטימאלאגיע און היסטארישער רקע פון "קולר" און "עסקי ממון"]:**

* דאס ווארט "קולר" (א האלז-אייזן אדער קייטן פון א תפיסה) איז דער שורש פונעם ענגלישן ווארט "Collar" (קאלנער ארום דעם האלז).

* ר' יואל אשר איז מסביר פארוואס "יוצא בקולר על עסקי ממון" הייסט א מצב פון סכנה: אין יענע צייטן, וועו מען האט פארכאפט אן איד פאר געלט-חובות (ווי "מאשקע וואס האט נישט באצאלט די ארענדע פאר דער קרעטשמע") און אים אריינגעווארפן אין א גרוב, איז ער געווען אין א ממשות'דיגער סכנת נפשות אז מען זאל אים הרג'ענען.

*** א קשיא און השוואה צו די פסול'ע לשונות אין הלכה ט' – דער חילוק צווישן "פרנסה" און "כתבו" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* ר' יואל אשר שטעלט א שטארקע שאלה: דא זעען מיר אז דער רמב"ם מאכט א "במה דברים אמורים", אז וועו דער קאנטעקסט (ווי ביי א מסוכן אדער מפרש בים) באווייזט קלאר וואס דער מאן מיינט, גייען מיר נאך זיין כוונה אפילו ער האט נישט געזאגט דאס ווארט "תנו". אויב אזוי, פארוואס זאל מען נישט זאגן פונקט דאס זעלבע ביי דער פריערדיגער הלכה לגבי די לשונות ווי "הוציאוה" אדער "פרנסוה"? אויב מען זעט דארט פונעם הקשר הענין אז ער מיינט א גט, זאל עס אויך זיין כשר! דאס ווייזט דאך אז דער עיקר איז נישט די פונקטליכע ווערטער, נאר צי עס איז קלאר אז ער האט ממנה געווען שלוחים פאר דער גאנצער ארבעט!

* ר' יצחק קלערט אויס פארוואס ביי "פרנסוה" איז עס נישט קיין גט: אפילו ביי א יוצא בשיירה אדער יוצא בקולר, איז נישט קלאר אז ער מיינט א גט, ווייל עס קען זיין אז ער ווייל נישט גט'ן זיין ווייב, נאר ער ווייל פשוט זיכער מאכן אז מען גיט איר פרנסה (צו עסן). דאס זענען צוויי באזונדערע זאכן. אויב מען וואלט קלאר געווואוסט אז ער מיינט א גט, וואלט עס טאקע נישט געווען קיין ספק (אזוי ווי מען זעט שפעטער אז א שטום-טויב קען אויך געבן א גט דורך רמזים, ווייל דער עיקר איז די אמירה און כוונה, נישט דווקא דער לשון). אבער ביי "כתבו", וואו ער רעדט שוין בפירוש פון א גט, איז די הלכה נישט "אויטיסטיש" (צו נעמען דאס ווארט בלויז בוכשטעבליך), נאר אין א שעת הסכנה פארשטייט מען אז "שרייב" מיינט "שרייב און גיב".

הלכה י"ג

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

בריא שאמר כתבו גט לאשתי, וכתבו ונתנו לה, והרג עצמו מיד, כגון שהשליך עצמו מן הגג או הפיל עצמו לים – הרי זה גט כשר. עלה לגג ודחפתו הרוח ומת – אינו גט. ספק הפיל עצמו ספק דחפתו הרוח – הרי זה גט, עד שיודע בודאי שהרוח דחפתו. וכן מי שהיה מושלך בבור ואמר כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי – הרי אלו יכתבו ויתנו, והוא שידעו אותו. ואף על פי שהעלוהו ולא הכירוהו – הרי הגט כשר, שזה כשעת הסכנה הוא שכותבין ונותנין ואף על פי שאין מכירין. וכן מי שנפלו בו מכות רעות שאי אפשר שיחיה מהן, אפילו נשחט בו רוב שני הסימנין, ורמז ואמר כתבו גט לאשתי – הרי אלו יכתבו ויתנו, שהרי עתה חי הוא אף על פי שסופו למות.

2. פשט אין דער הלכה

אויב א געזונטער מענטש (בריא) זאגט "כתבו גט לאשתי" (בדרך כלל טאר מען נישט געבן דעם גט ווייל ער האט נישט געזאגט "ותנו"), און זיי האבן עס געשריבן און געגעבן, און גלייך דערנאך האט ער זיך אליין גע'הרג'עט (צב"ש אראפגעווארפן פונעם דאך אדער אין ים אריין) – איז דער גט כשר, ווייל עס שטעלט זיך ארויס אז ער האט געהאלטן פאר'ן שטארבן (ווי א מסוכן) און האט געמיינט די גאנצע שליחות פון שרייבן און געבן. אויב אבער ער איז ארויף אויפ'ן דאך און דער ווינט האט אים אראפגעשטופט ("רוח" מיינט דא א פשוט'ער ווינט, נישט קיין רוח שטות/משוגעת) און ער איז געשטארבן אומגעריכט – איז עס נישט קיין גט. אויב עס איז א ספק צי ער האט זיך אליין אראפגעווארפן צי דער ווינט האט אים געשטופט – איז עס א כשר'ער גט, ביז מען ווייסט זיכער אז דער ווינט האט אים געשטופט.

אזוי אויך איינער וואס ליגט אין א בור און שרייט "וועך עס הערט מיין קול זאל שרייבן א גט פאר מיין ווייב" – שרייבט מען און מען גיט עס (אפילו ער זעט נישט די שלוחים, ווייל ער טוט עס מתוך מצוקה כדי זיין ווייב זאל נישט בלייבן אן עגונה/זקוקה ליבום), בתנאי אז מען ווייסט ווער ער איז ("שידעו אותו"). אפילו אויב מען ציט אים שפעטער ארויס פונעם בור און מען דערקענט אים נישט ("ולא הכירוהו"), איז דער גט כשר, ווייל אין א שעת הסכנה שרייבט מען און מען גיט אפילו מען דערקענט אים נישט.

אזוי אויך איינער וואס האט באקומען ביטערע מכות (א שווערע מחלה אדער וואונדן) פון וועלכע ער קען נישט איבערלעבן, אפילו מען האט אים איבערגעשניטן רוב פון די צוויי סימנים, און ער איז מרמז צו שרייבן א גט – שרייבט מען און מען גיט, ווייל יעצט לעבט ער נאך, הגם ער גייט שטארבן.

3. חידושים און הסברים

*** פארוואס איז "ספק הפיל עצמו ספק דחפתו הרוח" א גט ודאי און נישט קיין ספק גט? (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* ר' יואל אשר וואונדערט זיך פארוואס דער רמב"ם פסק'נט ביי א ספק אז עס איז א גט כשר, און נישט קיין ספק גט (בפרט אז גט איז א דאורייתא). ער לייגט פאר אז אפשר איז עס ווייל מער מענטשן ווארפן זיך אראפ ווי א ווינט זאל אראפווייען א מענטש.

* ר' יצחק ענטפערט אז דער עיקר טעם איז ווייל עס איז דא א "רגלים לדבר": דער מענטש האט דאך א מינוט פארהער געהייסן שרייבן א גט! וואס האט אים פלוצלינג איינגעפאלן יעצט צו שרייבן א גט און גלייך ארויפגיין אויפ'ן דאך? דאס אליין באווייזט אז זיין כוונה איז געווען זיך צו הרג'ענען, און מען נעמט נישט אן אז פונקט יעצט האט פאסירט א מאדנע מעשה מיט א ווינט, סיידן מען ווייסט עס זיכער.

* דער **ראב"ד** קריגט אויפ'ן רמב"ם און ברענגט פונעם **ירושלמי** אז עס וועגדט זיך ווען ער איז געפאלן: אויב ער איז געפאלן אביסל שפעטער, איז עס נישט קיין גט (אדער א ספק). דער ירושלמי אליין פרעגט: אפילו אויב ער פאלט גלייך (מיד), איז דאך אויך א ספק וואס איז געשען? און דער ירושלמי ענטפערט אז ווען עס איז מיד, איז עס א גט אפילו בספק, ווייל עס איז מער מסתבר אז ער האט זיך אליין אראפגעווארפן.

* דערצו איז די קולא דא גרינגער ווייל עס גייט נישט אן צו מתיר זיין אן אשת איש לשוק (ער איז דאך סיי ווי גענטארבן!), נאר די נפקא מינה פונעם גט איז בלויז צו פטר'ן פון יבום, אדער פאר א כהן (אז זי ווערט א גרושה).

*** דער דיוק אין רמב"ם צווישן "יודעין" און "מכירין" ביי מושלך בבור (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* אין די פריערדיגע הלכות האט דער רמב"ם געניצט דאס לשון צוזאמען: "והוא שיהיו יודעין ומכירין". דא אבער צעטיילט עס דער רמב"ם אלס צוויי באזונדערע זאכן: ער פאדערט "והוא שידעו אותו", און גלייך דערנאך זאגט ער "ואף על פי שהעלוהו ולא הכירוהו... ואף על פי שאין מכירין".

* דער חילוק איז: **"ידעו אותו" (ידיעה)** מיינט וויסן די פאקטן וועגן אים – ער זאגט זיין נאמען (צב"ש יעקב בן שמעון) און מען ווייסט אז עס עקזיסטירט אזא מענטש אין שטאט וואס האט א ווייב מיט דעם נאמען (אדער מען דערקענט זיין קול). **"הכירוהו" (הכרה)** מיינט אים פיזיש דערקענען דאס פנים. אין א שעת הסכנה איז געגוג אז מען האט די "ידיעה" וועך ער איז, און אפילו ווען מען ציט אים ארויס פונעם בור דערקענט מען נישט זיין פנים ("לא הכירוהו"), איז דער גט פארט כשר.

*** [דיגרעסיע: דער רמב"ם'ס שיטה וועגן שדים]:**

* אין דער משנה און גמרא (מסכת גיטין) ווערט די הלכה פון מושלך בבור געבויט אויפ'ן חשש אז דאס קול פונעם בור קומט אפשר פון א "שד", און די גמרא פאדערט מען זאל זען א דמות אדם אדער "בבואה דבבואה" (א שאטן פון א שאטן).

* דער רמב"ם לאזט אינגאנצן אויס דעם גאנצן ענין פון שדים און בבואה! ר' יצחק צייגט אן אז הגם מען זאגט אין דער וועלט אז דער רמב"ם גלייבט נישט אין שדים, שטייט עס נישט בפירוש אין משנה תורה, אבער מען זעט עס בחוש פון דעם וואס אומעטום וואו די גמרא ברענגט א הלכה צוליב שדים, איז עס דער רמב"ם משמיט און דערמאנט עס נישט, נאר ער שטעלט אוועק די הלכה בלויז אויף דעם פשוט'ן דין פון וויסן און דערקענען דעם מענטש.

*** [דיגרעסיע: לשון הרמב"ם "נפלו בו מכות רעות"]:**

* ר' יואל אשר מערקט אן אויפ'ן לשון "נפלו בו מכות", אז אין פסוק שטייט ביי מכות א לשון פון הפלאה ("והפלא ה' את מכותך", "הנני יוסיף להפליא"). ר' יצחק קלערט אויס אז אין רמב"ם מיינט "נפלו בו מכות רעות" פשוט אז ער האט געכאפט א שווערע מחלה אדער וואונדן.

*** דער חילוק צווישן א מענטש און א בהמה ביי "נשחט בו רוב שני הסימנין" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* דער רמב"ם לערנט דא אויס א יסוד אז עס איז נישטא קיין הלכה פון "האלב טויט" – אפילו א גוסס וואס מען האט אים איבערגעשניטן רוב פון די צוויי סימנים, כל זמן ער לעבט נאך ("שהרי עתה חי הוא"), קען ער געבן א גט.

* ר' יואל אשר פרעגט א שטארקע קשיא: ביי א בהמה, אז מען שניידט איבער רוב שני סימנים (שחיטה), ווערט זי דאך שוין פאררעכנט ווי טויט! פארוואס ביי א מענטש הייסט ער נאך לעבעדיג?

* ר' יצחק ענטפערט: אויך א בהמה איז באמת נאך פיזיש לעבעדיג גלייך נאך דער שחיטה! נאר ביי א בהמה האט די תורה געגעבן א "דין שחיטה" וואס מתיר'ט די בהמה צום עסן אפילו זי צאפלט זיך נאך און לעבט. אבער ביי א מענטש איז נישטא קיין מושג פון "שחיטה" – ביי א מענטש גייט עס נאר לויט דעם מציאות צי ער לעבט אדער ער איז געשטארבן, און כל זמן ער לעבט נאך, קען ער ממנה זיין שלוחים פאר א גט.

*** צי קען מען אנווענדן דעם כלל פון "כתבו מיינט כתבו ותנו" אין היינטיגע נישט-עקסטרעמע פעלער? – דער חילוק צווישן קידושין און גיטין בנוגע אומדנא (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* ר' יואל אשר שליסט אפ אז דער כלל פון די אלע הלכות איז אז ווען דער קאנטעקסט באווייזט קלאר אז דער מאן האט געמיינט צו ממנה זיין א שליח אויף נתינה (אפילו ער האט זיך נישט גוט אויסגעדריקט און נאר געזאגט "כתבו"), איז דער מינוי שליחות חל (פונקט ווי ביי קידושין "מדברים על עסקי קידושין"). ער לייגט פאר אז לכאורה זאל דאס נישט זיין באגרעניצט נאר צו עקסטרעמע פעלער פון טויט-סכנה (ווי נשחט בו רוב סימנים), נאר אויך היינט: אויב א פארפאלק איז שוין צעשיידט פאר א לאנגע צייט, און דער מאן קומט אין בית דין און זאגט "שרייבט א גט", זאל מען אויך זאגן אז פונעם קאנטעקסט איז קלאר אז ער מיינט "שרייבט און גיט"!

* ר' יצחק ווארפט דאס אפ מכל וכל: אין גיטין קען מען דאס קיינמאל נישט זאגן אויף א געזונטן מענטש! מענטשן וואס זענען צעשיידט פירן זיך אויף זייער מאדנע ("ווירד") און זענען פול מיט שטיק, ווייל באמת ווילן מענטשן נישט געבן קיין גט; עס מאכט זיך אסאך אז א מאן וויל נאר שרייבן א גט און עס האלטן אין טאש כדי צו פארטומלען אדער פיניגן די פרוי (אדער, ווי ר' יואל אשר לייגט צו, בלויז אלס א סטראשע ווען יענער באהאנדלט שלעכט דעם צווייטן, צו וויזן אז דער גט איז שוין געשריבן כדי יענער זאל עס נעמען ערנסט), אבער ער וויל עס באמת נאכנישט געבן. דערצו איז דאס אן אנדער שאלה ווי ביי קידושין: דארט איז די שאלה וואס מיינען זיינע וועלטער (צי לשון עזיבה אדער קידושין), משא"כ דא זענען די וועלטער קלאר נאר די הלכה פאדערט א בפירוש'ן ציווי אויף נתינה. אסאך פעלער אין הלכות גיטין רעדן גארנישט פון קיין קריגעריי צווישן מאן ווייב, נאר פון איינעם וואס האלט ביים שטארבן און וויל ארויסהעלפן זיין ווייב זי זאל נישט פאלן פאר א יבם אדער בלייבן אן עגונה; נאר אין אזא עקסטרעמער שעת הסכנה איז דא א קלארע אומדנא אז "כתבו" מיינט אויך "ותנו".

הלכה י"ד

1. דעם רמב"ם'ס וועלטער

מי שהיתה רוח רעה מבעתת אותו ואמר כשהתחיל בו החולי כתבו גט לאשתי לא אמר כלום מפני שאין דעתו נכונה ומיושבת. וכן השיכור שהגיע לשכרותו של לוט. ואם לא הגיע הרי זה ספק. אמר כשהוא בריא כתבו גט ותנו לאשתי ואחר כך נבעת ואמר אל תכתובו, ממתינין עד שיבריא וכותבין ונותנין לה, ואין צריך לחזור ולהימלך בו אחר שהבריא. ואם כתבו ונתנו קודם שהבריא הרי זה פסול.

2. פשט אין דער הלכה

א מענטש וואס ליידט פון א "רוח רעה" (א גייסטישע קראנקהייט אדער שווערע פחדים) און בשעת די קראנקהייט הייבט זיך אן זאגט ער מען זאל שרייבן א גט פאר זיין ווייב, האבן זיינע וועלטער קיין שום כח נישט, ווייל זיין דעת איז נישט קלאר און מיושב (און צו ממנה זיין א שליח דארף מען דעת). דאס זעלבע איז מיט א שיכור וואס איז אנגעקומען צו "שכרותו של לוט" (ער ווייסט נישט וואס טוט זיך מיט אים). אויב איז ער אבער נאר אביסל שיכור און נישט אנגעקומען צו שכרותו של לוט, איז עס א ספק.

אויב א מענטש האט בשעת ער איז געווען געזונט און ביי זיין קלארן דעת געהייסן שרייבן און געבן א גט, און דערנאך האט אים אנגעכאפט די רוח רעה און ער האט געזאגט "אל תכתובו" (ער וויל מבטל זיין די שליחות), איז זיין ביטול גארנישט ווערט ווייל ער איז יעצט ווי א שוטה. מען דארף אבער צוואווארטן ביז ער ווערט צוריק געזונט, און דעמאלט שרייבט מען און מען גיט דעם גט. מען דארף אים נישט נאכאמאל פרעגן ווען ער ווערט געזונט,

ווייל די ערשטע שליחות בלייבט אין קראפט. אויב האט מען יא געשריבן און געגעבן דעם גט איידער ער איז געזונט געווארן, איז דער גט פסול (מדרבנן).

3. חידושים און הסברים

* **דער טייטש פון "רוח רעה" ביים רמב"ם אנטקעגן דער גמרא (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** ר' יואל אשר ווייזט אן אז אין דער פריערדיגער הלכה האט מען גערעדט ווען א פיזישן "רוח" (א ווינט וואס ווערפט אראפ א מענטש פונעם דאך), און דא רעדט מען פון א גייסטישן "רוח". ער ציטירט דעם **יד פשוטה** וואס שמועסט אויס אז "רוח" אין תנ"ך (ווי "רוח ה'" אדער "רוח רעה") מיינט א "מצב רוח" (א שטימונג / mood), נישט קיין שד. ר' יצחק שטעלט אבער קלאר אז אין דער גמרא שטייט יא אז ס'איז א שד, און די גמרא ברענגט אפילו דעם ספעציפישן נאמען פונעם שד ("קורדייקוס"). דער רמב"ם האט אבער בכוונה ארויסגענומען דעם נאמען פונעם שד און געשריבן סתם "רוח רעה" און "חולי", כדי יעדער זאל עס קענען פארשטיין ווי א גייסטישע אדער מוח-קראנקהייט, ווייל להלכה מאכט נישט אויס פון וואנעט די צעמישענישׂ קומט.

* **[דיגרעסיע: שכרותו של לוט און דער משתה פון אברהם אבינו] (ר' יואל אשר):** אין דער זעלבער פרשה וואו עס שטייט שכרותו של לוט ("ולא ידע בשכבו ובקומו"), שטייט אויך אז אברהם אבינו האט געמאכט א "משתה גדול" ביום הגמל את יצחק. דארט איז מען אויך געווען אביסל שיכור פונעם וויין, אבער נישט אנגעקומען צו שכרותו של לוט.

* **די שטאפלען פון רוח רעה אנטקעגן שכרות (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** ר' יואל אשר וואונדערט זיך פארוואס ביי א שיכור צעטיילט דער רמב"ם צווישן שכרותו של לוט און ווייניגער פון דעם (וואס איז א ספק, אזוי ווי מען געפינט אויך חילוקים אין הלכות תפלה), אבער ביי "רוח רעה" שטייט נישט קיין שיעור אדער צווישן-שטאפל. ר' יצחק ענטפערט אז דאס ווארט "רוח רעה" אינעם רמב"ם מיינט שוין ממילא א מצב וואס איז געגוג עקסטרעם אז ער האט נישט קיין דעת. ער לייגט אבער צו אז למעשה אין די פוסקים זענען טאקע דא אסאך ספיקות וועגן א "חצי רוח רעה" און וואס עס איז דער געגויער שיעור.

* **די חקירה צי מען קען אויספירן א שליחות בשעת דער משלח איז א שוטה – מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* ר' יואל אשר לערנט לכתחילה אז די איינציגע פראבלעם דא איז נאר ווייל ער האט געזאגט "אל תכתובו", און ווען ער ווערט געזונט און שווייגט זעט מען אז ער איז מסכים צום ערשטן מינוי. ר' יצחק ברענגט אבער ארויס א טיפערע נקודה: דאס וואס ער זאגט "אל תכתובו" בשעת ער איז א שוטה איז אינגאנצן בטל ומבוטל (פונקט ווי ער וואלט געזאגט אז ער איז משיח), און די הלכה וואלט געווען פונקט די זעלבע אפילו אויב ער וואלט גארנישט געזאגט נאר סתם קראנק געווארן ("ואחר כך נבעת"). די אמת'ע פראבלעם פארוואס מען קען נישט געבן דעם גט בשעת ער איז קראנק איז ווייל א שליח פירט אויס די פעולה פונעם משלח *יעצט*, און יעצט איז דער משלח א שוטה וואס קען נישט געבן קיין גט!

* דאס איז א מחלוקת אין דער גמרא צווישן **רבי יוחנן און ריש לקיש**. אויף ר' יואל אשר'ס שאלה אז זיי זענען דאך שלוחים פון דער "וועקסיע" פון אים וועו ער איז געווען געזונט, ענטפערט ר' יצחק אז דאס איז טאקע די סברא פון רבי יוחנן: ער פארגלייכט עס צו א מענטש וואס שלאפט. וועו א שליח גיט א גט דארף מען נישט קאנטראלירן צי דער משלח איז וואך אין יענער מינוט, ווייל א שלאפנדיגער מענטש איז נאך אלץ א בר דעת (משא"כ אויב דער משלח איז געשטארבן, פקע השליחות ווייל ער איז מער נישטא). די חקירה ביי "קורדייקוס" (א צייטווייליגער שגעון) איז צי מען באטראכט אים ווי א "ישן" (ער איז בעצם א בר דעת וואס גייט דורך א מצב, ווייל ער גייט דאך צוריק געזונט ווערן), אדער ווי א שוטה גמור אין יענער צייט (און אויב ער ווערט קיינמאל נישט געזונט איז כולי עלמא מודה אז מען קען נישט געבן). דער רמב"ם פסק'נט אז מדאורייתא איז עס כשר (ווי א ישן), אבער מדרבנן איז עס פסול ("הרי זה פסול").

* **פארוואס דער רמב"ם שרייבט דווקא "ואמר אל תכתובו" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** אויב די הלכה איז די זעלבע אפילו וועו ער שווייגט, פארוואס לייגט דער רמב"ם אריין די ווערטער "ואמר אל תכתובו"? ר' יצחק ענטפערט אז דער רמב"ם וויל זאגן א גרעסערן חידוש (רבותא): אפילו ער שרייט בפירוש "אל תכתובו", דארף מען אים נישט איבערפרעגן וועו ער ווערט געזונט ("אין צריך לחזור ולהימלך בו"), ווייל זיינע ווערטער בשעת'ן חולי האבן קיין שום משמעות נישט.

הלכה ט"ו – ט"ז

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

מי שנשתתק והרי דעתו נכונה, אמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו, בודקין אותו שלשה פעמים בסירוגין. אם אמר על לאו לאו ועל הין הין הרי אלו יכתבו ויתנו. וצריכין לבדקו יפה יפה שמא נטרפה דעתו. וכן אם כתב בידו כתבו ותנו לאשתי, הרי אלו כותבין ונותנין לה אם היתה דעתו מיושבת עליו, שאין דין מי שנשתתק כדין החרש.

2. פשט אין דער הלכה

א מענטש וואס איז שטום געווארן ("נשתתק" – אן אילם וואס קען נישט רעדן, אבער ער איז נישט קיין חרש וואס הערט נישט), און זיין שכל איז קלאר: אויב מען פרעגט אים צי מען זאל שרייבן א גט פאר זיין ווייב און ער שאקלט צו מיט'ן קאפ, דארף מען אים אויסטשעקן דריי מאל מיט הפסקות אינצווישן ("בסירוגין"). אויב ער שאקלט ריכטיג אויף ניין – ניין, און אויף יא – יא, מעג מען שרייבן און געבן דעם גט (ווייל מען דארף נישט דווקא דיבור, נאר א קלארן גילוי דעת). מען מוז אים אבער זייער גוט אונטערזוכן ("יפה יפה") אז זיין דעת איז נישט צעמישט געווארן. אזוי אויך

אויב ער שרייבט מיט זיין האנט אז מען זאל שרייבן און געבן א גט פאר זיין ווייב, פאלגט מען אים אויב זיין קאפ איז קלאר, ווייל איינער וואס קען נאר נישט רעדן האט נישט דעם דין פון א חרש.

3. חידושים און הסברים

* **דער טייטש פון "בסירוגין" און דער דגש פונעם רמב"ם אויף בדיקת הדעת (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** "בסירוגין" מיינט אז מען פרעגט אים נישט אלע דריי שאלות אויף איינמאל, ווייל ס'קען זיין אז פונקט אין יענער מינוט איז ער אין א גוטן צושטאנד און ענטפערט גוט, דעריבער ווארט מען אינצווישן. ר' יצחק מערקט אן אז דער רמב"ם לייגט שטענדיג א גרויסן דגש אויף גוט אונטערזוכן דעת ("וצריכין לבדקו יפה יפה"), ווייל דעת איז א זייער איידעלע און קאמפליצירטע זאך וואס איז שווער צו דערגיין אויב מען איז נישט גוט מדייק.

* **דער חילוק צווישן חרש און נשתתק (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** א געווויינליכער חרש (וואס איז געבוירן אזוי אדער קען נישט הערן און רעדן) ווערט פאררעכנט אין הלכה ווי א זיכערער שוטה וואס האט נישט קיין דעת. אבער ביי איינעם וואס איז בלויז "נשתתק" (געווארן שטום), איז ער נישט אויטאמאטיש קיין שוטה, נאר מען דארף בלויז בודק זיין צי "נטרפה דעתו" אדער זיין דעת איז מיושבת.

הלכה י"ז

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

מי שנשא כשהוא פקח ונתחרש, ואין צריך לומר נשתטה, אינו מוציא לעולם עד שיבריא. ואין סומכין על רמיזת החרש ולא על כתבו ואף על פי שדעתו נכונה ומיושבת עליו. אבל אם נשא כשהוא חרש מגרש ברמיזה, שאין קידושיו קידושין גמורין מן התורה כמו שביארנו, וכשם שכונס ברמיזה כך מוציא ברמיזה.

2. פשט אין דער הלכה

איינער וואס האט חתונה געהאט אלס פקח (קידושין מדאורייתא) און איז שפעטער געווארן א חרש (טויב-שטום) – און אוודאי אויב ער איז געווארן א שוטה – קען קיינמאל נישט מגרש זיין ביז ער ווערט געזונט. מען פארלאזט זיך נישט אויף זיינע רמזים אדער שרייבן, אפילו אויב זיין דעת איז אינגאנצן קלאר, ווייל א קידושין מדאורייתא קען נישט בטל ווערן מיט אזא גט. אבער אויב ער האט חתונה געהאט אלס חרש (וואס איז נאר קידושין מדרבנן דורך רמיזה), קען ער אויך מגרש זיין מיט רמיזה.

3. חידושים און הסברים

* **דער וואונדער פון א חרש וואס "דעתו נכונה ומיושבת" און די הגדרת החרש אלס א חסרון אין קאמוניקאציע (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* ר' יצחק שטעלט זיך אפ אויף א גרויסן חידוש אין די ווערטער פונעם רמב"ם: דא זעט מען צום ערשטן מאל אז עס איז שייך א מציאות פון א חרש וואס זיין דעת איז קלאר ("דעתו נכונה ומיושבת"), און דאך האט ער א דין פון א חרש און קען נישט מגרש זיין! פארוואס איז עס אזוי? איז עס עפעס א גזירת הכתוב?

* ר' יצחק ברענגט א מהלך צו פארשטיין דעם דין: עס קען זיין אז חרשים האבן יא דעת (הגם איינער וואס איז געבוירן א חרש האט קיינמאל גארנישט געלערנט און עס איז שווער פאר אים צו האבן דעת). דער פראבלעם פון א חרש איז נישט בלויז נאך א וועג פון זיין א "שוטה", נאר דאס עצם זיין א חרש איז א פראבלעם פאר זיך: א מענטש וואס קען נישט קאמוניקירן מיט דער וועלט ווערט נישט פאררעכנט ווי א "לעגאלער מענטש" (legal human being) אין הלכה, אפילו אויב ער אליין האט שכל.

* **[דיגרעסיע: דער דין פון א חרש אין היינטיגע צייטן] (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* ר' יואל אשר ווארפט אריין א געדאנק אז היינטיגע צייטן איז אפשר מער נישטא קיין דין חרש (אפילו אן הער-אפאראטן), ווייל דורך "סיין לענגוועדזש" (שפראך מיט די הענט) איז דא א קלארער וועג צו קאמוניקירן און זען אז זיין קאפ איז קלאר, איז אפשר פוקע געווארן דער דין חרש.

* ר' יצחק ווארפט דאס אפ: "רמיזה" האט מען נישט היינט אויסגעטראכט! דער רמב"ם זאגט דאך קלאר אז אפילו ער שרייבט ("ולא על כתבו") און מיר זעען אז "דעתו נכונה ומיושבת", העלפט עס פארט נישט.

* **כבלעו כך פלטו ביי נישואי חרש (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** ווען ער האט חתונה געהאט אלס חרש, איז דאס א תקנת חכמים ("רבנן מיט רבנן"). ממילא גייט עס אויפ'ן כלל פון "כבלעו כך פלטו" – אויפ'ן זעלבן אופן ווי ער האט געמאכט די קידושין (ברמיזה), אזוי נעמט ער עס אראפ.

הלכה י"ח

1. דעם רמב"ם'ס ווערטער

המקדש קטנה על ידי אביה וגירשה כשהיא קטנה, אביה מקבל את גיטה, ומתגרשת משיגיע הגט ליד האב. גירשה כשהיא נערה, אם הגיע הגט לידה או ליד אביה נתגרשה. ואין נערה מאורסה עושה שליח לקבל גיטה מיד בעלה בחיי אביה, אבל האב עושה שליח לקבל הגט לבתו המאורסת בין קטנה בין נערה.

2. פשט אין דער הלכה

אויב איינער האט מקדש געווען א קטנה דורך איר טאטן און איז איר מגרש ווען זי איז נאך א קטנה, נעמט דער טאטע דעם גט און זי איז מגורשת ווי נאר דער גט קומט אין דעם טאטנ'ס האנט (ער דארף עס איר בכלל נישט איבערגעבן). אויב ער גט איר ווען זי איז א נערה (דאס האלבע יאר פון 12 ביז 12 און א האלב), קען אדער זי אדער איר טאטע מקבל זיין דעם גט. א נערה מאורסה קען נישט מאכן קיין שליח צו מקבל זיין איר גט כל זמן איר טאטע

לעבט (אבער א נשואה קען יא, ווייל נישואין ציט איר ארויס פונעם טאטנ'ס רשות). דער טאטע קען אבער יא שטעלן א שליח פאר איר, סיי ווען זי איז א קטנה און סיי ווען זי איז א נערה.

3. חידושים און הסברים

* **דער קשר פון די הלכות פון קטנה צו דעם פרק (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** פארוואס ברענגט דער רמב"ם אריין די הלכות פון קטנה פונקט דא?

* *ר' יצחק:* דאס גייט ווייטער אינעם נושא פון "דעת" (פונקט ווי חרש ושוטה פריער), ווייל א קטנה האט נישט קיין דעת, און הגם דער רמב"ם האט עס נאכנישט מפורש געזאגט, דארף די פרוי אויך האבן א געוויסע דעת ביי גירושין.

* *ר' יואל אשר:* דאס האט צו טוהן מיט די הלכות פון שליחות (אויף וואס דער פרק איז מיוסד) – ווייל א קטנה און נערה קענען נישט מאכן קיין שליח, און נאר דער טאטע קען מאכן א שליח. (אגב, דא איז דאס ערשטע מאל וואס מיר הערן אגב אורחא דעם דין אז א פרוי קען בכלל מאכן א שליח צו מקבל זיין איר גט).

* **דער גדר פון קבלת הגט דורך א נערה בחיי אביה (ר' יצחק):** וועז א נערה מאורסה נעמט אליין איר גט בחיי אביה, איז דער פשט אז בעצם געהערט דאס רעכט פאר'ן טאטן, נאר וויבאלד זי איז שוין א נערה (האלב אין איר אייגענער רשות), פונקציאנירט איר האנט ווי א "יד" פאר איר טאטן צו נעמען דעם גט פאר אים. דעריבער קען זי אליין נישט מאכן קיין שליח.

הלכה י"ט

1. דעם רמב"ם'ס וועריאנטן

קידשה אביה והיא קטנה ומת, אם מבחנת בין גיטה לדבר אחר הרי זו מתגרשת משיגיע הגט לידה. ואם לאו אינה מתגרשת עד שתבחין, ואם גירשה אינה מגורשת.

2. פשט אין דער הלכה

אויב דער טאטע האט מקדש געווען זיין טאכטער אלס קטנה און ער איז געשטארבן, איז דער דין אז אויב זי האט גענוג פארשטאנד אונטערצושיידן צווישן איר גט און אן אנדער צעטל, קען זי אליין מקבל זיין דעם גט און ווערט מגורשת. אויב זי האט נאכנישט די הבחנה, קען מען איר נישט מגרש זיין ביז זי ווערט פארשטיין.

3. חידושים און הסברים

* **די דעפיניציע פון פארשטאנד – "דעת הבדלה" (ר' יצחק):** עס איז זייער אינטערעסאנט ווי חז"ל דעפינירן וואס עס מיינט צו וויסן וואס א זאך איז: צו וויסן וואס עפעס איז, מיינט צו וויסן דעם חילוק צווישן יענץ און עפעס אנדערש ("מבחנת בין גיטה לדבר אחר" – א דעת הבחנה/הבדלה).

* **מקור פונעם דין אין דער גמרא (ר' יואל אשר):** אין דער גמרא לערנט מען דאס ארויס פונעם פסוק "ושלחה מביתו" – א קטנה וואס פארשטייט נישט וואס שילוח מיינט, איז "משולחת וחוזרת" (מען שיקט איר אוועק און זי קומט צוריק ווייל זי כאפט נישט וואס דא איז געשען), איז דאס נישט קיין "ושלחה".

* **דער יסודות'דיגער חילוק צווישן דעת האיש און דעת האשה ביי גט (ר' יצחק):** א קטן קען נישט מאכן קיין שום קנין, נישט מקדש זיין און נישט מגרש זיין. א קטנה קען אויך נישט מאכן קיין קנינים. וויאזוי זשע קען א קטנה (וועז עס איז נישטא קיין טאטע) ווערן מגורשת מדאורייתא נאר מיט דעם וואס זי איז "מבחנת"?

דער תירוץ איז אז גירושין ביי א פרוי איז נישט קיין קנין וואס זי מאכט, נאר א זאך וואס *געשעט צו איר* (אויף אזוי ווייט אז מען דארף אפילו נישט איר הסכמה). ממילא, די "דעת" וואס א פרוי דארף האבן ביי א גט איז אן אנדער סארט דעת ווי דעם מאנ'ס דעת: זי דארף נישט האבן קיין "דעת קנין", נאר בלויז געניג באוואוסטזיין צו זיין "יודעת לשמור את גיטה" (ווי עס שטייט אין דער משנה), וואס דאס ווערט געמאסטן מיט דעם צי זי פארשטייט דעם חילוק צווישן א גט און א סתם פאפיר.

הלכה כ'

1. דעם רמב"ם'ס וועריאנטן

מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש, בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן מכין אותו עד שיאמר רוצה אני ויכתוב הגט והוא גט כשר. וכן אם הכוהו גוים ואמרו לו עשה מה שישראל אומרין לך ולחצו אותו ישראל ביד הגוים עד שיגרש הרי זה כשר. ואם הגוים מעצמן אנסוהו עד שכתב הואיל והדין נותן שיכתוב הרי זה גט פסול. ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס בין ביד גוים בין ביד ישראל, שאין אומרין אנוס אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו חייב מן התורה לעשותו כגון מי שהוכה עד שמכר או נתן, אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה והוכה עד שעשה דבר שחייב לעשותו או עד שנתרחק מדבר שאסור לעשותו אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה. לפיכך זה שאינו רוצה לגרש מאחר שהוא רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות ויצרו הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו. לא היה הדין נותן שכופין אותו לגרש וטעו בית דין של ישראל או שהיו הדיוטות ואנסוהו עד שגירש הרי זה גט פסול, הואיל וישראל אנסוהו יגמור ויגרש. ואם הגוים אנסוהו לגרש שלא כדין אינו גט, אע"פ שאמר בגוים רוצה אני ואמר לישראל כתבו וחתמו הואיל ואין הדין מחייבו להוציא והגוים אנסוהו אינו גט.

2. פשט אין דער הלכה

וועז די הלכה איז אז מען צווינגט א מאן צו גט'ן זיין ווייב און ער ווייל נישט, קען יעדער אידישער בית דין (אין יעדן ארט און אין יעדער צייט) אים שלאגן ביז ער זאגט "רוצה אני", און ער שרייבט (אדער הייסט שרייבן) דעם גט, און דער גט איז כשר. אויך אויב

דער בית דין ניצט גוים אלס שוטרים אים צו שלאגן און זיי זאגן אים "טוה וואס די אידן הייסן" ביז ער גט

, איז עס כשר. אבער אויב די גוים האבן אים געצווינגען אויף דער אייגענער האנט ("מעצמן") אן א שליחות פון בית דין, וויבאלד לויט'ן דין דארף ער טאקע שרייבן א גט, איז דער גט נאר "פסול" (מדרבנן), אבער נישט בטל מדאורייתא.

דער רמב"ם פרעגט: פארוואס איז דער גט נישט בטל מדאורייתא, ער איז דאך אן אנוס צוליב די קלעפ? ענטפערט דער רמב"ם: דער מושג "אנוס" גייט נאר ארויף אויף איינעם וואס ווערט געדריקט ("נלחץ ונדחק") צו טוהן א זאך וואס ער איז נישט מחויב מן התורה, ווי איינער וואס מען שלאגט אים ביז ער פארקויפט אדער גיט א מתנה. אבער איינער וואס זיין יצר הרע באצווינגט אים צו מבטל זיין א מצוה אדער טוהן אן עבירה, און מען שלאגט אים ביז ער טוט וואס ער איז חייב – הייסט ער נישט אנוס דורך די שלעגער, נאר ער האט זיך אליין געמ'אנס'ט מיט זיין שלעכטער דעה. וויבאלד ער וויל זיין א טייל פונעם אידישן פאלק ("רוצה להיות מישראל"), וויל ער דאך מקיים זיין מצוות און זיך דערווייטערן פון עבירות, און נאר זיין יצר הרע ווערט אפגעשוואכט ממילא, ווען מען שלאגט אים ביז זיין יצר הרע ווערט אפגעשוואכט און ער זאגט "רוצה אני", גט ער מיט זיין פולן רצון.

אויב לויט'ן דין האט מען אים נישט געדארפט צווינגען צו געבן א גט, אבער אן אידישער בית דין האט געמאכט א טעות, אדער זיי זענען געווען א בית דין פון הדיוטות, און זיי האבן אים געצווינגען ביז ער האט גע'גט, איז דער גט "פסול" (מדרבנן). וויבאלד אידן האבן אים געצווינגען, האט ער אין זיין קאפ באמת געוואלט גומר זיין און מגרש זיין (מדאורייתא), דעריבער איז עס נאר פסול מדרבנן (און ער דארף געבן א נייעם גט לכתחילה). אבער אויב גוים האבן אים געצווינגען צו גט'ן שלא כדין, איז עס בכלל נישט קיין גט ("אינו גט" – בטל מדאורייתא), אפילו אויב ער האט געזאגט פאר די גוים "רוצה אני" און געהייסן פאר אידן שרייבן און חתמ'ענען דעם גט.

3. חידושים און הסברים

* **די הקדמה צו כפיה בגט און "בכל מקום ובכל זמן" (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** נאכדעם וואס דער רמב"ם האט אויסגעשמועסט אז א גט מוז געגעבן ווערן מיט'ן מאנ'ס פולן רצון און דעת, קומט אויף א גרויסע סתירה: וויאזוי קען זיין א מושג אז בית דין איז כופה א מאן צו מגרש זיין? דער רמב"ם גייט דא אריין אין א שטיקל "לומדות" צו ערקלערן וויאזוי דאס ארבעט. (ביי א פרוי וואס איז עוברת על דת משה וישראל צווינגט מען נישט דעם מאן צו גט'ן, נאר די הלכה איז אז זי גייט ארויס אן א כתובה; כפיה איז נאר אין ספעציפישע פעלער ווי מוציא שם רע און אנדערע הלכות וואס ווערן קומען שפעטער). דאס לשון "בכל מקום ובכל זמן" קומט צו זאגן אז צו צווינגען אויף א גט דארף מען נישט דווקא א בית דין הגדול אדער דיינים מיט סמיכה ("סמוכין"), נאר יעדער בית דין חוץ לארץ און אין יעדער תקופה האט דעם כח.

* **צוויי סארטן כפיה – א חילוק צווישן צדקה/מזונות און גט (ר' יצחק):** כדי צו פארשטיין דעם ערשטן שטאפל פון כפיה (נאך פאר'ן רמב"ם'ס טיפן הסבר), מוז מען צעטיילן צווישן צוויי מושגים פון "כפיה":

1. א כפיה וואו מען דארף בכלל נישט דעם מענטשנ'ס הסכמה אדער מעשה – צב"ש ביי מזונות אדער "כופין על הצדקה". דארט איז דער ציל נאר אז דאס געלט זאל אנקומען; מען קען פשוט אריינגיין אין זיין באנק-קאנטע און ארויסנעמען דאס געלט, אדער אים שלאגן און צונעמען, און ער דארף גארנישט טוהן אדער מסכים זיין.

2. א כפיה וואו דער מענטש אליין מוז זיין דער טוער און מוז מסכים זיין – ווי ביי א גט, וואס מען קען נישט "צונעמען" פון אים. דא מיינט כפיה אז מען ברענגט אים דורך דרוק צו א מצב וואו ער אליין איז מסכים און באשליסט צו טוהן דעם מעשה (אזוי ווי דער יסוד פון "תליוהו וזבין" אדער "תליוהו וקדיש"). הגם ער איז נאר מסכים ווייל ער ווייל אז מען זאל אויפהערן שלאגן, קומט אבער למעשה די הסכמה און די עשיה פון אים אליין.

* **דער באדייט פון "רוצה אני" און "עד שיגרש" (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

* ביים צווייטן פאל (דורך גוים) שרייבט דער רמב"ם "עד שיגרש" און דערמאנט נישט בפירוש די ווערטער "רוצה אני". דער עיקר איז נישט דווקא די פארמאלע ווערטער "רוצה אני" (וואס ר' יואל אשר מערקט אן אז דאס לשון שטאמט פון קרבנות – "לרצונו"), נאר אז ער מוז אליין זיין דער "מגרש".

* עס איז נישט גענוג אז דער בית דין זאל אלעס מאכן און ער זאל נאר זאגן "רוצה אני"; ער מוז אליין שרייבן דעם גט אדער הייסן דעם סופר שרייבן ("כתבו") און די עדים חתמ'ענען, און עס איבערגעבן. ממילא, ווען ער זאגט "כתבו" איז שוין דאס גופא דער אויסדרוק פון זיין רצון. (ר' יצחק לאזט איבער אלס א שאלה וואס דער דין וואלט געווען אויב ער זאגט בפירוש: "איך זאג 'כתבו' נאר ווייל דער בית דין פייניגט").

* **וואס מיינט "גויים מעצמן" ווען "הדין נותן"? (ר' יואל אשר און ר' יצחק):** ר' יואל אשר ברענגט ארויס א נקודה פונעם **בית יוסף** צי די גוים דארפן דווקא זאגן "עשה מה שישראל אומרים לך", און וואונדערט זיך וויאזוי עס מאכט זיך אז גוים צווינגען אויף דער אייגענער האנט ("מעצמן") פונקט ווען "הדין נותן". ר' יצחק גיט צווי ביישפילן: 1) זיי זענען געגאנגען אין א גוי'אישן געריכט, און לויט'ן שכל הישר (צב"ש ער איז א מכה אשתו) האט דאס געריכט גע'פסק'נט פונקט ווי דער אידישער דין (אזוי ווי אן "עי-איי" וואס איז אויסגעלערנט צו טוהן די ארבעט פון א בית דין אן זיין א בית דין). 2) די פרוי איז נישט געגאנגען אין בית דין, נאר האט אליין געדינגען צווי גויים צו שלאגן איר מאן אין א פאל וואו די הלכה גיט איר געראטן. וויבאלד עס איז נישט געטוהן געווארן דורכ'ן בית דין (און זיי זאגן נישט "עשה מה שישראל אומרים לך"), איז עס פסול מדרבנן – אבער מדאורייתא איז דער רצון גילטיג ווייל "הדין נותן".

*** די קשיא אויפ'ן רמב"ם'ס משל פון "עד שמכר או נתן" און דער יסוד פון "תליוהו וזבין" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* *פארוואס טוישט דער רמב"ם דעם משל?* ר' יואל אשר מערקט אן אז דער רמב"ם וואלט געקענט געבן א פשוט'ן משל פון גט גופא – איינער וואס מען צווינגט אים צו געבן א גט ווען "אין הדין נותן". פארוואס שפרינגט ער צו "מכר או נתן"?

* *די סתירה פון "תליוהו וזבין":* אלע מפרשים און דער **רמ"א** פרעגן די באוואוסטע קשיא: ביי "מכר" איז דאך די הלכה "תליוהו וזבין זביניה זביני" (דער מקח איז גילטיג, אנדערש ווי ביי "נתן" וואו ער באקומט נישט קיין געלט)! פארוואס ברענגט עס דער רמב"ם אלס דוגמא פון אן אונס?

* *דער תירוץ און דער ריווח פון זיין א גוטער איד (ר' יצחק):* דעם רמב"ס'ס מהלך קען בכלל נישט ארבעטן אן דער הקדמה פון "תליוהו וזבין זביניה זביני". קודם כל מוז מען אננעמען אז דאס זאגן "רוצה אני" צוליב קלעפ איז אן עכטע מעשה פון רצון – עס איז נישט אזוי ווי מען וואלט אים פיזיש אראפגעשטופט פון א בריק אדער געגוצט זיין האנט מיט געוואלד צו שרייבן דעם גט (וואו די מעשה ווערט בכלל נישט פאררעכנט אויף זיין נאמען). אפילו ביי "תליוהו וזבין" הייסט דער מענטש באמת אן "אנוס" אין דעם עצם וועלן פארקויפן; נאר דארט, וויבאלד ער באקומט למעשה געלט ("אגב זוזא"), באשליסט ער אין יענעם מצב פון אונס יא צו זיין מקנה, ווייל ער האט א ריווח דערפון וואס מאכט אז ער זאל האבן א צד רצון. ביי א גט אבער פרעגט זיך אויף א דריטער שטופע: ער באקומט דאך גארנישט דערפון! ממילא, אויב דאס וואלט געהייסן א מצב פון "אונס" (אפילו ווי דער אונס פון מכר), וואלט דער גט געווען בטל ווייל ער האט קיין שום ריווח נישט וואס זאל אים מאכן גומר בדעת זיין. אויף דעם ענטפערט דער רמב"ם אז ער האט יא א ריווח און א צד רצון: ער פארדינט אז ער איז א גוטער איד ("רוצה להיות מישראל"). ער האט צוויי רצונות אין זיך, און די קלעפ מיט'ן "רוצה אני" זענען נאר מכריע צווישן זיי, און דערפאר הייסט דאס בכלל נישט קיין אונס.

*** וועל איז דער אונס, דייקא אין "אנס עצמו", און אריסטו'ס הגדרה פון אונס (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* *ר' יואל אשר:* אין די ווערטער "אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה", גייט "ממנו" ארויף אויפ'ן "מכה" (דעם שלעגער). וועו א מענטש ווערט געדריקט צו טוהן א זאך וואס די תורה איז אים נישט מחייב, איז נישטא קיין שום אינערליכע סיבה פארוואס ער זאל עס ווען, איז ער אן אנוס. אבער וועו ער איז מחויב מן התורה, איז דער אמת'ער אונס געווען *פאר* די קלעפ – דאס וואס זיין יצר הרע האט אים געצווינגען צו זאגן "איך וויל נישט" ("תקפו יצרו"). די קלעפ פון בית דין מאכן אים נישט פאר קיין אנוס, נאר פארקערט: זיי נעמען אראפ דעם אונס פונעם יצר הרע און ברענגען אים צוריק צו זיין אמת'ן רצון.

* *ר' יצחק (אריסטו'ס הגדרה):* לויט אריסטו'ס הגדרה מיינט "אונס" אז דער שורש פון דער מעשה הייבט זיך אן פון א כח חיצוני (פון א צווייטן מענטש), און נישט פון דעם מענטש אליין. דער רמב"ם וויל דא אויסשליסן א טעות: מען קען נישט זאגן אז דער יצר הרע איז א "דבר חיצוני" וואס צווינגט דעם מענטש פון דרויסן. אויב א מענטש לאזט זיך איינרעדן פונעם יצר הרע, הייסט עס "אנס עצמו" – ער איז אליין שולדיג אויף זיין יצר הרע, און אן אונס וואס א מענטש ברענגט אויף זיך אליין דורך זיין שלעכטער דעה האט בכלל נישט קיין דין פון אן אונס. "אנס עצמו" איז א פאראדאקס וואס מיינט באמת אז ס'איז *נישט* קיין אונס, נאר זיין אייגענער רצון (ער האט פריער געוואלט זיין שלעכט, און יעצט וויל ער זיין גוט).

*** [דיגרעסיע: וויאזוי מען לערנט דעם רמב"ם'ס ווערטער] (ר' יצחק און ר' יואל אשר):** וועו ר' יואל אשר הייבט אן מסביר זיין די ווערטער "מאחר שהוא רוצה להיות מישראל" מיט'ן אויסדרוק "דער ביגער פיקטשור איז...", שטעלט אים ר' יצחק אפ און בעט אז מען זאל קודם ליינען פונקטליך די ווערטער וואס דער רמב"ם אליין שרייבט, איידער מען לייגט אריין באוואוסטע פשטים וואס מען האט געלערנט אין חדר ביי חומש ויקרא ("לרצונו תזבחוהו"). ר' יואל אשר שטימט צו אז דער רמב"ם אליין שרייבט זיין יסוד זייער קלאר און מען דארף זיך האלטן צו זיינע ווערטער.

*** דער משל פון גיין אין דער ארבעט – פעטש אלס "מאטיוואציע" (ר' יואל אשר):**

מענטשן אין א גרויסער קאמפאני זאגן אפט, "איך האב נישט געוואלט אריינקומען אין דער ארבעט היינט, איך האב געמוזט." דער אמת איז אבער אז זיי זענען געקומען ווייל זיי *ווילן* טוהן די ריכטיגע זאך (פארדינען פרנסה וכו'), נאר זיי זענען פויל, און די מורא פאר'ן פארלירן דעם דזשאב דינט ווי א מאטיוואציע. דא אויך: דער מענטש וויל באמת טוהן די ריכטיגע זאך וואס בית דין האט גע'פסק'נט, און די פעטש זענען פשוט א גוטע מאטיוואציע ארויסצוברענגען זיין אמת'ן רצון. אן דעם רמב"ם'ס תירוץ וואלטן מיר געהאט א דילעמא ("שני גוים בבטנך"): ער וויל יא (כדי פטור צו ווערן פון די פעטש) און ער וויל נישט (ער וויל נישט גט'ן די פרוי). קומט דער רמב"ם און קוקט אויף דעם גרעסערן בילד: ער איז אן איד און וויל טוהן וואס אידן טוען.

*** אפוועגדן דעם חסידישן אויסשטעל אינעם רמב"ם (ר' יצחק):**

ר' יצחק שטעלט זיך שטארק קעגן דעם וועג ווי אסאך חסידישע ספרים (און געוויסע ראשונים) לערנען ארויס פונעם רמב"ם א כלל אז "יעדער איד וויל אין פנימיות נאר טוהן גוטס, און וועו ער טוט אן עבירה מיינט ער עס נישט באמת". להלכה קען דאס נישט זיין אמת, ווייל אויב יעדער חוטא איז אן "אנוס" מצד זיין יצר הרע ("יצרו אנסו"), וואלט בית דין קיינמאל נישט געקענט געבן מלקות אדער באשטראפן אן איד פאר אן עבירה! וועו דער יצר הרע געווינט ביי א נסיון, הייסט עס אז דער מענטש האט עס געוואלט מיט זיין פולן רצון.

נאך א ראיה: אויב דער פנימיות'דיגער רצון אליין איז געזונ, פארוואס דארף ער בכלל זאגן "רוצה אני"? זאל בית דין נעמען

זיין האנט מיט געוואלד און אונטערשרייבן דעם גט! נאר וואס דען, עס מוז זיין אן אקטיוואר "רוצה אני" בפועל. (דער מאמר חז"ל "אין אדם חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות" איז אן אגדה'דיגער ענין פאר זיך און ענדערט נישט די הלכה'דיגע אחריות פונעם מענטש).

*** [דיגרעסיע: דער חיוב פון א מעשה בפועל אין עבודת השם] (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

מענטשן ניצן אמאל דעם רמב"ם אלס א תירוץ זיך צו פארענטפערן פארוואס זיי טוען נישט קיין מצוות ("אין הארץ וויל איך דאך יא"). ר' יואל אשר שטעלט קלאר אז איינער וואס ליגט אין בעט און גייט נישט דאוונען קען נישט זאגן "באמת וויל איך דאוונען" – ווייל ער האט גארנישט געטוהן בפועל! דער רמב"ם רעדט נאר וועו דער מענטש טוט למעשה די ריכטיגע זאך (ער זאגט "רוצה אני" און גיט דעם גט, אדער ער שטייט אויף אינדערפרי און פארט אין בית המדרש אפילו ער האט נישט קיין חשק). דעמאלט זאגן מיר אז די מעשה ווערט פארריכטע ווי זיין אמת'ער רצון (און ר' יצחק ברענגט ארויס דעם **קאצקער רבי'ן** אויף דעם). ר' יואל אשר פארגלייכט דאס צום מאמר חז"ל: "מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה, מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה".

*** פארוואס דער רמב"ם ניצט דאס ווארט "מישראל" – דער חילוק צווישן בית דין און גוים (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

ר' יצחק ווארפט אויך אפ דעם געדאנק אז נאר אן איד וויל זיין גוט און א גוי וויל זיין שלעכט; יעדער נארמאלער מענטש אדער בירגער פון א לאנד וואס ווארפט זיך אונטער צו די געזעצן וויל אין פרינציפ טוהן די ריכטיגע זאך. פארוואס זשע זאגט דער רמב"ם דייקא "רוצה להיות מישראל"? דער רמב"ם קומט דא פארענטפערן דעם חילוק אין הלכה צווישן כפיה דורך ישראל (וואס איז כשר) און כפיה דורך גוים פאר זיך אליין (וואס איז פסול, לכל הפחות מדרבנן). וועו אן אידישער בית דין (אדער גוים בשם בית דין) צווינגט אים, רעדן זיי צו דעם חלק אין אים וואס אנערקענט דאס אידישע געזעץ ("רוצה להיות מישראל"), ממילא העלפן זיי אים מגלה זיין זיין אייגענעם צד רצון, און דער "רוצה אני" איז מכריע. אבער וועו א גוי צווינגט אים אויף דער אייגענער האנט, זאגט דער איד: "איך האב גארנישט אינגעלייגט מיט'ן גוי'אישן געזעץ!" דעמאלט פעלט אינגאנצן דער אינערליכער צד רצון, און דערפאר איז דער גט פסול.

*** וואס איז די "מצוה" ביי כפיית גט? – א מענטשליכע מצוה אנטקעגן "מצוה לשמוע דברי חכמים" (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

ר' יואל אשר פרעגט: אויף וועלכער "מצוה" רעדט דער רמב"ם וועו ער זאגט "רוצה הוא לעשות כל המצוות"? אין די פעלער וואו בית דין איז כופה צו געבן א גט (ווי ביי מאיס עלי אדער מומים), איז דאך נישטא קיין ספעציפישע מצות עשה אדער לא תעשה מדאורייתא צו גט'ן! (און ר' יצחק מערקט אויף אז ס'איז אינטערעסאנט וואס דער **רמב"ן** פרעגט נישט זיין קשיא ביי קרבנות, אפשר ווייל א גט פאדערט מער "רצון" ווי א קרבן).

* *מהלך א' (ר' יואל אשר):* אין פארבינדונג מיט וואס דער רמב"ם האט פריער געשריבן (לגבי מאיס עלי, אז אן אידישע טאכטער איז נישט קיין שבויה), איז די "מצוה" דא נישט עפעס א קבלה'דיגער תיקון אין די עולמות העליונים, און אפילו נישט א מצוה וואס איז מיוחד נאר פאר אידן, נאר ס'איז א יסודות'דיגע מענטשליכע מצוה – נישט צו טוהן דאס רשעות פון האלטן א פרוי געפאנגען ווי אן ארעסטאנט (hostage) קעגן איר ווילן.

* *מהלך ב' (ר' יצחק און ר' יואל אשר):* אן איד וויל פשוט טוהן "וואס איז ריכטיג" לויט די חכמים. ר' יואל אשר פארמולירט עס אלס א יסוד: די מצוה איז נישט עצם דאס געבן דעם גט, נאר די מצוה איז **צו פאלגן דעם בית דין** ("מצוה לשמוע דברי חכמים"). לויט דעם קומט אויס גוט פארוואס וועו גוים צווינגען אים און זאגן אים "פאלג די אידן (דעם בית דין)", איז עס כשר – ווייל דעמאלט איז שייך די מצוה פון פאלגן בית דין. ר' יצחק נעמט אן דעם געדאנק און פירט אויס אז מיט דעם קומט אויס אז דער חילוק איז נישט צי עס איז אן אידישער שלעגער (אן אידישע האנט וואס שלאגט), נאר צי דער כח הבית דין שטייט אונטער דעם.

*** קשיא אויפ'ן רמב"ם'ס יסוד פון "רצון" ביי א בית דין שטעו און א גענואלדיגער חידוש וועגן א תלמיד חכם (ר' יואל אשר און ר' יצחק):**

* *די קשיא:* לויט'ן רמב"ם'ס יסוד אז כפיה העלפט נאר ווייל דער איד וויל אין זיין אינערליכן הארצן טוהן דאס וואס די תורה פאדערט ("מצוה לשמוע דברי חכמים"), וויאזוי קען דער גט זיין כשר מדאורייתא (און נאר פסול מדרבנן) וועו דער בית דין האט געמאכט א טעות אדער זענען הדיוטות? דא איז דאך נישטא קיין שום מצוה צו גט'ן, טא פארוואס הייסט עס אז ער האט א רצון ("יגמור ויגרש")?

* *דער תירוץ (באזירט אויף א תשובת הרמב"ם):* ר' יואל אשר ברענגט ארויס (צייכענענדיג צו א **תשובה פונעם רמב"ם**) אז דער טעם פארוואס דער רמב"ם זאגט "הואיל וישראל אנסוהו יגמור ויגרש" איז ווייל דער מאן אליין **ווייסט נישט** אז דער בית דין מאכט א טעות! דער איד גייט תמים'דיג צו אן אידישן בית דין, און וועו דער בית דין הייסט אים גט'ן, מיינט ער באמת אז דאס איז די ריכטיגע זאך צו טוהן על פי תורה. דעריבער, מצד דעם איד'ס אייגענעם דעת און רצון, איז עס פונקט די זעלבע מעשה ווי ביי א כפיה כדין – ער באשליסט אין הארצן צו פאלגן די תורה ("יגמור ויגרש"), און ממילא איז דער גט גילטיג מדאורייתא. נאר מדרבנן האבן חכמים גע'פסל'ט דעם גט, ווייל וועו מען וועט קומען פרעגן א גדול בתורה וועט זיך ארויסשטעלן אז דער בית דין האט נישט געטארט צווינגען.

* *נפקא מינה / חידוש פון ר' יואל אשר:* לויט דעם חשבון קומט אויס א שטארקער חידוש: דאס וואס דער גט איז כשר מדאורייתא (און נאר פסול מדרבנן) ביי א בית דין שטעו, איז **נאר אויב דער מאן ווייסט נישט** אז דער בית דין מאכט א טעות. אבער אויב דער מאן איז אליין א תלמיד חכם און ער **ווייסט** קלאר אז דער בית דין איז זיך טועה און צווינגט אים שלא כדין – דעמאלט האט ער דאך

נישט קיין שום רצון פון "מצוה לשמוע דברי חכמים", און דער גט וועט לכאורה זיין **בטל מדאורייתא!** (אין די מפרשים אויפ'ן ארט ווערט געברענגט אז עס זענען דא אנדערע שיטות וואס האלטן אז ביי אידן שלא כדין איז עס טאקע פסול מן התורה, און ר' יואל אשר באמערקט אז דאס שטימט מיט זיין חילוק – אז עס וועגדט זיך צי דער מאן ווייסט אז עס איז שלא כדין, וואס דאס ווערט געברענגט פונעם רמב"ם אליין אין תשובות).

*** סיכום פון די פיר חילוקים אין הלכה כ' (ר' יצחק און ר' יואל אשר):**

אלע דינים אין דער הלכה ווערן איינגעטיילט אין פיר פעלער (צוויי ווען "הדין נותן לכפות", און צוויי ווען "אין הדין נותן לכפות"):

1. **כדין + אידן** (אדער גוים בשם אידן, ווען ער זאגט רוצה אני): דער גט איז **כשר לכתחילה.**
2. **כדין + גוים אויף דער אייגענער האנט** (נישט בשם אידן): דער גט איז **פסול מדרבנן** (אבער כשר מדאורייתא).
3. **שלא כדין + אידן** (בית דין שטעו אדער הדיוטות): דער גט איז **פסול מדרבנן** (אבער כשר מדאורייתא).
4. **שלא כדין + גוים**: דער גט איז **בטל מדאורייתא** ("אינו גט").

בקיצור: פון אלע פיר פעלער, איז נאר דער פערטער פאל (גוים שלא מן הדין) בטל מדאורייתא.

תמלול מלא

רמב"ם הלכות גירושין – פרק ב'

הקדמה צו פרק ב' – דער אינהאלט און מבנה פונעם פרק

[[#1]] **ר' יצחק:** א גוטן.

ר' יואל אשר: אונז לערנען רמב"ם, הלכות גירושין פרק ב', ספר נשים, דער צווייטער פרק פון הלכות גירושין. שוין.

אין פאריגן פרק האט דער רמב"ם אויסגערעכנט צען דינים וואס זענען מדאורייתא, און ער האט נאכדעם אויסגערעכנט וויאזוי מ'ווייסט די צען דינים וואס אלע לערנט מען ארויס פונעם פסוק. דער ערשטער פון די צען איז געווען, אז דער מאן איז דער וואס איז מגרש, און ער דארף עס טוהן ברצונו, אז מ'קען נישט צווינגען א מאן צו גט'ן. ביי קידושין איז געווען א דין אז ביידע דארפן האבן רצון, דער מאן המקדש און די אשה המתקדשת; ביי גירושין נאר דער מאן המגרש דארף האבן א רצון.

אין דעם פרק גייט דער רמב"ם ארומרעדן וועגן דעם רצון. פון דעם רצון קומען ארויס פארשידענע דינים וויאזוי מ'לערנט אפ זיינע ווערטער. ס'וועלן ארויסקומען פארשידענע שאלות פון אויב ער האט געזאגט עפעס, צי מיט דעם האט ער מגלה געווען זיין רצון געווען, און אזוי ווייטער, און אויב ס'איז יא געווען געצווינגען, ווען הייסט עס געצווינגען, וועז הייסט עס רצון.

ר' יצחק: אקעי, אקעי, איך הער, איך הער. אויך ביי קידושין האבן זיי געהאט אזא פרק, רייט? ס'הייסט, לאמיר זאגן אזוי, דער פרק האט צוויי אדער דריי פארטס. אלע פון זיי, לויט ווי די מפרשים זענען מסביר... די מפרשים מיינט דאך די היינטיגע מפרשים וואס פרעגן אזעלכע שאלות, וואס דער פרק איז וועגן. איז דא מגיד משנה? ס'איז דא מגיד משנה דא?

ר' יואל אשר: מגיד משנה פלעגט זאגן אזעלכע זאכן. רב המפרש, ס'איז מיוחס להריטב"א. אה,

ר' יצחק: די ערשטע פאר פרקים איז עפעס נישט דער מגיד משנה. סאו, ניין, מ'דארף קוקן אין דעם מגיד משנה, האט עס אסאך מאל הקדמות צו הלכות, וואו ער איז מסביר דעם סדר ההלכות. סאו די מפרשים טענה'ן אז דער גאנצער פרק רעדט וועגן דער נושא פון אזוי ווי רצון. איך פיל עפעס אז דאס ווארט רצון איז נישט געווג, ווייל ס'מיינט נישט... לייק ס'איז דא אויך דער חלק פון אפיקורס, לייק ס'הייסט, סאו לאמיר זאגן וואס רצון האט געמיינט.

ר' יואל אשר: אפשר זאג אז דער מאן איז דער וואס גיט, און ער טוט עס מרצון. סאו וועז הייסט עס דער מאן? קומט צו אז נישט נאר דער מאן, נאר אויך זיין שליחות, זיינע שלוחים, הייבט זיך אן א באנטש פון שאלות פון שליחות.

ר' יצחק: ס'איז דא ממש הלכות שלוחים? ס'מיינט מער, לייק ס'הייסט וויאזוי ארבעט א שליח איז פשטות שפעטער. אבער מער די נושא פון וויאזוי... דו זאגסט אז ביי קידושין האבן זיי געהאט אן ענליכן פרק, וואס אויך די זעלבע מפרשים האבן דארט גע'טענה'ט אז ס'איז דער דין פון רצונה געווענליך, רייט? אדער ביידע'ס רצון, אבער די שאלות פון לשון, וועלכער לשון איז א כשר'ער לשון, וויאזוי מ'ווייסט כאילו אז ער האט געמיינט צו מקדש זיין, אז זי האט געמיינט מתקדש צו ווערן. סאו דער פרק, די ערשטע האלב פון דעם פרק עט ליסט איז מאוסטלי עבאוט דעט.

איך מיין אז די ריזן פארוואס עס הייבט זיך אן מיט א שליח איז נאר ווייל וועז ער גיט אליינס א גט, וועז א מענטש שרייבט אליינס א גט אוז ער גיט, הייבט זיך נישט אן די שאלה. ער האט געשריבן דעם גט און עס איר געגעבן. די שאלות, די לשונות, הגם אזוי ווי ער זאגט אז מ'דארף זאגן עפעס, אבער דאס איז פארווייטער נאר צו מאכן קלאר אז ער איז בתורת גיטין, נישט אז ער גיט עס נישט בתורת מזוזה אדער עפעס. אבער די עיקר שאלות פון "כתבו גט" הייבן זיך אן וועז ער זאגט פאר יענעם צו שרייבן א גט, און מסתמא דאס איז אויך דער נארמאלער סדר. רוב מענטשן זענען נישט קיין סופרים און נישט קיין עדים – איי, עדים קען ער זיכער נישט זיין, אבער רוב מענטשן זענען נישט קיין סופר, מ'שרייבט נישט אליין זיין גט, סאו ער דארף עס זאגן פאר יענעם. דארף מען וויסן צי דער לשון וואס ער האט געזאגט, צי איז עס קלאר און מגלה אז ער האט טאקע געמיינט יא אדער נישט. דאס איז לכאורה דער אנהייב פון דעם פרק.

נאכדעם רעדט מען פון איינעם וואס איז נישט ביים דעת, און נאכדעם רעדט מען וועגן וויאזוי ס'קען ארבעטן כפיה וועז ס'איז יא דא כפיית הגט, וויאזוי קען עס זיין אויב מ'דארף רצון. רייט.

ר' יואל אשר: און אזעלכע זאכן. וויאזוי קען עס זיין כפיה אבער אונז זאגן אז עכט איז דא אונטער דעם א רצון.

ר' יצחק: רייט, דער כח נוסף פון בית דין.

הלכה א'

דיגרעסיע: פשוטו של מקרא קעגן דרשות חז"ל

[#2] אקעי, איז דאס איז די. און דער רמב"ם הייבט אן, לאמיר לערנען דעם ערשטן סעיף, די ערשטע הלכה. דער רמב"ם הייבט אן מיט א זייער אינטערעסאנטער אזוי ווי קשיא אויף דעם. איך מיין אז ס'איז א המשך ענליך צו וואס מ'האט געלערנט אין דעם פריערדיגן פרק וועגן... וועגן וואס האבן מיר עס געלערנט אין דעם פריערדיגן פרק די זעלבע זאך? וועגן אבער דאס וואס ס'שטייט "ושלחה מביתו", רייט? ס'איז געווען א גאנצער סעיף אויף "ושלחה מביתו", ס'מיינט נישט ליטערעלי אז ער דארף איר ארויסשיטן פון הויז. ענליך זאגט דער רמב"ם דא הלכה א'.

ר' יואל אשר: אויף דער "בידה" איז דאך אויך געווען אז "בידה" איז לאו דווקא, רייט?

ר' יצחק: אמת. אזוי ווי דו זאגסט, ס'איז א שטיקל פאראדאקסיש. און פון יעדן ווארט פון דער הלכה לערנט מען פון דעם פסוק וואס הגם איינער וואלט געקענט זאגן אז ס'איז לאו דווקא, לערנט מען גאנצע הלכות, ס'מוז זיין אזוי, ס'מוז זיין אזוי. אבער דאך דאס וואס דער פסוק זאגט ממש כפשוטו, דאס איז אלעס, עס מיינט נישט.

ר' יואל אשר: שוין, דאס איז דער כח פון תורה שבעל פה.

ר' יצחק: יא, דאס איז מפשיט אלעס,

ר' יואל אשר: דו כאפסט? תורה שבעל פה זאגט: ליין עס נישט ווי א בוק, נאר ליין עס וויאזוי איך זאג ליינען עס.

ר' יצחק: ניין, דאס הייסט, איך זאג ס'איז זייער שיין וועז איך טראכט, ס'איז זייער לומדיש. דאס הייסט, מ'איז יעדע זאך מפשיט, מ'נעמט יעדע זאך זייער ערנסט, אבער בהפשטה, נישט בגסות בגשמיות. "ושלחה מביתו", יא, ס'איז זייער וויכטיג עס זאל זיין א משלחת, ס'איז דא די הלכות וואס מ'לערנט פון דעם, שליחות וכו'. אבער מ'לערנט דאס וואס דער גשמיות'דיגער ציור,

ר' יואל אשר: דאס איז נישט... [#3] ניין, איך וואלט עס געזאגט אביסל אנדערש. אז די תורה איז צוויי זאכן: די תורה איז א בוק וואס מ'ליינט, און וועגן דעם ווערט עס גערופן קריאה. נאר מ'איז דא וועז מ'דרש'נט עס. וועז ס'איז בתור קריאה שטייט דא א סטארי. א מענטש האט חתונה געהאט, "ולא תמצא חן בעיניו", ס'געפעלט אים נישט, ס'איז געשריבן ווי א סטארי, ס'געפעלט אים נישט זאל ער איר פארשיקן. דאס איז א קריאה, א געליינעכץ. אבער וועז מ'דרש'נט זאגט מען מ'דארף נישט פארשיקן, דאס איז וויאזוי מען טייטשט אפ יעדעס ווארט. "ונתן" טייטשט דאס, "וכתב" טייטשט דאס.

ר' יצחק: די מחלוקת איז שוין לשיטתנו פון נעכטן.

ר' יואל אשר: ניין, דאס איז די שאלה צי מ'קען לערנען, צי ס'איז דא א מקום פאר לערנען פשוטו של מקרא אן חז"ל. ניין,

ר' יצחק: אויף דער הלכה? אויף הלכה'דיגע פרשיות? דאס איז די שאלה, דא איז דאך די תורה קלאר, דער פשט פון דער פרשה איז צו זאגן א געוויסע הלכה, נישט צו פארציילן א מעשה שהיה.

ר' יואל אשר: אפילו דעמאלטס, דא לפחות האט די תורה געזאגט, די תורה פארציילט בלשון ציורי, ווי מ'פארציילט א סטארי.

ר' יצחק: אויב אזוי וואלט מען נישט געלערנט קיין הלכות פון די אלע פסוקים, מ'לערנט דאך יא הלכות.

ר' יואל אשר: פארשטייסטו וואס דאס איז די. אויסער וואס מ'ליינט עס ווי א קריאה, איז אויך דא א זאך ווי מ'דרש'נט יעדעס ווארט לויט דער תורה שבעל פה.

ר' יצחק: דאס איז א צד פון וואס מיר האבן געלערנט נעכטן. יא, און דאס איז די זעלבע זאך, צוויי זאכן האבן אונז געזאגט נעכטן אויף די פריערדיגע זאכן.

לשון הרמב"ם און פשט אין דער הלכה

[#4] זאגט דער רמב"ם:

ר' יואל אשר: "זה שנאמר בתורה", די סיבה וואס דער רמב"ם הייבט אן מיט דעם איז אזוי ווי ווייל נעכטן האט דער רמב"ם געזאגט אז אלע צען הלכות לערנט מען אראפ פון דער תורה. גייט דער רמב"ם ווייטער מיט דעם מהלך. ער וויל רעדן וועגן דעם נושא פון דאס אז דער מאן דארף זיין דער וואס גיט דעם גט, וויל ער אנהייבן מיט דעם.

ער זאגט אזוי: **"זה שנאמר בתורה וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה"**, ער זאל שרייבן. ווער איז דער ער? לכאורה מיינט עס דער מאן זאל שרייבן פאר איר א ספר כריתות, א גט, **"ונתן בידה"**, ער זאל עס געבן אין איר האנט. וואלט מען דאך פון דא אפגעלערנט לכאורה אז דער מאן, ער – "והיה אם לא תמצא חן בעיניו", וואס מ'רעדט דא א גאנצע צייט פון דעם מאן – ער שרייבט פאר איר, פאר אירעטוועגן, אויף דעם האט מען ארויסגעלערנט לשמה, און ער זאל עס געבן אין איר האנט.

זאגט דער רמב"ם: **"אחד הכותב בידו"**, אליבא דאמת איז אזוי, סיי דער וואס שרייבט בידו, ער שרייבט מיט דער אייגענער האנט, **"או שאמר לאחר לכתוב לה"**, אדער ער האט געהייסן א צווייטן זאל שרייבן. און די זעלבע זאך נישט ביים שרייבן, נאר אויף דער נתינה איז אויך **"אחד הנותן בידו, או שאמר לאחר ליתן לה"**, איז גוט, איז עס א גוטער גט. זאלסט נישט אפלערנען דעם פסוק זייער שטארק ליטעראלי און זאגן "וכתב" דער מאן שרייבט, "ונתן" דער מאן גיט, נאר אזוי איז עס כשר, נאר ס'איז אויך כשר דורך א שליח.

איי ס'שטייט דאך יא "וכתב"? זאגט דער רמב"ם: **"לא נאמר וכתב אלא להודיע שאין מתגרשת אלא בכתב"**. דער "וכתב" מיינט נישט צו זאגן אז דער מאן מוז שרייבן, נאר דער "וכתב" קומט צו זאגן דאס אז ס'דארף זיין א ספר כריתות, ס'דארף זיין א געשריבענע זאך. און די זעלבע זאך, **"ונתן"** מיינט אז דער מאן, אדער דער שליח פון דעם מאן גיט עס איר, **"שלא תקח מעצמה"** אז זי זאל עס נישט נעמען אליין, נאר ס'זאל זיין באופן נתינה, אבער נישט אז דער מאן

ר' יצחק: מוז זיין דווקא דער וואס גיט עס איבער. שטימט,

די כפילות פון "וכתב" און "ספר כריתות"

ר' יואל אשר: זייער גוט. יא. איך וויל פארשטיין, דאס אז ס'דארף זיין בכתב, ווייסט מען שוין לכאורה פון "ספר כריתות". ספר כריתות מיינט א

ר' יצחק: ספר וואס איז געשריבן.

ר' יואל אשר: "וכתב לה ספר כריתות". פארוואס דארף שטיין "וכתב"? ווייל אויב דאס ווארט איז נאר צו מודיע זיין... "ונתן לה ספר כריתות", און אין דעם ווארט "ספר" אליין שטייט שוין אז ס'איז א כתב, א ספר מיינט א זאך וואס איז בכתב.

ר' יצחק: "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה".

ר' יואל אשר: אקעי, אפשר דעמאלטס וואלט מען געמיינט אז ס'דארף נישט זיין געשריבן לשמה, אפשר דער "וכתב" איז פאר דער "לה". כאילו אז ס'דארף ווערן געשריבן לה. הממ. ס'דארף ווערן געשריבן לשם אשה זו. איך ווייס נישט. יא, איך מיין פון דער "לה" לערנט מען דאס,

ר' יצחק: אבער מ'וואלט געשריבן "ונתן לה"... רייט, וואס פשט דו, וויאזוי האט מען געקענט...

ר' יואל אשר: פרעגסט א גוטע... ניין, איך זאג אז די כתיבה דארף זיין לה. ס'איז נישט,

ר' יצחק: נישט טאקע קיין בעסערע וועג וויאזוי צו שרייבן. אין פרק א' וועז דו האסט געלערנט, אז וואו לערנט מען "שאין מתגרשת אלא בכתב", אויכעט פון "וכתב"?

ר' יואל אשר: "וכתב מלמד שאין מתגרשת אלא בכתב". "ספר כריתות דבר הכורת בינו לבינה". הממ. **"לה לשמה"**, אה, "וכתב" – שאין מתגרשת אלא בכתב, "לה" – לשמה.

ר' יצחק: אה, פרעגסט א גוטע שאלה, פארוואס, מ'קען דאך לערנען דירעקט פון "ספר כריתות"? איז ווייטער איבריג. אין אנדערע ווערטער ווילסטו טענה'ן אז אפשר "וכתב" מיינט ער איז דער שרייבער.

ר' יואל אשר: ס'איז נישטא קיין אנדערע וועג פון מאכן "לה". ס'איז נישטא קיין וועג פון מאכן "ספר כריתות" און "לה" אן א "וכתב". דאס אז עס דארף ווערן געשריבן לשמה, מוז שטיין "וכתב לה ספר כריתות". אקעי.

קשיא אויפ'ן סיום פונעם רמב"ם און דער מקור פאר שליחות

ר' יצחק: הממ. איך ווייס נישט. ער איז מדייק נאך א זאך, אז ס'שטייט בעצם צוויי מאל "וכתב לה". ביי דעם צווייטן בעל שטייט די זעלבע זאך, רייט? ס'שטייט צווי מאל דער זעלבער פסוק "וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה". ער איז פאר דעם ערשטן מאן, נאכדעם "והיה והלכה לאיש אחר, ושנאה האיש האחרון וכתב לה ספר כריתות ונתן בידה". ער וויל אפשר מדייק זיין, אפשר זאל מען לערנען פון די ביידע, אז... אה, זיי, ער ברענגט אז אנדערע האבן גע'טענה'ט אז דער רמב"ם האט דאך פריער געזאגט אויכעט אז פון "וכתב" לערנט מען אז ער דארף שרייבן.

נאכאמאל. ס'איז דא צוויי זאכן, דו פארשטייסט וואס איך מיין דא צו זאגן? דאס איז אפשר לכאורה דער תירוץ פאר וואס דו פרעגסט. "וכתב" מיינט אז ער דארף שרייבן. ער קען שרייבן דורך א שליח, אבער ס'איז אמת אז ער דארף שרייבן, רייט? דער רמב"ם סוף הלכה איז אביסל פאני.

ר' יואל אשר: "ספר כריתות" וואלט נישט געזאגט אז דאס איז דעם מאנ'ס, אז ס'איז יוניק פאר דעם מאן און דער פרוי.

ר' יצחק: נישט נאר ס'איז יוניק, אז ער דארף עפעס מיינען די כתיבה, זייער גוט, אבער עס קומט אויס פאני. ס'הייסט אז דער רמב"ם פירט נישט אויס דאס, לא סיים במה שפתח. ער הייבט אן מיט דעם אז "ונתן", "וכתב" מיינט ער קען שרייבן און ער קען זאגן לאחר לכתוב, יא? פון וואו ווייסט מען דאס אליינס, אז ער מוז עס שרייבן אדער מצוה זיין? נאכדעם זאגט דער רמב"ם פון "וכתב" לערנט מען נישט דאס, לערנט מען בכלל אז אינה מתגרשת אלא בכתב. אויב אזוי, פון וואו לערנט מען דאס אז ער דארף עס בכלל שרייבן?

זאגט ער, מ'קען עס מאכן א שליח, אקעי, אבער דאס איז גם נאך א, סתם אזוי שוועך: דאס אז מ'קען מאכן א שליח, דאס איז דאך א דין בכל התורה כולה, מ'דארף נישט אנקומען דא. פארשטייסט, איך פרעג דאס, אונז לערנען דאך שלוחו של אדם כמותו פון "ושלחה" אויב אריין, אבער די גמרא זאגט אז בכל התורה כולה קען מען מאכן א שליח. אין קידושין איז דאך דא ידוע'דיגע סוגיות וויאזוי מ'ווייסט דאס.

ר' יואל אשר: מען וואלט נאך אלץ געקענט לערנען אז דא שרייבט די תורה עס עקסטער ארויס אז אויף דא העלפט נישט קיין שליח.

ר' יצחק: אזוי זאל מען לערנען.

ר' יואל אשר: נישט קלאר.

ר' יצחק: איך מיין אז א משל, דער מגיד משנה גיט א זאג אויף דער הלכה האב איך געזען: וואו זעט מען אז מ'דארף נישט דווקא בידו? זאגט ער מ'ווייסט דאך, מ'לערנט דאך אז כל התורה כולה איז דאך דא א שליחות אזוי ווי מ'לערנט אין צווייטן פרק אין קידושין.

אבער ס'זעט אויס, איך מיין אז דער פשט פונעם רמב"ם איז נישט אזוי ווי די אלע מפרשים האבן פארשטאנען. דער פשט פונעם רמב"ם איז וויטער אזוי ווי מ'האט געלערנט נעכטן, עס האט צו

טוהן מיט די פשוטו של מקרא ווערסעס דער הלכה. סאו דער רמב"ם וויל ארויסברענגען אז דאס וואס עס שטייט אין דער תורה "וכתב" מיינט נישט ער דארף שרייבן. ס'מיינט נאר אז מ'דארף שרייבן און אז ער דארף שרייבן. אמת, ס'איז טאקע ביידע,

ר' יואל אשר: ס'איז בכלל נישט קיין סתירה.

ר' יצחק: אבער דער רמב"ם וויל נאר מפקיע זיין, ווייל דער רמב"ם האט דאך געשריבן פאר א מענטש וואס קוקט, לאמיר זאגן...

די מעגליכקייט צו מאכן א שליח אויף כתיבת ונתינת הגט

פשיטות המקרא אנטקעגן הלכה ביי "וכתב" און "ונתן"

ר' יצחק: זאגט ער, מ'קען מאכן א שליח. אקעי, אבער סתם אזוי שוואר, דאס אז מ'קען מאכן א שליח, דאס איז דאך א דין בכל התורה כולה, מ'דארף נישט אנקומען דא.

ר' יואל אשר: פארשטייט זיך, פרעגט עס. אונז לערנען דאך סתם יא אז "ושלחה" איז ארויס, אבער די גמרא זאגט אז בכל...

ר' יצחק: התורה כולה קען מען מאכן א שליח. אין קידושין איז דאך דא א ידיעה'דיגע סוגיא פון וויאזוי מ'ווייסט דאס. לעולם וואלט מען נאכאלץ געקענט לערנען אז דא שרייבט עס די תורה עקסטער ארויס אז דא העלפט נישט קיין שליח. אזוי וויל מען לערנען. נישט קלאר. איך מיין אז יא, למשל, דער מגיד משנה גייט עס זאגן אויף דעם, יא? וי זעט מען אז מ'קען נישט דוקא מידו? זאגט ער, ווייסטו, מ'לערנט דאך אז כל התורה כולה איז דאך דא א שליחות אזוי ווי מ'לערנט אין צווייטן פרק אין קידושין.

אבער ס'זעט אויס, *איך מיין אז דער פשט פונעם רמב"ם איז נישט אזוי ווי די אלע מפרשים האבן פארשטאנען. דער פשט פונעם רמב"ם איז ווייטער אזוי ווי אונז האבן געלערנט נעכטן, ס'האט צו טוהן מיט דער פשיטות של מקרא ווערסעס די הלכה. סאו, דער רמב"ם וויל ארויסברענגען אז דאס וואס שטייט אין דער תורה **"וכתב"** מיינט נישט אז ער דארף שרייבן. ס'מיינט נאר אז מ'דארף שרייבן, און אז ער דארף שרייבן. אמת, טאקע ביידע, ס'איז א סתירה.*

אבער דער רמב"ם איז נאר מפיק, ווייל דער רמב"ם האט דאך געשריבן פאר א מענטש... לאמיר צוריקגיין, דו האסט געזאגט אז דער רמב"ם – איך וויל זאגן אפילו פשוט'ער: דער רמב"ם האט געשריבן פאר א מענטש וואס האט געלערנט חומש און רמב"ם. געדענקסט דאך? דער גאנצער ספר רמב"ם איז געשריבן פאר איינעם וואס האט געלערנט חומש און רמב"ם.

האסט געלערנט אין חומש **"וכתב לה"**, דארף דאך דער רמב"ם מסביר זיין: זאלסט נישט מיינען אז ס'מיינט אז ער דארף שרייבן; ס'מיינט ער קען נאך שיקן א שליח, ער קען נאך הייסן. ס'דארף נאר זיין מ'דארף שרייבן, אבער מ'דארף שרייבן און ער דארף שרייבן. די ביידע זאכן זענען אמת, אבער נישט אז ער דארף שרייבן מיט זיין פען. דאס איז דער עיקר מכוון פון דעם. די זעלבע זאך **"ונתן"** מיינט נישט ער דארף געבן, ס'מיינט נאר אז ער דארף זיין דער וואס גיט. ער קען שיקן א שליח וואס גיט, נאר נישט זי זאל נעמען. אקעי. [[#2]] און ממילא גייען מיר יעצט לערנען...

הלכה ב': "אמר לשנים כתבו גט... וכן אם אמר לסופר..."

די זעלבע מענטשן אלס שלוחים און עדים ("שליח נעשה עד")

ר' יואל אשר: ממילא גייט ארויסקומען פון דעם די הלכה וואס מ'גייט יעצט לערנען. **"אמר לשנים"**, אויב דער בעל זאגט פאר צוויי מענטשן, **"כתבו גט"**, שרייבטס א גט, **"וחתמו"** און חתמ'עטס עס, **"ותנו לאשתי"**, און גיטס עס פאר מיין ווייב – האט ער מיט דעם זיי ממנה געווען פאר שליחות. איז דער דין אז זיי קענען טאקע עס אויספירן: **"הרי אלו כותבין וחותמין ונותנין לה"**, זאלן זיי שרייבן, זיי זענען אויך זיינע עדים – זענען צוויי – און עס איבערגעבן. **"והן הן שלוחיו והן הן עדיו"**, שטייט דא נאך א הלכה: די זעלבע מענטשן קענען זיין די שלוחים און די עדים. מ'דארף נישט קיין עקסטערע מענטשן.

ר' יצחק: רייט. זאלסט נישט זאגן אזוי ווי עס איז געווען א צד אין דער גמרא, אז וויבאלד עס זענען זיינע שלוחים, קענען זיי נישט זיין עדים וכדומה.

ר' יואל אשר: אה, כאילו אז זיי ווערן עפעס א קרוב?

ר' יצחק: שליח נעשה עד. ניין, ניין, די גמרא רעדט וועגן דעם אין קידושין.

ר' יואל אשר: זאל ווערן זיין יד?

ר' יצחק: ס'איז דא א חקירה: שליח נעשה עד. ס'איז געווען א צד אז א שליח, "שלוחו כמותו", גייט אזוי ווייט אז מ'קען אויך נישט זיין קיין עדים פאר זיך אליין. דאס איז, עס גייט נישט אזוי ווייט, עס איז נישט קיין זייער ריעל זאך. דאס איז א שמועס אין דער גמרא דארט. אהא. [[#3]] יא. **"וכן"**, די זעלבע זאך, **"וכן אם אמר לסופר"**...

שרייבן א גט פאר'ן מאן צו מגרש זיין שפעטער ("בכל עת שירצה")

ר' יואל אשר: ער האט געזאגט פאר'ן סופר **"כתוב לי גט לאשתי"**. אהא. **"ואמר לעדים לחתום"**, און נאכדעם האט ער געזאגט פאר צוויי עדים צו חתמ'ענען, **"כותבין וחותמין ונותנין לו"**, דא האט ער נישט געזאגט גיט עס איבער, נאר... רייט, גיט עס צוריק צו מיר, איז עס א כשר'ער גט, ווייל מ'האט עס געשריבן לשמו ולשם אשתו, און די עדים האבן גע'חתמ'עט, **"והוא מגרש בו בכל עת שירצה"**, אפילו ער האט עס נישט אליין געשריבן. אוודאי איז עס פשוט.

ר' יצחק: אבער יא. וואס הייסט עס פשוט?

ר' יואל אשר: איך זאג, ס'שטייט נישט דא א גרעסערער חידוש ווי אין דעם פריערדיגן שטיקל.

ר' יצחק: ס'שטייט צוויי אנדערע זאכן. דאס הייסט, פריער האט ער זיי געמאכט, האבן זיי גלייך געגעבן דעם גט. זיי זענען שוין

געווען די עדים. דא קען מען שרייבן א גט און עס...

ר' יואל אשר: אוועקלייגן אויף וועז איך וועל זיין ברוגז געגוג צו געבן א גט. יא.

ר' יצחק: *איך מיין אז מ'וואלט געקענט מיינען אז ס'דארף זיין עפעס איין פעקעדזש פון דער כתיבה ונתינה. יא, מ'קען שרייבן א גט לאיש. נישט אז דעמאלטס קען מען עס איבערגעבן, נאר מען גיט עס אים דעם גט. ער האט יוצא געווען דעם "וכתב לה", שטימט?* רייט. ס'קען זיין פארשידענע חששות אין דעם. באט דאס איז די... יא. ס'איז א נושא פון זמן, מען דארף וויסן צי מ'שרייבט, וויאזוי גייט דער זמן.

ר' יואל אשר: מ'קען אריינקלערן פארשידענע פרטים. [[#4]] אה, ביי **"בכל עת שירצה"**, דארטן איז לכאורה א שאלה: וועלכע צייט האבן זיי געשריבן אויפ'ן גט?

ר' יצחק: רייט. אקעי.

הלכה ג': "וכותבין גט לאיש אע"פ שאין אשתו עמו..."

שמועס: וואס איז דער גדר פון "מכיריו ויודעין"?

ר' יואל אשר: דער רמב"ם גייט נישט אריין אין די דיטעילס אויף דער מינוט. דער רמב"ם ווייטער... אין דער הלכה איז ער מסביר, **"וכותבין"**. זאגט דער רמב"ם: **"וכותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו"**.

ר' יצחק: ס'איז נישט פשט אז דער מאן דארף קומען מיט זיין פרוי.

ר' יואל אשר: וואלסט געקענט אזוי טראכטן, **"וכתב לה"**, עפעס ס'דארף זיין פאר איר אדער עפעס.

ר' יצחק: אדער אויך אז מ'דארף וויסן וועד זי איז.

ר' יואל אשר: פאר וועמען מ'שרייבט דא לשמה. יא, דער רמב"ם זאגט וויייטער: אבער אונז האבן דאך געלערנט אז ס'דארף זיין לשמה, איז הגם מ'קען **"אף על פי שאין אשתו עמו"**, אבער **"והוא שיהיו העדים והסופר שכתבו וחתמו בו"**, די עדים און דער סופר וואס מאכן די כתיבה און די חתימה, **"מכיריו ויודעין"**, דארפן וויסן **"שזה הוא פלוני ואשתו היא פלונית"**.

ר' יצחק: זיי דארפן קענען די מענטשן.

ר' יואל אשר: בעיסיקלי. וואס מיינט דאס פונקטליך, ווייס איך אויך נישט. ווייל אז ער זאגט "מיין ווייב", זיי קענען איר, זיי וויסן אז ס'איז זיין ווייב. ווי ווייט דארפן זיי איר קענען? זי איז דאך נישט דא אין פראנט פון זיי.

ר' יצחק: יא? זיי דארפן וויסן.

ר' יואל אשר: זיי דארפן שרייבן לשמה, אבער לשמה מיינט אז זיי דארפן האבן איר פנים אין זייער זכרון? זיי דארפן געדענקען וועד זי איז?

ר' יצחק: וואס מיינט זיך דאס? ניין, ס'מיינט נישט אז מ'דארף קענען איר פנים.

ר' יואל אשר: סאו, איז דאך לכאורה גענוג אז זיי קענען אים, זיי וויסן אז די פרוי וואס מ'שרייבט איז זיין ווייב. פארשטייט מען, אז ס'איז דא מערערע ווייבער...

ר' יצחק: דארפן זיי וויסן פון וועלכער ווייב מ'רעדט. איך מיין אז זיי דארפן וויסן אז ס'איז דא... מ'האט צו טוהן מיט דער לשמה. לשמה מיינט דאך נישט לשם עפעס א רחל.

ר' יואל אשר: לשם רחל אשת ר' יאנקל.

ר' יצחק: וואס הייסט נישט לשמה? ניין, מ'דארף קענען די פרוי, מיינט אוודאי, לשמה מיינט לשם רחל אשת יעקב.

ר' יואל אשר: סאו וואס דארפן זיי? ס'איז נישט גענוג אז זיי וויסן אז ס'איז דא אזא מענטש ווי רחל אשת רבי יעקב? זיי דארפן איר קענען?

ר' יצחק: פארוואס דארפן זיי איר קענען? ניין, קענען מיינט נישט אז זיי דארפן וויסן וועלכע לאונדרי זי מאכט.

ר' יואל אשר: גוט, קענען מיינט אז זיי דארפן איר דערקענען? וועז זיי וואלטן איר געזען וואלטן זיי איר דערקענט? זאלן שטיין עדים אויף איר פנים. **"מכיריו ויודעין"**.

ר' יצחק: דער רמב"ם רעדט עפעס **"מכיריו ויודעין"**. יא, זיי דארפן וויסן פון איר. זיי דארפן וויסן ווער די רחל איז. נישט אז סתם ער זאגט זיי. יא, ס'איז נישט גענוג אז ער זאגט זיי.

ר' יואל אשר: ס'איז אביסל אן אינטערעסאנטע זאך.

ר' יצחק: [[#5]] א פשט'ל אין לשמה. דאס הייסט...

ר' יואל אשר: ווייל זיי קענען מאכן לשמה פאר דער פרוי פון דעם מאן.

ר' יצחק: ניין, א מאן קען האבן מער ווי איין פרוי, מ'האט דאך יעצט געזאגט.

ר' יואל אשר: גוט. אויב נישט, א מאן האט איין פרוי, היינטיגע צייטן. איך האב א חבר, איך ווייס נישט, איך קען זיין ווייב – וואס הייסט איך קען זיין ווייב? איך ווייס ווער ער איז, סאו ווייס איך אז זי איז מיסעס ווייס. וואס מיינט **"מכיריו ויודעין"**? איז עס עפעס א געווייסער ספעציפישער לשון אז זיי דארפן איר קענען?

ר' יצחק: איך מיין נישט אז זיי דארפן איר קענען; זיי דארפן וויסן. ס'איז דא קענען ביים פנים אדער אזוי – ס'מיינט נישט דאס. זיי דארפן וויסן ווער דאס איז, ווער זענען די מענטשן. אזוי מיין איך. *איך מיין אז דאס איז פשוט: זיי דארפן וויסן אז ס'איז טאקע דא אזא מענטש. ביסט געוועכט, אויב דו האסט א חבר און דו ווייסט, דאס הייסט אפשר אז דו ווייסט, אבער מ'דארף וויסן אז ס'איז דא אזא מענטש און ער האט אזא ווייב, און זי הייסט אזוי און אזוי. אנישט, איז עס לשמה?*

ר' יואל אשר: ס'זעט אויס פון די מפרשים אז ס'איז דא אין דעם עפעס פראקטישע הלכות, אז די חכמים האבן געוואלט אז ס'זאל נישט קענען זיין קיין טעותים, אז זיי זאלן נישט קענען מאכן בטעות אן אנדערן נאמען אדער עפעס. ס'מיינט זיי זאלן וויסן געגוג

וועגן דער פרוי עס צו מאכן פראפער. יא, פארשטיי איך אויך אז ס'האט צו טוהן מיט לשמה.

ר' יצחק: יא, אזוי טראכט איך. איך ווייס נישט פארוואס איך טראכט אזוי, ווייל ס'האט מיר קיינער נישט געזאגט דא אין דער זייט. ס'וועגדט זיך וויאזוי מ'לערנט לשמה.

ר' יואל אשר: צי לשמה מיינט לשם הקדוש ברוך הוא, דארף מען קענען דעם אייבערשטן... ניין, ניין, ניין. אוודאי דארף מען קענען דעם אייבערשטן צו זיין לשמה, דאס איז פשוט. נאר יעצט רעדט מען לשם האשה. יא.

"ואם היו באותו המקום שנים ששמותיהן שוים..."

דער חשש פון "שמא יכתוב גט ויוליכו לאשת חבירו"

ר' יואל אשר: נאכדעם קוק ווי די הלכה גייט ווייטער. אקעי, די נעקסטע הלכה איז יא א פראקטישע זאך, כלים וויאזוי מ'שרייבט. **"ואם היו באותו המקום"**... אין דער געגנט איז דא **"שנים"**, צוויי מענער, **"ששמותיהן שוים, ושמות נשותיהן שוים"**, צוויי יוסף בן שמעון'ס, וואס האבן חתונה געהאט מיט רחל בת הרן, א וואטעוועד. איז **"אין מגרש אחד מהן אלא במעמד חבירו"**. דעמאלטס, אפילו זיי זענען **"מכיריין ויודעין"**, אבער עס העלפט נישט, ווייל אין די...

ר' יצחק: קוק, קוק ווייטער: **"שמא"**, ער זאגט וואס.

ר' יואל אשר: דארף מען נישט מגרש זיין **"אלא במעמד חבירו, שמא יכתוב גט ויוליכו לאשת חבירו ויגרשנה עליו"**, ווייל די פראבלעם פון אזא פאל איז, אז מ'האט מורא אז מ'וועט שרייבן דעם גט, און די שלוחים וועלן מאכן א מיסטעיק...

ר' יצחק: און זיי וועלן עס טראגן...

ר' יואל אשר: צו דעם ראנג מענטש.

ר' יצחק: מיסטעיק? דער מענטש! דער מענטש! דער מענטש איז אים געקומען בעטן. דער מענטש וועט געבן א גט פאר זיין חבר'ס ווייב! נאכאמאל, איך האב יעצט געזאגט אז מ'קען שרייבן א גט פאר א מענטש; דאס איז א המשך פון דעם אז מ'**"כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו"**. וועז די אשתו איז עמו, דעמאלטס איז סתם אזוי דארף מען וויסן וועלכער איש, וועלכע רחל דאס איז. אבער וועז מ'**"כותבין גט לאיש אף על פי שאין אשתו עמו"**, איז יעצט האסטו א גט, ס'שטייט יוסף איז מגרש את רחל. די פראבלעם איז אז ס'איז דא א צווייטער יוסף וואס קען מגרש זיין א צווייטע רחל.

ר' יואל אשר: סאו ווער דארף זיין דא? די ביידע יוסף'ס דארפן זיין?

ר' יצחק: יא, דארפן זיי ביידע קומען צו מאכן זיכער אז ס'איז דער...

ר' יואל אשר: ריכטיגער יוסף און די ריכטיגע רחל. פארוואס איז נישט געגוג? פארוואס זאל מען טראכטן אז א מענטש וויל געבן א גט...

ר' יצחק: פאר א צווייטער פרוי...

ר' יואל אשר: אויב ער האט נישט קיין שליחות פונעם מאן?

ר' יצחק: ס'איז קיין חילוק אזוי, אפילו איך וויל, אבער ס'זאגט דאך נישט אז דאס איז דער גט.

שמועס: א פראקטישער חשש אדער א חיסרון אין לשמה (דער געדאנק פון א "יוניק אידענטיפייער")

ר' יואל אשר: אה, ס'פעלט אין דער לשמה אין אזא פאל? אדער ס'איז א **"שמא"**, וואס מיינט אז ווייל ס'קען ארויסקומען א חשש? אדער ממילא הייסט עס נישט קיין לשמה?

ר' יצחק: ביידע. ביידע, ביידע.

ר' יואל אשר: ביידע? אבער מ'דארף וויסן... איך מיין אז ביידע.

ר' יצחק: פארשטייסט?

ר' יואל אשר: וויאזוי דו האסט געלערנט אז דער ענין דא איז לשמה און וויניגער פראקטיש, קען דער סוף אויך זיין אן ענין פון לשמה. ס'איז נישט נאר א פראקטישער חשש, דער חשש איז א ווירד חשש.

ר' יצחק: זאגסט ממילא פעלט אין דער לשמה? איך ווייס נישט אויב ס'איז ווירד. דו קענסט נישט שרייבן... אסאך מאל וועז דו זאגסט מ'האט מורא, איך פיל אז דאס ווארט "מורא" איז אייביג פאני. *א שטר, יעדער שטר, אפילו א שטר פון ממון – איך בין מודה אז אפשר ביי א גט איז מען נאך מער חושש – אבער א שטר דארף דאך זיין קלאר קענן וועמען עס איז. צוויי יצחק בן יוסף אין דער שטאט, זאגט דאך נאכנישט דער נאמען יצחק בן יוסף וועמענס עס איז. מען קען נאך.* איך מיין נישט מ'האט מורא מ'גייט דאס טוהן.

פרעגסט א קשיא צי מענטשן זענען פאני? גוט, ביי דע וועי, מענטשן זענען פאני. קענסט מענטשן? ס'איז נישט דא קיין שום זאך. אסאך מאל זיצט מען אין בית המדרש און מ'זאגט: דער חשש קלינגט פאני. דאס איז א קשיא פון יושבי אוהל, וואס זיי קענען נאר דריי מענטשן. גיי אין די גאסן, ס'איז נישט דא קיין שום פאני זאך וואס מענטשן טוען נישט.

ר' יואל אשר: ניין, איך וואלט דאס געזאגט מער מדייק: אז וועז מ'קען א ריבוי עם, ווייסט מען אז צווישן מיליאנען מענטשן געשעען זייער אסאך מאדנע זאכן. סטאטיסטיש דארפן געשען מאדנע זאכן אויכעט צווישן אלע זאכן וואס געשעען.

ר' יצחק: יא, קענסט אזוי זאגן. אבער דאך מיין איך בעיקר...

ר' יואל אשר: צו זאגן, און אויב לערנט מען דא די לומדות, ממילא הרי יוצא אז ס'איז דא אזא מין אפשרות אז דער שטר זאל זיין גוט געשריבן און דאך זאל מען עס געבן פאר'ן ראנג מענטש, ממילא פעלט אין דער לשמה.

ר' יצחק: יא. אבער וואס איך מיין בעיקר צו זאגן איז נישט דאס. *וואס איך מיין בעיקר צו זאגן איז אז נישט לשמה – דו דארפסט אפילו נישט אנקומען צו לשמה. מ'דארף וויסן צי לשמה איז עפעס א רענדאם, אפשר לשמה אליין מיינט די קלארקייט. איך בין נישט

זיכער. וועז אונז קוקן אן "לשמה" מיינט עס עפעס א מיסטישע זאך, ווייל אונז האבן געהערט אזויפיל וועגן דעם ווארט לשמה אויף אנדערע פלעצער. לשמה מיינט פשוט אז דער גט דארף זיין געשריבן פאר דער פרוי. יעצט, וועז ס'איז דא צוויי מענער און צוויי פרויען מיט'ן זעלבן נאמען, איז עס נישט יוניק, ס'איז נישט קיין אידענטיפייער.*

ר' יואל אשר: פארשטייסט וואס מיינט א יוניק אידענטיפייער?

ר' יצחק: *אויב צוויי מענטשן האבן דעם זעלבן סאשעל סעקיוריטי נומער, איז דער סאשעל סעקיוריטי נומער זאגט נישט וועמענס ער איז. סאו מ'מיינט נישט אז ער גייט – אפשר גייט ער קיינמאל נישט, צי ער גייט יא, צי ער גייט נישט, דאס איז א שאלה ווי ארנטליך ער איז. אבער מ'קען מיט דעם גט... פעלט דאך אין דעם וכו'. רייט, מ'קען מיט דעם גט מגרש זיין א צווייטן מאן מיט א צווייטער פרוי, און ס'מאכט נישט קיין סענס. אויבערפלעכליך אין ענינים איז וועז מ'מאכט א מכשול.*

ר' יואל אשר: מ'רעדט דאך נאכנישט דא פון פסול. דערווייל איז נאכנישט געשטאנען אז אויב נישט, וועט עס זיין א גט פסול מן התורה, מדאורייתא. דערווייל וועז...

ר' יצחק: פארשטייסט וואס מיינט א יוניק אידענטיפייער? אויב צוויי מענטשן האבן דעם זעלבן סאשעל סעקיורטי נומער, טויגט נישט דער סאשעל סעקיורטי נומער, ס'זאגט נישט ווער ס'איז. סאו מ'קען. מיינט נישט איינמאל ער גייט, אפשר גייט ער קיינמאל נישט, ער גייט יא, ער גייט נישט, דאס איז א שאלה ווי ארנטליך ער איז. אבער מ'קען מיט דעם גט, מיינט פשט,

ר' יואל אשר: פשט נאך אין דעם **"וכתב לה"**? רייט,

ר' יצחק: מ'קען מיט דעם גט מגרש זיין א צווייטן מאן מיט א צווייטער פרוי, און ס'מאכט נישט קיין סענס אז אויב ער וועט טאקע טוהן וועט עס מאכן א מכשול.

ר' יואל אשר: מ'הערט דאך נאכנישט דא פון פסול, דערווייל איז נאכנישט געשטאנען אז אויב נישט וועט עס זיין א גט פסול מדאורייתא. דערווייל לערנען מיר הלכות ווי חכמים האבן געוואלט מען זאל אזוי טוהן. אינעם נעקסטן שטיקל וועט מען זען קלאר.

ר' יצחק: יא, יא.

ר' יואל אשר: יא, **"בעת הסכנה"**. און וועגן דעם טאקע אין הלכה למעשה איז מען אביסל מקיל מיט דעם אז **"מכיריו ויודעיו"**. ס'טייטש, דער בית דין דארף עפעס קענען די גאנצע שטאט? וועגן דעם זאגט דער רמ"א אז אויב דער מענטש וואוינט שוין אין דער שטאט דרייסיג טעג און מ'ווייסט אז ער הייסט אזוי און אזוי,

ר' יצחק: ווייל דאס הייסט מכירין ויודעין, דאס הייסט מכירין ויודעין. אקעי, פשט דאס איז א קשיא.

שמועס: דער מציאות פון שרייבן א גט פאר אן "איש שאין אשתו עמו" און די שאלה פונעם דאטום

אויך, פארוואס, האסט אמאל געזען אז מ'שרייבט א גט פאר דעם **"איש שאין אשתו עמו"**? איך האב קיינמאל נישט געזען אזא זאך.

ר' יואל אשר: פארוואס? ס'מאכט זיך אסאך מאל שליחות'ן און אזוי ווייטער, וואס גייט מען לערנען באלד. שליחות!

ר' יצחק: שליחות איז יא אשתו עמו, אשתו האט געשיקט א שליח, אבער נישט... דער **"איש שאין אשתו עמו"** רעדט מען אז א מענטש קומט און ער זאגט פאר'ן בית דין, "איך וויל האבן א גט אין מיין טאש על כל צרה שלא תבוא." ס'איז אמאל... אקעי, קען זיין ס'קען זיך מאכן, ער זאגט נישט אז ס'קען זיך נישט מאכן, אבער ס'האלט נישט אין דעם נארמאלן סדר

ר' יואל אשר: וואס מ'טוט אין בית דין. יא. געווענליך קען מען עס נישט וועגן מ'שרייבט שוין אריין דערווייל די דעיט מיט אלעם.

ר' יצחק: רייט, דאס איז די אנדערע נושא. ער ברענגט טאקע פון שולחן ערוך אז מ'טוט נישט געווענליך אז מ'שרייבט נישט קיין גט... מ'גיט נישט קיין גט אן אנדערן טאג פון דער כתיבה, ווייל ס'איז דא א פראבלעם... מ'וועט נישט קענען. אפשר מיט א שליח, איך פארשטיי נישט וויאזוי א שליח האלט, אבער מ'וועט זען אן אנדער מאל.

ר' יואל אשר: פריער איז יא געשטאנען **"והוא מגרש בכל עת שירצה"**. קען זיין אז דארטן וועט מען דארפן נאכדעם צושרייבן די... טייטש מ'לאזט אויס די דעיט פונעם שטר. מ'וועט דארפן צולייגן די דעיט.

ר' יצחק: וויאזוי איז דא עדים אויף דער דעיט דעמאלטס? עדי מסירה? איך ווייס נישט.

ר' יואל אשר: איך פארשטיי נישט. אה, עדי מסירה אפשר.

ר' יצחק: יא. דער רמב"ם איז נישט אזוי געשטאנען. אקעי, ביסט געערעכט אבער ס'איז קלאר פון דער זעלבער קאטעגאריע הלכה, די הלכות זענען לכתחילה. רייט. זאגט דער רמב"ם:

כתיבת הגט בעת הסכנה

ר' יואל אשר: **"ובעת הסכנה"**, ס'איז געווען עת הסכנה'ס וואס דעמאלטס האט מען געמאכט מעס גיטין, אזוי ווי ס'שטייט אין דער גמרא אז בחיילי בית דוד אדער וואס? פלעגן געבן א גט לאשתו.

ר' יצחק: דאס האט נישט קיין שייכות צו דעם.

ר' יואל אשר: ניין, ס'מיינט נישט דאס. אבער ס'קען מיינען דאס, בעת הסכנה ווערט מער אפט אז מ'זאל וועלן שרייבן גיטין.

ר' יצחק: ניין, ניין, ניין.

ר' יואל אשר: עת הסכנה... דעמאלטס מאכט מען עס גרינג, **"כותבין ונותנין אף על פי שאין מכיריו"**.

שמועס: וואס איז דער פשט אין "עת הסכנה"?

ר' יצחק: ניין, עת הסכנה מיינט פשט אז אן איד איז אין א סכנה. ס'איז זייער שווער אנצוקומען צו בית דין. מ'דארף גיין אונטער

דער ערד צו טרעפן א בית דין, כשר׳ע אידן וואס קענען שרייבן א גט. און דער מענטש האט זיך קוים אריבערגעדראפעט צו דעם בית דין. סאו די ריזן, די סכנה איז נישט אז, קען זיין אז ער גיט א גט וועגן שעת סכנה, כ׳ווייס נישט פארוואס ער גיט א גט.

כ׳מיין אז דער היתר פון סכנה, מ׳זעט אסאך מאל אין דער גמרא **"בשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו"**, יא, ביי הלכות חנוכה. כ׳מיין אז סכנה מיינט אלעמאל א גזירה על המצוות, אדער עפעס אזא סארט גזירת שמד. און אויב קוים, פארשטייסט, קוים וואס מ׳איז אנגעקומען צום בית דין, און מ׳גייט דאך ווארטן פאר די מכירים, וועט קיינמאל נישט גיין קיין גט. סאו ווייסטו וואס?

ר׳ יואל אשר: מ׳איז מקיל דער הלכה. ניין, אבער ס׳קען אויך זיין אז בעת הסכנה איז דא ווייניגער דער חשש אז מ׳וועט עס געבן פאר׳ן ראנג מענטש, ווייל מיר ווייסן דאך יעצט אז יעצט איז א צייט וועו סאלדאטן שרייבן גיטין פאר זייערע וויבער פאר זיי גייען אין מלחמה. רש"י זאגט לכאורה אז ס׳רעדט וועגן דעם.

וויאזוי וועט עס געשריבן "לשמה" וועו מען איז "אין מכירין"?

אקעי, בעת הסכנה האבן די חכמים אוועקגענומען די הגבלה אז מ׳דארף זיין מכירין ויודעין, איז דער בית דין, דער סופר, די עדים איז **"כותבין ונותנין אף על פי שאין מכירין"** אפילו מ׳קען נישט די ווייב. [[#2]] **"אין מכירין"** מיינט דעם מאן און די ווייב, אדער די ווייב? ביידע. ביידע. טייטש מ׳פרעגט אים דעם נאמען. דאס הייסט לשמה? מ׳שרייבט עס פאר דעם מענטש וואס ער זאגט אז ער האט דעם נאמען?

ר׳ יצחק: יא, דו הייסט יענקל, האסט א ווייב רחל, נאו פראבלעם, גייט אריין יענקל און רחל.

ר׳ יואל אשר: דאס הייסט לשמה פון יענקל, נישט לשמה פון דיר, לשמה מיינט לשמה פון יענקל.

ר׳ יצחק: יא, לשמה פון יענקל מיט רחל, ביידע, לשמו ולשמה. יא.

הלכה ד׳: והאשה נותנת שכר הסופר

ר׳ יואל אשר: [[#3]] זאגט דער רמב"ם: **"והאשה"**, חוץ פון דעם לייגט ער צו אריין, וועו באצאלט פאר דעם סופר? וועו באצאלט פאר דעם סופר? איז ביז יעצט האבן מיר דאך געזען אז דער מאן איז דער וואס הייסט דעם סופר שרייבן, וואלט יעדער איינער געטראכט אז דער מאן איז דער וואס צאלט פאר דעם סופר. אה, כ׳וויל נאר זאגן פארוואס עס קומט אריין דא. אבער זאגט דער רמב"ם, ס׳איז נישט קלאר אזוי, **"והאשה נותנת שכר הסופר בכל מקום"** מ׳קען אייביג מאכן... ס׳איז נישט קיין חיוב, כ׳מיין אז ס׳איז א רשות.

ר׳ יצחק: ניין, ס׳איז א חיוב, ס׳איז אזוי ווי די הלכה איז אזוי.

ר׳ יואל אשר: חכמים האבן מתקן געווען אז וועו ער וויל נישט צאלן, קען זי צאלן כדי אז זי זאל קענען באקומען א גט משום עגונה.

דער כלל ביי אלע שטרות קעגן דער תקנה ביי א גט

ר׳ יצחק: קענסט אזוי זאגן, אבער ס׳איז דאך דא אזוינע כללים אין דעם. ס׳הייסט, ביי יעדן שטר, און מ׳האט געלערנט שוין פריער אין הלכות כתובות אויכעט וועגן דעם, רייט? וואס איז געשטאנען אין הלכות כתובות? אויכעט אז די אשה צאלט עס. ס׳איז דא א דין כלל, יא? אזוי ווי מ׳האט געלערנט ביי כתובות? ס׳איז דאך דא א כלל ביי שטרות, געווענליך ביי שטרות, דער וואס איז דער מרוויח פונעם שטר, ער דארף צאלן, ס׳הייסט דער לוה, נישט דער מלוה. הלוה,

ר׳ יואל אשר: ער וועט קענען באקומען א הלוואה.

ר׳ יצחק: דו ווילסט א הלוואה, שרייב, צאל דו פאר׳ן סופר. ס׳איז דאך דארט א מחלוקת, דער סופר איז אן עקסטערע טשארדזש ווי די הלוואה אליינס. איז וועו צאלט געווענליך? געווענליך דער וואס פארדינט איז דער, וויאזוי הייסט עס, איז דער צאלער. אבער דא,

ר׳ יואל אשר: נישט קלאר וועו ס׳פארדינט. זי וועו מותר לשוק, ער קען חתונה האבן מיט נאך פרויען.

ר׳ יצחק: לכאורה א גט, ווייל דער גט איז מער, וויאזוי הייסט עס? דער מאן איז דער וואס מאכט דעם גט. דו ווילסט א גט, געווענליך דער מאן וויל א גט. אמאל איז א פרוי תובע א גט,

ר׳ יואל אשר: אבער זעסט פון דעם אז א גט איז

ר׳ יצחק: א זאך וואס א מאן מאכט, א זאך וואס ער וואלט געדארפט שרייבן, האבן די חכמים מתקן געווען אז חכמים

ר׳ יואל אשר: האבן מסכים געווען כדי פרויען זאלן באקומען זייער גט, מענער זאלן עס נישט צוריקהאלטן וועגן געלט, האבן זיי מסכים געווען אז די אשה קען געבן שכר הסופר. ניין, ניין, זי זאל. זי זאל אייביג? יא. ס׳הייסט א מענטש איז זיכער נישט מעכב.

ר׳ יצחק: מען האט איינגעשטעלט אז דער

ר׳ יואל אשר: סדר איז די אשה נותנת שכר הסופר.

ר׳ יצחק: אבער די מיינונג איז אז דער מאן וויל נישט געבן א גט, ער זאגט ס׳קאסט אים געלט, זאגט מען פאר דער פרוי "דו מוזט צאלן". ער ברענגט אז אפשר אפילו וועו מ׳איז מגרש אן אשה בעל כרחה מוז זי צאלן, אבער דאס איז די הלכה, א פרוי דארף צאלן דעם שכר הסופר. אזוי איז דער פשוט׳ער פשט פון דעם. איך מיין נישט מען פארסט אים, א מענטש קען מאכן א הסכם וואס זיי ווילן, איך רעד דאך נאר אז אויב ער האט די רעכט איר צו פארסן אז זי זאל צאלן. ער קען זאגן "איך וויל נישט געבן קיין גט נאר אויב דו צאלסט". קען זי נישט זאגן "וואס הייסט, דו גיסט דעם גט, פארוואס זאל איך צאלן?" ניין, דו ווילסט דעם גט זאלסטו צאלן. עפעס אזוי איז דער...

ר׳ יואל אשר: [[#4]] דאס געלט איז דאך עניוועי פון דעם טאשן-געלט. אין מזונות איז דאך דא אז דער מאן דארף געבן טאשן-געלט.

שמועס: פארוואס שטעלט דער רמב"ם אריין די הלכה פונקט דא?

ר' יצחק: אקעי. ניין, איך מיין אז סאו פארוואס קומט עס דא אריין?

1. קודם כל מ'רעדט דא פון כתיבת הגט.

2. צווייטנס, דאס איז אן ענליכע הלכה מיין איך צו דעם **"בעת הסכנה"**. פונקט אזוי ווי מ'האט מקיל געווען אז מ'זאל שרייבן במקום שאין מכירין בשעת הסכנה ווייל ס'פעלט אויס אמאל, א גט איז אמאל א טובה, דא זעט מען אז א גט איז אמאל א טובה – ס'הייסט געווענליך אפשר ווען מ'שרייבט א גט איז עס א טובה, ווייל פארוואס זאל מען שוין האבן א גט אויב ס'איז נישט קיין טובה? – איז די זעלבע זאך האט מען מקיל געווען אדער כאילו וואטעווער, געטוישט די הלכה פון וואס עס וואלט געדארפט זיין, אז די פרוי זאל געבן דעם שכר אויכעט מפני...

ר' יואל אשר: ניין, אזוי ווי אן אשה עשו תקנה, ווייל ס'איז וויכטיג עס זאל קענען זיין א גט.

איך מיין די סיבה פארוואס דאס קומט דא אריין איז פאר אן אנדערער סיבה: ווייל ווען מ'וואלט ווען געלערנט די ווערטער ליטערעל אזוי ווי מ'הייבט אן **"וכתב לה"**, אזוי ווי **"זה שנאמר בתורה וכתב לה"**, דער מאן דארף שרייבן, אויב אזוי וואלט דאך זיכער... סאו איינמאל מיר זאגן דעם חידוש אז ס'מיינט נישט אז דער מאן דארף שרייבן, נאר אז דער מאן הייסט פאר דעם סופר, און **"וכתב לה"** מיינט זאל זיין לשמה, ממילא איז שוין נישט קיין חילוק ווער ס'צאלט.

ר' יצחק: ניין, ס'איז יא א חילוק, בעצם דארף דער מאן צאלן, נאר חכמים האבן געמאכט אז די פרוי דארף צאלן.

ר' יואל אשר: טייטש אויך ווען די פרוי צאלט, איז דאך אבער זיכער אז דער מאן דארף זיין דער וואס זאגט "כתבו", רייט? ס'איז א שליחות פון דעם מאן.

ר' יצחק: נאר דא רעדט זיך פון ווער ס'דארף צאלן. אקעי גוט. זאגט דער רמב"ם ווייטער.

הלכה ה': מינוי שליחות בכתיבת הגט – "שליח עושה שליח" ארבעט נישט

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם ווייטער.

ר' יצחק: פארוואס, איך כאפ נישט פונקטליך וואס איז די ערשטע הלכה פון דער הלכה? **"וצריך..."** אה אה לאמיר לערנען, לאמיר לערנען, לאמיר לערנען וועסטו שוין זען.

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, וויאזוי ארבעט דאס אז דער מאן הייסט פאר א סופר, הייסט פאר עדים? זאגט ער, ער דארף עס קלאר הייסן, ער דארף מאכן א מינוי שליחות. **"וצריך שיאמר הבעל מעצמו"**, דער מאן אליין דארף זאגן, נישט אז למשל דער בית דין איז מחליט אז מ'דארף זיך גט'ן זאלן זיי זאגן פאר דעם סופר, דער מאן איז דער וואס דארף ממנה זיין דעם שליח, ער דארף עס זאגן.

ר' יצחק: יא אבער דאס האבן מיר שוין געזאגט, דאס איז שוין בעיסיקלי פון וואס מ'האט געזאגט. איך מיין אבער וואס ער מיינט דא צו זאגן איז אז ער קען נישט זאגן פאר אינעם ער זאל

ר' יואל אשר: זאגן פאר א צווייטן נאכדעם.

ר' יצחק: עס ארבעט נישט קיין "שליח עושה שליח" ביי דער זאך. ער דארף אליין זאגן, נישט זאגן פאר דעם בית דין אז זיי אליין זאלן זאגן וכדומה, דאס איז דער טייטש. **"מעצמו"** מיינט לכאורה ער דירעקט זאגט פאר דעם סופר, נישט זאל זאגן פאר זיין שליח צו זאגן פאר דעם סופר וכדומה, דאס איז דער טייטש.

ר' יואל אשר: יא. דער בעל דארף אליין זאגן **"לסופר כתוב"**, זאגן פאר דעם סופר שרייב, **"ולעדים חתומו"**, חתמ'עטס. א פרט אין דעם איז אזוי: **"הרי שאמרו לו בית דין"**, אויב בית דין **"או שנים"**, אדער צוויי עדים פרעגן דעם מאן, זאגן **"נכתוב גט לאשתך?"** זאלן מיר שרייבן א גט לאשתך? **"ואמר להן"**, ער זאגט, יא, שרייבטס.

ר' יצחק: סאו בית דין, דזשאסט טו בי קליער, מ'דארף נישט קיין בית דין פאר א גט, רייט, מעיקר הדין. רייט. סאו בית דין מיינט סתם אז אמאל מאכט זיך אז ס'איז דא א בית דין. איז אזוי, אויב שרייבט ער, יא.

ר' יואל אשר: וועו ער זאגט **"כתובו"**, זאגט דער רמב"ם, דאס הייסט גענוג געמאכט א שליח. **"אם כתבו הן עצמן וחתמו בו"**, זיי האבן געמוען ביים ווארט, און זיי האבן עס טאקע אנגענומען ווי שליחים, די מענטשן וואס האבן געהערט פון אים דאס ווארט **"כתובו"** האבן עס אנגענומען ווי זיי ווערן מיט דעם שלוחים און זיי האבן טאקע גע'חתמ'עט **"הן עצמן"**, הן עצמן האבן זיי געשריבן **"וחתמו בו, הרי זה כשר"** ווייל ס'איז געווען א מינוי שליחות, און די שלוחים האבן טאקע אויסגעפירט זייער שליחות.

"אבל אם אמרו הן" אבער דערשטער, נאכדעם וואס דער מענטש האט געזאגט **"כתובו"** צו די צוויי מענטשן וואס מ'שמועסט דא, די צוויי עדים, נאכדעם זענען זיי געגאנגען און געזאגט פאר דעם סופר, און דער סופר האט געפאלגט **"וכתב"**,

ר' יצחק: און זיי זענען געגאנגען זאגן פאר עדים **"חתומו"**, אהה.

ר' יואל אשר: איז אזוי די הלכה: **"אף על פי שחזרו ונתנוהו לבעל"**, אפילו נאכדעם האבן זיי געמוען דעם גע'חתמ'עטן און געשריבענעם גט און עס געגעבן פאר דעם מאן, אז דער מאן זאל זיין דער וואס גיט עס פאר זיין פרוי, **"וחזר ונתן גט זה לאשתו בפני עדים"**, נאכדעם איז ער געגאנגען און געגעבן דעם גט פאר זיין ווייב, און אפילו דעמאלטס זענען שוין געווען צוויי עדים, אהה, עדי מסירה, איז **"הרי זה גט בטל"**, איז דער גט בטל, ס'טייטשט ער איז בכלל נישט קיין גט, ס'איז פסול מן התורה.

פארוואס? ווייל דא האט מען עס נישט געשריבן בשליחותו, **"שהרי כתבו מי שלא אמר לו הבעל לכתבו"**. וועו האט געשריבן דעם גט? די צווייטע שלוחים, די שלוחים פון די שלוחים.

אהה. שלוחים פון די שלוחים הייסט נישט קיין שליח. זייער גוט. ס'איז דא אסאך מאל א הלכה אז שליח עושה שליח, אבער דא זאגן מיר אז ביי הייסן שרייבן א גט קען נישט א שליח מאכן א שליח.

ר' יצחק: אהה. יא. זייער גוט, דאס איז די דעת הרמב"ם אין דער נושא.

ר' יואל אשר: דעת הרמב"ם לאפוקי ס'איז דא וואס לערנען אנדערש?

ר' יצחק: אלעס איז דא וואס לערנען אנדערש. האסט אמאל געלערנט א הלכה וואס איז נישט דא וואס לערנען אנדערש? לאמיר גיין צו דער נעקסטער הלכה. עפעס די נעקסטע הלכה ווערט מער קאמפליצירט. **"אמר לשנים"** זאגט דער רמב"ם, דא אינעם רמב"ם נעקסטע הלכה איז געווארן

ר' יואל אשר: קלאר אז דער רמב"ם... יא, **"אמר לשנים"** וואס טוט זיך?

הלכה ו': איבערגעבן דעם ציווי פאר שלוחים ("אמר לשנים... אמרו לסופר")

ר' יואל אשר: ס'איז דא וואס לערנען אנדערש? אלעס איז דא וואס לערנען אנדערש.

ר' יצחק: האסט אמאל געהאט א הלכה וואס ס'איז נישט דא וואס לערנען אנדערש? לאמיר גיין צו דער נעקסטער הלכה. עפעס די נעקסטע הלכה, עס ווערט מער קאמפליצירט.

ר' יואל אשר: "אמר לשנים", זאגט דער רמב"ם. דעם רמב"ם'ס נעקסטע הלכה איז זייער קלאר אין רמב"ם. **"אמר לשנים"**, וואס טוט זיך אויב ער האט געזאגט פאר צוויי מענטשן, **"או לשלשה"** פאר דריי מענטשן. נאכאמאל, אזוי ווי די דריי איז דער בית דין. ער זאגט, **"אמרו לסופר"**, זאגטס פאר דעם סופר, **"ויכתוב גט לאשתי ואמרו לעדים ויחתמו"**, ער מאכט זיי שלוחים צו מאכן שלוחים. ער מאכט זיי שלוחים צו הייסן דעם סופר אדער די עדים.

ר' יצחק: פריער האט ער געזאגט,

ר' יואל אשר: "שרייבטס, ענק שרייבטס," און זיי זענען געגאנגען און זיי האבן איבערגעגעבן, ארויפגעווארפן ווייטער די באל צו דעם נעקסטן מענטש, אזוי ווי ס'געשעט אסאך מאל.

ר' יצחק: האט ער קיינמאל נישט געזאגט פאר דעם צווייטן מענטש צו שרייבן. דא האט ער זיי במפורש געזאגט,

ר' יואל אשר: הייס פאר דעם נעקסטן מענטש. רייט, ער האט זיי געגעבן דא הרשאה צו הייסן פאר דעם נעקסטן מענטש, **"ואמרו"** און זיי האבן טאקע געפאלגט, **"ואמרו לסופר וכתב ולעדים וחתמו"**. אדער אזא, **"או שאמר לשנים אמרו לסופר"** און דער זעלבער סופר **"ויכתוב גט לאשתי"** און ער זאגט פאר די צוויי מענטשן **"ואתם חתומו"** ענק זאלן חתמ'ענען, אבער אויפ'ן חלק פונעם סופר זענען זיי די וואס האבן געזאגט פאר דעם סופר, איז דעמאלטס איז נישט דער גט בטל, ס'איז נישט פשט אז ס'איז בטל מן התורה, ווייל ס'הייסט בכלל נישט אז זיי האבן עס געשריבן בשליחותו, דא האבן זיי עס געשריבן האלבוועגס בשליחותו, אדער איז דא א ספק צי אזא זאך הייסט בשליחות, איז **"הרי זה גט פסול"**, איז דער גט נאר פסול מדרבנן,

ר' יצחק: זאגט דער רמב"ם.

די משמעות פון "ומתיישבין בדבר זה הרבה" און דער מקור אין דער גמרא

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם, **"ומתיישבין בדבר זה הרבה"**. אבער וואס טייטש **"מתיישבין בדבר זה הרבה"**? דער בית דין וואס איז עוסק אין דעם, זאל ערנסט אריינטראכטן פונקטליך וואס איז דאס לשון וואס ער האט געזאגט, **"מפני שהוא קרוב להיות גט בטל"**, ס'איז נישט זיכער אז מדאורייתא הייסט עס א גט און ס'איז נאר א גט פסול. סאו למשל, אויב די פרוי איז געגאנגען געוואוינט ווי אן אשת איש נאך דעם גט, זאלסטו נישט זאגן פאר זיכער אז מן התורה איז עס געוועון א גט, זאלסטו זיך ערנסט מתיישב זיין פונקטליך וויאזוי ס'איז צוגעגאנגען. יא, דאס איז דאס ווארט,

ר' יצחק: ווייל ס'קען אויסמאכן די דיטעילס. בעיסד אויף א גמרא. ס'איז בעיסד אויף דער קעיס וואס שטייט אין מסכת גיטין, וואס אונז רופן מער ווייניגער **"מילי מימסרן לשליח"**. צי מ'קען איבערגעבן פאר א שליח די רעכט צו מאכן נאך א שליח, אדער כ'ווייס נישט אויב דאס איז א שליח, דער ציווי. כ'ווייס נישט אויב דאס הייסט א שליח אויף א שליח, ס'איז מער אזוי ווי דער ציווי, דער ציווי **"לומר לעדים לחתום ולסופר לכתוב"**, איז דא א מחלוקת צי מ'קען דאס איבערגעבן. זאל זיין אז די ערשטע קעיס איז נישט קיין ספק ווייל ער האט קיינמאל נישט דאס געזאגט, אבער ווען ער האט געזאגט דאס, איז דא א ספק.

אין דער גמרא שטייט אזוי, ס'איז געווען אזא מעשה: **"שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו"**, וואס איז געשען אין דער מעשה? **"שלח להו תצא והדבר צריך תלמוד"**. אזוי האט שמואל געזאגט פאר די, **"שלח להו"** ער האט געשיקט צוריק א בריוו, איך ווייס נישט. ער האט געזאגט פאר די וואס האבן געפרעגט די שאלה: **"תצא"**, ס'הייסט אז זי דארף ארויסגיין פון דעם נעקסטן מאן ווייל ס'איז נישט קיין כשר'ער גט, אבער **"והדבר צריך תלמוד"**. **"והדבר צריך תלמוד"** האט דער רמב"ם געפסק'נט, דאס איז די הלכה וואס דער רמב"ם האט געזומען פון דער גמרא. ער האט אריינגעשריבן אין זיין ספר **"תצא והדבר צריך תלמוד"**. וואס מיינט **"תלמוד"**?

ר' יואל אשר: "תלמוד" מיינט אייביג מתיישב זיין.

ר' יצחק: יא, וואס מיינט דאס?

ר' יואל אשר: "תלמוד" מיינט דאך אייביג עיון, סברא, מילתא למילתא.

ר' יצחק: "והדבר צריך תלמוד" מ'זאל טראכטן דערוועגן, נישט "צריך משנה" מ'דארף נאכקוקן, מ'דארף טראכטן דערוועגן. סאו האט דער רמב"ם אריינגעשריבן דאס עקזעקטלי אין זיין חיבור. וואס ער מיינט **"תצא והדבר צריך תלמוד"** פרעקטיקלי? נישט קלאר. האט דער רמב"ם געזאגט, ווייל ס'איז דער ספק צי **"מילי**

מימסרן לשליח", נישט הונדערט פראצענט קלאר אז עס איז אינגאנצן נישט נמסר, אפשר יא? דארף מען טראכטן דערוועגן. נישט קלאר.

די פראקטישע נפקא מינה פון "תצא" ביי ניסת לשני

ר' יואל אשר: "תצא" אין דעם פאל, לכאורה, וועט מיינען נישט אז זי הייסט אן אשה מגורשת, נאר אז זי טאר שוין נישט וואוינען מיט איר מאן.

ר' יצחק: מיט דעם נייעם מאן. **"תצא"** מיינט אראפ פון דעם צווייטן, ס'איז ניסת לשני. **"תצא"** מיינט אראפ פון דעם צווייטן,

ר' יואל אשר: ניסת לשני, אה.

ר' יצחק: אזוי איז די... ס'הייסט, לאמיר פארשטיין, כ'מיין צו זאגן אזוי: וועט מ'זאגט סתם אז א גט פסול, מיינט צו זאגן מאך נאך א גט, דעמאלטס איז נישט קיין שאלה, מאך נאך א גט. אבער וואס איז שוין א גרעסערע שאלה?

ר' יואל אשר: זי האט שוין חתונה געהאט מיט א צווייטן, איז **"מתיישבין בדבר זה"**, צו זאגן כאילו די קינדער זענען ממזרים דאס וועלן מיר נאכנישט גיין טוהן, אבער זאגן מעגסט בלייבן וויטער וואוינען וויל ס'איז נאר א ספק,

ר' יצחק: דאס איז זיכער, און דער רמב"ם זאגט פארקערט: אויב ס'איז נאר פסול מדרבנן דארף דאך זיין פשוט אז וואס? אז ס'איז נאר א ספק, מ'דארף מאכן נאך א גט וכדומה. אבער בדיעבד איז כשר? זאגט דער רמב"ם ניין, אבער ס'קען זיין אז בדיעבד דארף יא ארויסגיין אזוי ווי שמואל האט געזאגט **"תצא"**. דאס הייסט, ער האט געמאכט מער מיט דעם גט בטל, אזוי וי, רייט? וויל סתם א גט בטל איז נישט דא תצא מבעלה. סאו וואס דער רמב"ם מיינט צו זאגן פאקטיש **"והדבר צריך תלמוד"**, דאזנט טעל אס וואט טו דו. וואס זאל מען זיך מתיישב זיין? מ'זאל איבערלערנען די סוגיא פון **"מילי לא מימסרן לשליח"**.

ר' יואל אשר: איך זאג פאר'ן חבר א גוטע זאך. אז מ'זאל נאכנישט געבן א נאמען פאר די קינדער אין לוח של ממזרים, אבער מ'זאל יא מחמיר זיין.

חידוש: איז "צריך תלמוד" אן אפענע סוגיא אין הלכה?

ר' יצחק: מ'זאגט נישט. דעמאלטס וואלט ער געקענט זאגן דאס איז די הלכה. **"מתיישבין"** מיינט געהעריג לערן די סוגיא נאכאמאל. קוק אריין אין מסכת גיטין, לערן נאכאמאל צי **"מילי מימסרן לשליח"**, און טראכט עס איבער. איי דאנט נאו.

ר' יואל אשר: ניין, דארט אין דער גמרא, דער פלאץ וואו ס'שטייט איז, ס'שטייט דארטן ביי **"והדבר צריך תלמוד"**.

ר' יצחק: נו, וואס?

ר' יואל אשר: מ'האלט אינמיטן לערנען תלמוד. ער זאגט, מ'האלט דא אינמיטן לערנען תלמוד,

ר' יצחק: "צריך תלמוד". מ'האלט אינמיטן לערנען תלמוד. דער תלמוד האט נישט געענדיגט. מען זעט, תלמוד איז נישט קיין זאך וואס איז געענדיגט. ס'איז זייער אינטערעסאנט, ס'איז אן אפענע סוגיא. טראכט נאכאמאל אריין דערין. אזוי מיין איך, ניין? פארוואס קען עס נישט זיין? כ'האב ליב מיין פשט. ס'הייסט דו מיינסט אז דער תלמוד, דער רמב"ם קוקט אן אז יעדע זאך איז שוין גע'פסק'נט. אקעי, נישט אלעס איז שוין גע'פסק'נט. מ'דארף נאך לערנען די סוגיא. דו מיינסט ווייל די גמרא, חתימת התלמוד, קען מען נישט מאכן מער קיין תלמוד? אין דעם תלמוד אליין שטייט **"והדבר צריך תלמוד"**. מ'דארף נאך צולייגן נאך אביסל תלמוד. פארוואס האבן די אלע ראשונים און גאונים נאכנישט דאס געטוהן? אפשר האבן זיי יא געטוהן. ניין, ס'איז אינטערעסאנט.

ר' יואל אשר: איך וואלט וועג אזא ביי **"והדבר צריך תלמוד"** וואלט געקענט מיינען אמת'דיג, אזוי ווי אז מ'דארף נאך א רב זאל עס פסק'ענען אזוי ווי ס'איז נאך אפן. "דבר זה צריך עיון". וועג ס'שטייט אין א תשובה-ספר "דבר זה צריך עיון", מיינט זאל קומען דער נעקסטער פוסק און זאגן זיין הכרעה.

ר' יצחק: כ'וויס נישט. אקעי.

דיסקוסיע: א ספק אין מציאות אנטקעגן א למד'ישן ספק אין דין

ר' יואל אשר: דער רמב"ם זאגט, וואו נאך איז געשטאנען **"מתיישבין בדבר זה"**? געווען ביי... יא, וויל דעמאלטס האב איך פארשטאנען אז א פראקטיש... ס'איז דארטן געווען א וויכוח צווישן דעם מאן און דער פרוי צי ער האט יא, נישט, ביי **"מיאוס עלי"**, אדער וועג די פרוי זאגט אז כ'האב יא...

ר' יצחק: אקעי, ווייסט וואס? איך גיי טשעקן. **"מתיישבין"** האט דער רמב"ם געזאגט, אויב איך געדענק, אויף א משל, **"לא הגיע לשכרותו של לוט"**. דאס הייסט, מ'קען גוט טשעקן צי ער איז יא שכור אדער נישט שכור. דאס איז מער אזוי ווי א מציאות וואס איז אביסל א מציאות עמומה, וואס מ'קען טראכטן. דא איז לכאורה א ספק בדין, נישט קיין ספק אין מציאות. הגם אז דו האסט געטרייט צו זאגן, אפשר מ'וועט טשעקן פונקטליך וועלכע לשון ער האט געזאגט, אבער ס'איז נישט קיין חילוק. אפילו וועג ער זאגט א כשר'ע לשון, איז דאך ווייטער די זעלבע... פארשטייסט? ס'איז דא נאך פלעצער, א חרש, א **"מתיישבין"**?

ר' יואל אשר: איך טראכט אז אפשר, מאכן א שליח דארף זיין דער משלח מיט די שלוחים דארפן דאך דארטן זיין, ס'קען זיין דער **"מתיישבין"** מיינט, וועג ער זאגט **"אמרו לסופר"**, אפשר מיינט ער צו זאגן, איך וויל יעצט מאכן דעם סופר א שליח. אפשר איז דאס דער **"מתיישבין"**. פרעג, וועג א מענטש מאכט א מינוי שליחות דארף זיין דער משלח מיט'ן שליח צוזאמען, אדער א מענטש קען זאגן, איך מאך יענעם אוו יענעם א שליח. סאו, ס'קען זיין **"מתיישבין"** אז אפשר וועג ער האט געזאגט **"אמרו לסופר"**, האט ער געמיינט צו זאגן, איך מאך דעם סופר מיין שליח.

ר' יצחק: רענדאם, עני סופר אויף דער וועלט?

ר' יואל אשר: אפשר, דאס איז דאס ווארט. אפשר יעדער איינער ווייסט ווער דער סופר איז. ס'איז דא דער איין סופר אין שטעטל, אוו מ'פרעגט אים: וועג דו האסט געזאגט **"אמרו לסופר"** האסטו

געמיינט צו זאגן אז דו ווילסט מאכן דעם סופר פאר דיין שליח? אפשר דאס מיינט דער **"מתיישבין בדבר זה"**.

ר' יצחק: מ'קען נישט מאכן א רענדאם ענייוואן א שליח.

ר' יואל אשר: ס'איז נישט קיין ענייוואן, ס'איז דא דער סופר, ר' יענקל סופר. און ער זאגט **"אמרו לסופר"**, האסטו געמיינט צו זאגן אז דו מאכסט אים שליח, אדער האסט געמיינט ממנה צו זיין אים א שליח?

ר' יצחק: איך ווייס נישט, איך האב געדענקט ריכטיג, ס'איז דא נאך צוויי פלעצער וואס דער רמב"ם זאגט **"מתיישבין בדבר זה"**, ביידע זענען פראקטישע זאכן, א ספק צי יענער איז ביים דעת. דאס קען מען פארשטיין, טשעק זיי דריי מאל, סתם א פאזי מציאות. דא איז נישט קיין פאזי מציאות, דא איז לכאורה אפשר מעיין זיין פשט עפעס אנדערש.

ר' יואל אשר: מ'דארף מעיין זיין צי וועז ער האט געזאגט **"אמרו לסופר"** האט ער געמיינט מאכן א שליח.

ר' יצחק: אקעי, אויב דו זאגסט דעם פשט. אבער דער רמב"ם זאגט, **"מפני שהוא קרוב להיות גט בטל"**, אלזא דא ס'קען זיין אז עס איז יא בטל. ער זאגט נישט אז ס'איז קרוב אז ער האט יא געמיינט. דער רמב"ם זאגט **"מתיישבין"**, זאלסט נישט אזוי גרינג זאגן אז עס איז נאר מדרבנן, ווייל ס'סאונדט זייער גוט אז ס'איז מדאורייתא בטל. און דער ראב"ד זאגט אויך, און דער ראב"ד פסק'נט אז ס'איז טאקע בטל, ווייל דער ראב"ד לערנט אזוי אין דער גמרא, מ'דארף לערנען ווי די גמרא לערנט. ס'זעט דאך אויס א מחלוקת ווי אויסצולערנען די סוגיא, און דער ראב"ד זאגט אז ס'איז טאקע בטל. סאו, זעט מיר אויס אז דא איז א למדנ'ישע זאך.

ר' יואל אשר: ס'קען זיין **"מתיישבין בדבר זה"** מיינט למשל אזא זאך: אויב דער צווייטער האט שוין חתונה געהאט און געהאט קינדער, צי מ'וועט אים הייסן מאכן א נייעם גט. מאכן א נייעם גט וועט אטאמאטיש ברענגען א הוצאת לעז אויף די קינדער למשל.

ר' יצחק: ניין, ס'העלפט נישט. דאס הייסט, ס'האט נישט געהאלפן פאר די צווייטע קינדער. נאר וואס דען טוהן? בלייבן סתם אין טאג פאר אייביג? ס'איז נישטא אזא זאך.

ר' יואל אשר: ניין, אבער איך זאג, אפשר ווילן זיי נישט מוציא לעז זיין אויף קיין מענטשן.

ר' יצחק: אקעי, ס'איז קלאר אז **"מתיישבין בדבר"** איז דער רמב"ם איבערגעזעצט ליטעראלי פון דער גמרא ביי **"והדבר צריך תלמוד"**, אזוי מיין איך, און דער רמב"ם פסק'נט וואס די גמרא פסק'נט. **"צריך תלמוד"** מיינט, איי דאנט נאו, רייט? מיינט טראכט אריין דערין און דערמיט. ס'קען זיין אז מ'מיינט, איך מיין אז ס'איז פשוט, ס'איז לעגיטים. ביי דע וועי דיין סברא איז א סברא. ווייסט וואס? אויב ס'קומט פאר א בית דין, און דער בית דין האלט אז דיין סברא איז א ריזן, זאלן זיי פסק'ענען, ס'איז לעדזשיט. עס איז פאר דעם בית דין צו טוהן כדעתם וויאזוי זיי פארשטייען, לפי זייער תלמוד, אזוי מיין איך. אפשר דאס, ס'איז דא אפענע הלכות נאך, וואס איז נישט אפגע'פסק'נט.

דער כלל פונעם רמב"ם: דער חילוק צווישן "פסול" און "בטל"

ר' יצחק: זאגט דער רמב"ם, כ'האב יעצט געזאגט אז ס'איז דא פסול ובטל,

ר' יואל אשר: וואס איז דער חילוק? זאגט דער רמב"ם: **"ומה בין פסול לבטל, שכל מקום שנאמר בחיבור זה"**, אין דעם ספר, ספר נשים יא? אדער אין הלכות גירושין, **"בגט שהוא בטל"**, מיינט צו זאגן **"בטל מן התורה"**. בטל מיינט ס'איז בטל מן התורה, **"וכל מקום שנאמר פסול"**, איז עס **"פסול מדברי סופרים"**.

דא קען מען אריינגיין אביסל אין דער בלשנות, אין דער שפראך, וואס טייטשט דאס ווארט **"פסול"**, וואס טייטשט דאס ווארט? **"בטל"** ווייס איך, בטל מיינט ס'איז געקענסלט, ס'איז בטל, ס'ווערט בטל. וואס טייטשט דאס ווארט **"פסול"**? פונוואנעט קומט דאס ווארט **"פסול"**?

ר' יצחק: כ'ווייס נישט. **"פסל לך שני לוחות אבנים"**, קומט נישט דא אריין, כ'ווייס נישט, פסול איז א פסול.

ר' יואל אשר: אינטערעסאנט, אנדערע פלעצער, ס'איז דווקא **"בחיבור זה"**, אנדערע פלעצער איך ווייס אן אתרוג איז פסול מיינט אז א פסול,

ר' יצחק: פסול פסול. און ער האט א פגם.

ר' יואל אשר: רייט, ער זאגט **"בחיבור זה"**, יא.

ר' יצחק: ס'הייסט ער מיינט אויך לאפוקי אין דער גמרא, ס'הייסט וועז אין דער גמרא שטייט פסול, אזוי ברענגט ער א תשובה אפשר, אין דער גמרא קען מיינען... ס'הייסט אין הלכות שבת למשל האט מען געהאט אן ענליכע זאך אז ס'איז דא מותר וחייב, פטור, דאס איז שוין א כלל פון דער גמרא, **"כל פטורי דשבת פטור אבל אסור"** וכולי, אבער דא איז דער רמב"ם מאכט אזא כלל פאר זיין לשון,

ראיה פונעם חלקת מחוקק אויף א ספעציפישן סופר

ר' יואל אשר: אז פסול, רייט. נאר אינטערעסאנט, איך זע דא אן אינטערעסאנטע זאך: ער ברענגט פון דעם חלקת מחוקק דאס וואס איך האב געזאגט, אז וועז מען רעדט פון א ספעציפיק דא אין דער הלכה למעשה, פון די המבואר די צווייטע, דער חלקת מחוקק זאגט אויב ער האט געזאגט **"אמרו לסופר"** ער האט געזאגט א ספעציפיק סופר, און **"אמרו לעדים"**, ספעציפיק עדים, הייסט דאס יא ממנה געווען א שליח.

ר' יצחק: אקעי, אבער דאס דארף מען נאכנישט אנקומען,

ר' יואל אשר: דאס איז נאך פשוט. ניין, איך זאג ממילא קען מען שוין פארשטיין ווי

ר' יצחק: דער **"מתיישבין בדבר זה"** קען אריינקומען. אקעי, דאס מאכט נישט מיט דעם **"מתיישבין"**, ס'קען דאך זיין אז די הלכה, כ'בין מסכים מיט'ן חבר, איך מיין נישט, מ'דארף טראכטן ווי די הלכה איז אן עקסטערע הלכה,

ר' יואל אשר: ניין, נאר כ'זאג ס'ברענגט נאך עפעס אריין, ווי דער **"מתיישבין"** זאל מאכן עפעס סענס, ס'איז דא נאך א צד וואס דער בית דין קען אריינברענגען אין דער פיקטשער. איי דאנט נאו.

ר' יואל אשר: אקעי, אבער צו דעם דארף מען נאכנישט אנקומען, דאס איז נאך פשוט.

ר' יצחק: ניין, איך זאג, ממילא קען מען שוין פארשטיין...

ר' יואל אשר: ווי דער "מתיישבין בדבר זה" קען אריינקומען. איך בין נישט מסכים אז דאס איז דער "מתיישבין", ס'קען טאקע זיין אז די הלכה... איך בין מסכים מיט דיר, איך מיין נישט... מ'דארף טראכטן ווי די הלכה איז אן עקסטרע הלכה דא. אלא מאי זאגסטו, ס'ברענגט נאך עפעס אריין, ווי דער "מתיישבין" זאל מאכן עפעס סענס. איז דא נאך א צד וואס דער בית דין קען אריינברענגען אין דע פיקטשער. איך ווייס נישט.

ר' יצחק: איי דאנט נאו. אקעי. סא דא איז הרב רבינוביץ וואס וויל אויך טרייען צו לערנען אז דער "מתיישבין" איז עפעס א פראקטישע זאך וואס מ'קען טשעקן. ער האט א לאנגע שטיקל תורה געשריבן וועגן דעם, און איך גיי עס נישט יעצט לערנען, איך זאג נאר אז איך וויל זען וועגן דעם "פסול ובטל".

ר' יואל אשר: מאכט אויס אזוי ווי דו האסט געזאגט אז "מתיישבין" אין אנדערע פלעצער מיינט פראקטישע זאכן, דער "מתיישבין" דא מיינט מ'וועט אים פרעגן: האסטו געמיינט זיי צו מאכן שלוחים זיי זאלן טוהן וואס זיי ווילן,

ר' יצחק: אדער וואלסטו געוואלט ממנה זיין א שליח? יא, ער האט עפעס אנדערע תורות ווי דאס צו לערנען, איך ווייס נאכנישט וואס זיי זענען. שוין. אקעי, יא, דער רמב"ם האט געמאכט דא א כלל, איך ווייס נישט. איך געדענק אז אין דער גמרא שטייט – וואס שטייט אין דער גמרא דארטן אינעם עירובין און סוכה? **"ימעט"**, **"סוכה דאורייתא תני פסולה, מבוי דרבנן תני תקנתא"**. אזוי שטייט אין דער גמרא. פארקערט, ס'איז פארקערט אז "פסול" מיינט מדאורייתא – דאס הייסט "פסולה" – און אויף דרבנן שטייט "ימעט", ווייל מ'דארף עס נאר טוהן. דער רמב"ם גייט נישט מיט דער סברא.

ר' יואל אשר: שוין, אקעי.

ר' יצחק: אבער דיין פשט פון נעכטן איז געווען זייער גוט: אז מדאורייתא איז דער טייטש פונעם ווארט "גט", אז ס'האט די אלע תנאים, ממילא ס'איז א "גט בטל", ס'איז אויס גט. א "גט פסול" איז נישט אז ס'איז אויס גט, ס'איז א גט וואס האט אין זיך א פסול.

הלכה ז': הבעל שהביא גט בידו חתום

ר' יואל אשר: שוין, זאגט דער רמב"ם ווייטער: **"הבעל שהביא גט בידו חתום"**, אקעי.

ר' יצחק: סא עד כאן האבן מיר עס געלערנט בעיסיקלי וועגן מאכן שלוחים, וויאזוי מ'מאכט די שלוחים. ער גייט נאך ווייטער לערנען, מ'דארף פארשטיין דא די סטראקטשור.

ר' יואל אשר: יא. **"הבעל שהביא גט בידו"**, און ס'איז שוין **"חתום"**. סא עדים האבן שוין געמ'חתמ'עט.

ר' יצחק: ער ברענגט שוין א רעדי גט.

ר' יואל אשר: **"ואמר"**, ער זאגט פאר צוויי עדים, **"תנו גט זה לאשתי"** – פאר צוויי מענטשן, צוויי מענטשן אדער? ער זאגט פאר וואיעוועד עס איז, פאר זיין שליח. יא, צוויי, ווייל ער זאגט א לשון רבים: **"תנו גט זה לאשתי, הרי אלו יתנו לה"** – ווערן זיי מיט דעם שלוחים, זאלן זיי געבן דעם גט, און אלעס איז גוט. ווייל זיי דארפן נישט חושש זיין אז אפשר איז עס געשריבן געווארן שלא לשמה, און דער מאן וויל איר דא מיט דעם מקלקל זיין – אזוי ווי מיר האבן נעכטן געלערנט אז ס'איז דא א חשש אז ער וויל איר מקלקל זיין.

ר' יצחק: **"יתנו לה"**. אקעי.

ר' יואל אשר: יא. ס'סאונדט אזוי ווי... זייט וועז דארפן די עדים זיין די וואס זארגן זיך? מיינסט צו זאגן,

ר' יצחק: נו, ווער דען זאל זיך זארגן?

ר' יואל אשר: די עדים... פשט אז... אקעי.

ר' יצחק: נו, ווער דען? איז עס א דין אויף די עדים אז זיי זאלן געבן? אדער אויפ'ן בית דין. דער בית דין זאל זיך זארגן אז עס טויג עפעס נישט. מ'קען זיך פארלאזן. מ'דארף גארנישט חושש זיין.

הלכה ח': אמר לאחרים לכתוב גט ולחתום בו וליתנו לאשתו ונמצא בטל או פסול

ר' יואל אשר: אקעי. אבער **"אמר לאחרים לכתוב גט ולחתום בו וליתנו לאשתו"**,

ר' יצחק: אויב האט ער געזאגט פאר שלוחים.

ר' יואל אשר: א נייע זאך, נישט קיין שייכות, ס'איז נישט קיין "אבער". **"אמר לאחרים"**, אויב ער האט געזאגט פאר מענטשן: **"לכתוב גט ולחתום בו וליתנו לאשתו"**, זיי האבן געפאלגט **"וכתבו וחתמו ונתנו לה"**. נאכדעם שטעלט זיך ארויס, **"ונמצא הגט בטל או פסול"**, שטעלט זיך ארויס אז דער גט איז בטל מדאורייתא אדער פסול מדרבנן – ווייל לאמיר זאגן ס'איז געווען עפעס נישט גוט געשריבן.

איז יעצט די שאלה: צי די שלוחים זענען נאך אלץ שלוחים? צי מ'קען זאגן אז ער האט ממנה געווען די שלוחים אז זיי ווערן אזוי ווי א קבלנות: ביז דו פירסט אויס דיין מינוי ביסטו נאך אלץ א שליח א גאנצע צייט אז דו זאלסט עס טוהן? אדער קען מען לערנען ניין, ער האט זיי געמאכט שלוחים פאר איינמאל פאר דער פעולה?

זאגט די הלכה: **"הרי אלו כותבין אחר"**, זאלן זיי שרייבן אן אנדער שטר, **"ואפילו מאה"**. אפילו אויב הונדערט מאל זענען געשען מכשולות, ווערט זייער שליחות נאר עקספייערד ווען זיי האבן אויסגעפירט די גאנצע דזשאב. ס'איז אומגעפער די הלכה און

דער לשון פון "חזקה שליח עושה שליחותו", אז דער שליח דארף אויספירן די דזשאב, די פאזישען וואס מ'האט צוגעגעבן. **"עד שיגיע לידה גט כשר"**, האבן זיי נאך דעם דין שליח.

דיסקוסיע: דער גדר פון דער שליחות (קבלנות קעגן מעשה גט)

ר' יצחק: די גמרא זאגט א לשון אז **"מי קאמר להו כתבו חספא והבו להה?"** ער האט דאך געזאגט "כתבו גט". דאס איז נישט קיין גט, ס'איז געווען א שטיקל פאפיר; ס'האט גראדע אויסגעזען ווי א גט, אבער ס'איז געווען פסול, בטל, ס'איז דאך נישט קיין גט. סאו ס'איז טייטש אז ס'איז א דאגות'דיגע זאך,

ר' יואל אשר: ווייל... קענען מאכן שלוחים. מילי קען מען נישט, יא? אז מיט דער זעלבער זאך אז ער גיט שלוחים: "טוהט וואטעווער ענק האבן צו טוהן צו מאכן אז דער גט זאל זיין א גוטער גט", קענען זיי מאכן שלוחים. פון דער פריערדיגער הלכה האט עס אויסגעקוקט אזוי ווי א שליחות איז מער א ספעציפישע זאך: ער גיט זיי דעם כח צו טוהן א פעולה. זאגט ער ניין, נישט נאר צו טוהן א פעולה נאר אויך צו טוהן א חלות. טוהן ביז מ'פולפילט דעם חלות. מ'קען עס נאר נישט איבערגעבן פאר א צווייטן.

ר' יצחק: נישט א פעולה. ער גיט די פעולה, אדער קענסט אפילו זאגן, ס'איז נישט די פעולה פון שרייבן א פעיפער – ס'איז נישט קיין ענין דאס שרייבן פון א פעיפער – נאר די פעולה פון שרייבן א גט. מ'האט געשריבן דאס ערשטע מאל א גט?

ר' יואל אשר: וואס איך מיין צו זאגן איז: אויב קוקסטו עס אן אזוי ווי א קבלנות, וואלט איך געזאגט אז מ'דארף קענען מאכן שלוחים אויך.

ר' יצחק: און דאס נישט. קבלנות איז א מושג פון חושן משפט.

ר' יואל אשר: ניין, ס'מיינט צו זאגן, וועז מ'גיט א זאך, וועז מ'מאכט א שליח, צי מאכט מען אים א שליח אויף דער מעשה,

ר' יצחק: אדער א שליח אויסצופירן די אבדזשעקטיוו

ר' יואל אשר: וואס איך וויל אויספירן? זאגט מען דא ניין, איך מאך אים א שליח אויסצופירן, ממילא איז נישט קיין חילוק וויפיל מעשים ער וועט דארפן טוהן.

ר' יצחק: ניין, כ'בין נישט מסכים.

ר' יואל אשר: מ'מאכט אים א שליח אויף דעם, אבער נישט אז ער זאל נעמען א צווייטן.

ר' יצחק: *ניין, כ'בין נישט מסכים. מ'מאכט אים א שליח אויף דער מעשה. א מעשה איז וואס מ'פלעגט אסאך מאל זאגן: א מעשה איז א זאך וואס האט א מינינג. א מעשה מיינט נישט א מאשין. וועז ער וואלט געווען א שליח אזוי ווי א מאשין, וואלט עס טאקע נאר געווען איינס און אויס. ער איז דאך א מענטש. מעשה מיינט א מעשה גט, נישט א מעשה זאך וואס זעט אויס ווי א גט.* יא. דאס איז דער גמרא'ס סברא עט ליסט.

איך זאג נאר, טייטש נאר אריין וואס די גמרא האט געזאגט: **"מי קא סמיך אמילי"**. אז דער קענן וואס מ'האט געזאגט איז אנדערש: **"עשו עדים שליחותן"**. מ'האט געזאגט, ער האט זיי געגעבן איינמאל א שליחות, זיי האבן עס געטוהן, און ס'איז נישט געלונגען. און הכא נמי, ס'איז געווען א מחלוקת האמוראים, מ'קען נישט זאגן אז די אנדערע סברא איז אפגעפרעגט. אבער די הלכה איז אז – פארשטייסטו וואס כ'האב געזאגט? – זאלסט נישט אנקומען צו קבלנות; פארקערט, קבלנות איז מער אזוי ווי "מילי". זיי זאגן אז די מעשה וואס ער האט זיי געהייסן געבן איז א גט, און ווי לאנג ס'איז נישט דא קיין גט האבן זיי נאכנישט געטוהן די מעשה.

נפקא מינה למעשה ביי חומרות און פסולים (בית יוסף בשם הרא"ש)

ר' יואל אשר: ס'קומט ארויס פון דעם אינטערעסאנטע הלכות אויף למעשה. דער בית יוסף ברענגט פונעם רא"ש, אז אויב איז עס עפעס א בריסקער בית דין, און דער בית דין האלט אין איין אויפקומען מיט עפעס פארווארפענע פסולים, קענען זיי נישט שרייבן ווייטער; ווייל זיי האבן דאך שוין יוצא געווען מעיקר הדין, ס'איז שוין געווען א כשר'ער גט, נאר ס'איז זיי איינגעפאלן א נייער בויך-ווייטאג. אבער אנדערע אחרונים זאגן ניין, אז ווי לאנג ס'איז נישט הונדערט פראצענט זיכער אז זי איז גע'גט, האבן זיי נאך די דזשאב.

ר' יצחק: וועמען שאדט עס עניוועיס אז זיי מאכן נאך א גט?

ר' יואל אשר: ניין,

ר' יצחק: ווייל אמאל איז מען ממזרים, אקעי.

ר' יואל אשר: יא. וואס קען זיין אז זיי קענען אייביג מאכן מאה, און וואטעווער פון זיי איז געווען דער גוטער גט. ניין, נאר מ'זאגט אז פון וועז זיי האבן געגעבן א גוטן גט עקספייערט זייער שליחות. סאו אין דער מינוט וואס זיי האבן געגעבן א גט וואס איז שוין געווען כשר מעיקר הדין,

ר' יצחק: אויף וויפיל ס'איז כשר דארפן זיי דאך נישט מאכן נאך א גט. כ'כאפ נישט פונקטליך די נפקא מינה.

ר' יואל אשר: ס'הייסט מדאורייתא, עס וועט זיין די שאלה פון וועלכן גט איז זי געווארן גע'גט. יא, למשל שפעטער ווערט מען געווואויר אז זי איז געווען מיט א צווייטן מאן.

ר' יצחק: ער דארף עניוועי מכריע זיין די שאלה, ס'האט נישט צו טוהן מיט דעם פראבלעם.

ר' יואל אשר: ניין, אבער די שאלה וועט זיין: אויב מעיקר הדין איז עס שוין געווען א גט, איז זי שוין געווען גע'גט. מ'זאגט נישט אז די דעת איז געווען אויפ'ן לעצטן גט וואס איז כשר לכל הדעות.

ר' יצחק: ס'איז דאך זיכער אזוי, ווייל ס'איז געווען א גט... אויב ס'איז גוט, איך ווייס נישט. בקיצור, מ'זאל נישט מאכן דאס, מ'זאל שרייבן איין גט וואס איז כשר און שוין.

הלכה ט': אמר להם הבעל כתבו וחתמו ותנו לשליח להוליך לה

ר' יצחק: זאגט מען זיך ווייטער. דאס איז ביי א נארמאלער קעיס; אבער, **"אמר להם הבעל"**,

ר' יואל אשר: זאגט דער בעל: **"כתבו וחתמו ותנו לשליח להוליך לה"**, אויב זאגט זיי דער בעל,

ר' יצחק: ער האט נישט געזאגט "מאכט א גט",

ר' יואל אשר: ער זאגט **"כתבו וחתמו"**, און גיט עס פאר א שליח עס צו טראגן – אז ענק זאלן מאכן א שליח להולכה.

ר' יצחק: "וכתבו וחתמו ונתנו לשליח", אהה. און נאכדעם די זעלבע זאך, **"ונמצא הגט בטל"**,

דער גדר פון הייסן שרייבן א גט: שליחות אדער ציווי?

ר' יואל אשר: יא? א מינוט, דא איז נישט קיין פראבלעם מיט דעם "תנו לשליח"? זיי קענען עס געבן פאר א שליח? ווייל...

ר' יצחק: יא, ס'איז נישט קיין פראבלעם, זיי קענען מאכן א שליח להולכה.

ר' יואל אשר: א שליח להולכה, יא.

ר' יצחק: זיי קענען נישט מאכן אזא שליח פאר דעם הייסן שרייבן דעם גט.

ר' יואל אשר: יא, פאר דעם שרייבן לשמה.

ר' יצחק: *איך ווייס אפילו נישט אויב דאס הייסן שרייבן א גט איז אן ענין פון שליחות. ס'איז מער אזוי ווי א ציווי.*

ר' יואל אשר: "וכתב", יא.

ר' יצחק: *דער רמב"ם האט עס נישט געזאגט; דער מגיד משנה האט געזאגט אז ס'איז א סארט שליחות. איך בין נישט זיכער אז ס'איז א סארט שליחות, ווייל – פארשטייסט וואס איך מיין צו זאגן – ווייל דער רמב"ם זאגט אנדערש. געדענקסטו מיר האבן געערעדט אין הלכה א' וועגן דעם? דער מגיד משנה האט אזוי געזאגט: פארוואס, וויאזוי ווייסט מען טאקע אז "וכתב" מיינט נישט אז ער דארף אליין? דאס הייסט, אין כל התורה כולה איז שלוחו של אדם כמותו. אבער איך בין נישט זיכער; ס'קען זיין אז דאס איז נישט קיין דין שליחות, ווייל דער רמב"ם זאגט אז ס'איז בכלל נישט דא קיין חיוב פאר דעם מאן – זאג ביי מילה, געדענקסטו די שאלה? – ס'איז בכלל נישט דא קיין חיוב פאר דעם מאן צו שרייבן א גט.*

ר' יואל אשר: רייט? נאך א פראקטישע זאך: אפשר רוב מענטשן זענען נישט קיין שרייבערס, זענען נישט קיין סופרים.

ר' יצחק: *דאס איז פארוואס מען פארשטייט אזוי דעם פסוק. וועך איך זאג אז ס'איז דא שליחות, מיינט עס אז איך האב עס געדארפט טוהן, און איך קען עס געבן פאר א צווייטן צו טוהן. אקעי, נישט קיין מצוה שבגופו וואס איז ממש אז איך דארף עס טוהן, אבער איך דארף עס טוהן. ביי א גט זאגט דער רמב"ם אז "וכתב" מיינט נישט אז איך דארף עס טוהן. ער זאגט נישט אז ער קען מאכן א שליח, פארשטייסט? אין דעם איז עס זייער אנדערש. די "מילי לא מימסרן לשליח" קען זיין אז עס רעדט זיך פון דעם, און נישט פון "שליח עושה שליח". ס'איז נישט די זעלבע זאך, די מפרשים שטייען טאקע צו מאכן דעם חילוק. "מילי לא מימסרן לשליח" מיינט: דאס וואס איך קען טוהן נישט מיט מיינע מעשים – עניני ידיים – נאר מיט מיינע וועדטער, דאס קען איך נישט געבן פאר א שליח. ס'איז נישט קיין שליחות אויף יענץ, כאפסט? יא. ס'איז א גאנץ אנדערע תורה.* אהה.

המשך פונעם דין אינעם רמב"ם און די שוועריגקייט אין דער סברא

ר' יצחק: אבער ענייווייס, דא רעדט מען אז ער האט געזאגט "תנו לשליח", האט ער נישט געזאגט "כתבו ותנו גט". וואס האט ער דענסטמאל געזאגט? "כתבו וחתמו ותנו גט", קען מען זאגן אז כל זמן זיי האבן נישט געגעבן קיין גט איז עס נישט גוט; אבער דא האט ער נאר געזאגט "כתבו וחתמו ותנו גט" פאר'ן שליח,

ר' יואל אשר: און ס'האט זיך געטראפן אז דער גט איז **"ונמצא"**, שטעלט זיך ארויס אז דער גט איז א **"גט בטל"**, ס'איז א פסול מן התורה, ס'איז נישט געווען קיין גוטער גט,

ר' יצחק: יא?

ר' יואל אשר: זאגט די הלכה: **"אין כותבין אחר עד שיימלכו בבעל"**. לויט דער פריערדיגער הלכה וואלט מען דאך דא ווען געזאגט אז די שלוחים האבן באקומען א פרייע האנט ביז זיי דעלייווערן די דזשאב – מישאן עקאמפלישד; זאגט ער, אבער דא זאגט מען נישט אזוי. זיי קענען נישט שרייבן א נייעם גט ביז זיי זענען זיך מתייעץ מיט דעם מאן און הערן צי ער ווייל טאקע. פארוואס? **"שהרי לא עשה אותן שלוחים לגירושין"**. ער האט נישט געזאגט "כתבו וחתמו ותנוהו לאשתי", **"ושמא לא רצה אלא שיכתבו ויתנו לשליח בלבד"**. ס'איז אינטערעסאנט,

ר' יצחק: ווייל ס'איז יא געשטאנען "להוליך לה". נאו פראבלעם, אבער נישט לעצטנס גט. זיי האבן געטוהן וואס מ'האט זיי געהייסן. אפשר – מיר ווייסן נישט, א ספק דא – אבער אפשר.

ר' יואל אשר: האט ער אפשר נאר געוואלט **"שיכתבו ויתנו לשליח בלבד, ולא יישאר להם מעשה אחר"**, ער האט נישט איבערגעלאזט פאר זיי די הרשאה, די רשות אז זיי זאלן קענען טוהן נאך זאכן ביז צום ווערדיגן גט; און זיי האבן דאך שוין, **"והרי כתבו ונתנו"**, זיי האבן דאך שוין געטוהן זייערס, און זייער שליחות איז שוין עקספייערד. **"לפיכך לא יכתבו אחר"**,

ר' יצחק: זאלן זיי נישט שרייבן א נייעם גט. רייט? פארשטייסטו וואס איך זאג? מ'מוז אים פרעגן.

ר' יואל אשר: פארוואס זאגט מען נישט אז "להוליך לה" מיינט אז ער וויל...

ר' יצחק: ס'מיינט, עס קען זיין אז ער מיינט, עס קען זיין אז ער מיינט נישט,

ר' יואל אשר: איך וויס נישט, ס'איז נישט קיין קלארער לשון. אזא ווירד זאך. ס'איז נישט מוכרח פונעם קאנטעקסט, נו?

ר' יצחק: ס'איז נישט מוכרח פונעם קאנטעקסט בכלל. ער האט געהייסן זיי זאלן שיקן א שליח, ער האט זיי נישט געהייסן זיי זאלן געבן א גט. פריער האט ער געזאגט "גיב א גט". ביי "גיב א גט", האבן מיר נאכנישט געגעבן קיין גט. דא האבן זיי געגעבן דעם גט פאר'ן שליח.

ר' יואל אשר: עס סאונדט אויטיסטיק, ווייל דאס איז דאך דא... וואס איז די הוה אמינא?

ר' יצחק: "והרי כתבו ונתנו". ריקא דא וריקא ברך, איך בין נישט מיין...

די מחלוקת פארוואס עס איז א ספק מגורשת ביי "תנו לשליח להוליך לה"

ר' יצחק: אהא. אבער רייט?

ר' יואל אשר: פארשטייסט, איך וויל זאגן, אבער פארוואס זאגט מען נישט אז "להוליך לה" מיינט אז ער וויל...

ר' יצחק: ס'מיינט... עס קען זיין אז ער מיינט, עס קען זיין אז ער מיינט נישט.

ר' יואל אשר: ער האט נישט קיין קלארן לשון. תלוי אין דעת, ווייל... ס'איז זייער מוכרח פונעם קאנטעקסט, הא? ס'איז נישט מוכרח פונעם קאנטעקסט בכלל.

ר' יצחק: ער האט געהייסן אז מ'זאל שיקן א שליח, ער האט נישט געזאגט געבן א גט. פריער האט ער געזאגט: גיב א גט. ביי "גיב א גט" האט מען נאכנישט געגעבן קיין גט. זיי האבן געגעבן דעם גט פאר דעם שליח.

ר' יואל אשר: עס סאונדט אויטיסטיק, ווייל דאס איז דאך די... וואס איז די הוה אמינא?

ר' יצחק: אבער פראקטיש אויטיסטיק, כ'ווייס נישט. אבער **הרי כתבו ונתנו**. איך בין נישט מסכים מיט דיר. אקעי.

ר' יואל אשר: איך האלט ס'איז זייער קלאר. **והרי כתבו ונתנו לפיכך לא יכתבו אחר.** ס'איז זייער א ספק. **ואם כתבו גט אחר כשר ונתנוהו לשליח ונתנו לה,** איז **הרי זו ספק מגורשת,** ווייל ס'קען זיין אז ער האט יא געמיינט זיי צו געבן דעם גאנצן יפוי כח ביז זיי פירן עס אויס, אדער נישט. ממילא איז זי א ספק מגורשת.

ר' יצחק: רייט. ס'איז טאקע... יא. רייט. איך מיין, לויט דיין פשט אז ס'איז א קבלנות איז א שווערער חילוק, אבער לויט מיין פשט אז ס'איז א... וואס מ'האט געגעבן פאר דער מעשה, דא האט ער נישט אזוי קלאר די מעשה, ס'איז טאקע א ספק. איך זאג נישט. א ספק מיינט אז דו ביסט אביסל געריכט. פארשטייסט?

אבער דער צד אז נישט, איז אז ס'קען זיין אז ער זאגט דאך נישט "גיב א גט", ער זאגט דאך "שיק פאר'ן שליח", זיי האבן געטוהן אלעס וואס ער האט זיי געהייסן. אלע פאלאו'ען די מעשה וואס מ'האט געהייסן. קענסט עס פרעגן פריער, ער האט געזאגט "כתבו גט" אבער איך ווייס נישט. זעט אויס אז... בקיצור, דא איז עפעס נישט אזוי סימפל. אקעי. מ'דארף מדייק זיין, אבער דאס איז די זאך. אקעי. וואס איז אזא מעשה? יעצט גייט מען לערנען וועגן לשונות. רייט? לשונות הכשרים והפסולים.

דער חילוק צווישן "מדברים על עסקי קידושין" און אונזער פאל

ר' יואל אשר: וואס איך האב געוואלט זאגן, איך מיין ביי קידושין וען ס'איז געווען אזעלכע ענליכע שאלות, איז יא געשטאנען: **ואם היו מדברים על עסקי קידושין...** דאס טייטש אויב דער קאנטעקסט זאגט...

ר' יצחק: ס'איז דא אויך ביי גיטין אזא זאך לגבי לתורת גיטין, אבער דא איז די שאלה נישט צי ער ווייל; די שאלה איז צי מ'האט געמיינט דעם שליח. מיר ווייסן קלאר אז ער וויל, ער רעדט וועגן א גט. די "מדברים" העלפט ביי גיטין אויך, אויף דער נתינה, ער דארף געבן בתורת גט. אפשר מיינט ער צו געבן א מזוזה. ביי קידושין קען זיין אפשר מיינט ער סתם צו געבן א גיפט, רייט? אבער דא איז אן אנדער נושא, ס'איז נישט קיין גילוי, פארשטייסט וואס איך זאג?

אין הכי נמי, די אלע קעיסעס אין א געוויסן זין זענען תלוי בדעתו, אבער אזוי ווי מיר לערנען אלעמאל, דעת איז נישט גענוג וואס דו טראכסט אין דיין חלום זיך. מ'דארף דאך אז די מעשה זאל זיין גענוג קלאר אז ס'הייסט גמירות דעת. אקעי. דאס איז דא פונקט מ'זאל נישט טוהן די אלע זאכן, נו. מ'זאל גיין און ווער ס'וויל מאכן א גט זאל גיין אין א בית דין וואס האבן שוין א סדר וואס איז אויסגעפיגערט, ס'איז גוט.

הלכה י': לשונות כשרים, פסולים ומסופקים במינוי שליחות לגט

דיוק אין "או ליתר על שנים"

ר' יואל אשר: [[#2]] **האומר לשנים או ליתר על שנים,** איינער זאגט פאר צוויי מענטשן, אדער פאר מער ווי צוויי מענטשן – פארוואס ברויך ער אריינלייגן דאס ווארט "ליתר על שנים"? ווייס איך נישט – **כתבו גט ותנו לאשתי.**

ר' יצחק: מ'קען ממנה זיין פיר, פערצן שלוחים אויב מ'וויל דאך.

ר' יואל אשר: שנים איז דאך גוט, יתר על שנים איז דאך דא צווישן זיי שנים, פארוואס זאל איינער טראכטן...

ר' יצחק: אז דער דריטער מענטש פסל'ט זיי? כאילו יתר על שנים מ'דארף אלע דריי.

ר' יואל אשר: דאס האבן מיר דאך געלערנט. אה, אז ער וויל דוקא באופן אז דריי מענטשן זאלן עס טוהן.

ר' יצחק: אבער ס'שטייט נישט דא די הלכה, איך ווייס נישט טאקע פארוואס ער שרייבט דאס. אקעי. איך מיין סתם מ'זאל נישט מיינען אז מ'דארף דוקא נאר צוויי. כ'ווייס נישט פארוואס ער זאגט יתר על שנים. יא, וואס זאגט ער זיי? די הלכה דא איז וועגן די לשונות וואס ער זאגט.

ר' יואל אשר: לשונות פון גיטין, אזוי ווי מיר האבן געהאט ביי קידושין ענליכע הלכות, נדרים, ענינטינג וואס האט צו טוהן מיט אן אמירה הייבן זיך אן שאלות פון וועלכע וועלכע מ'דארף זאגן.

קלארע לשונות פון גירושין

ר' יצחק: א מענטש זאגט **כתבו גט ותנו לאשתי.**

ר' יואל אשר: וואס פעלט דא? אדער ער האט געזאגט אין איינע פון די לשונות: **גרשוה,** פארטרייבט איר, אזוי ווי דער לשון גירושין, אדער **שלחוה,** שיקט איר, מלשון שלוחין, ביידע זענען לשונות פון דער תורה. אדער לשונות פון חכמים, שביקין און תריכין איז די זעלבע זאך ווי גירושין און שלוחין. יא? לשון ארמיש. **שבקוה** מיינט לאז איר איבער.

ר' יצחק: אזוי ווי שלח, יא?

ר' יואל אשר: עזוב את, שביק לי, לאז איבער. אזוי ווי עזבוה. **תרכוה.**

ר' יצחק: איך מיין אפשר מלשון כריתות.

ר' יואל אשר: לשון גירושין, גלות, ניין?

ר' יצחק: כ'ווייס נישט. ער זאגט תרכוה מיינט גרשוה.

ר' יואל אשר: וואו זעען מיר? גרש, קענסט זען תרך. תרך. אקעי. תריכין.

ר' יצחק: אקעי. אין דעם גט שטייט א "ספר תריכין", אבער כ'האב געמיינט אויף דעם, כ'האב געמיינט אז ס'מיינט ספר כריתות, ער טייטשט ניין, ספר גירושין.

ר' יואל אשר: אינטערעסטינג. אדער ער האט געזאגט: **כתבו איגרת.** כתבו, שרייבט אן איגרת. וועלכן בריוו? דעם בריוו. **ותנו לה.** איז די אלע זאכן איז קלאר אז ער מיינט צו ממנה זיין שליחות פאר א גט, איז **הרי אלו יכתבו גט כשר,** האט ער מיט דעם ממנה געווען שלוחים צו שרייבן א גט כשר, **ויתנו לה.** דאס איז גוט, א פיינער גט.

פסול'ע לשונות וואס מיינען גארנישט

ר' יואל אשר: אבער אויב עס איז געטוהן מיט אנדערע וועלטער וואס איז נישט קלאר, אזוי ווי ער האט געזאגט: **פטרוה,** וואס פטר'ט איר. ס'איז זייער ענליך צו גירושין, אבער ס'איז נישט קיין לשון תורה אדער לשון חכמים פון א גט. אדער ער זאגט: **פרנסוה,** ס'הייסט ביז יעצט בין איך איר מפרנס, ס'איז צייט ענק זאלן איבערנעמען דעם קאפווייטיג. אדער **עשו לה כדת,** טוט וואס מ'האט צו טוהן. אדער **עשו לה כנימוס,** טוט וואס דער מנהג איז צו טוהן.

ר' יצחק: ס'מיינט צו זאגן, אזוי ווי ס'דערמאנט פון אחשורוש דארט, **כדת** אשר טוב בעיני המלך, ניין? בקיצור, וואס מ'טוט פאר אזא פרוי וואס מ'צעקריגט זיך מיט איר.

ר' יואל אשר: עפעס אזא סארט זאך. אדער **עשו לה כנימוס, עשו לה כראוי,** כראוי מיינט אזוי ווי כראוי לה.

ר' יצחק: טוט וואס זי דיזערווט, עפעס אזוי מיינט ער.

ר' יואל אשר: לא אמר כלום, דאס הייסט נישט געזאגט, ווייל ער האט נישט געזאגט א לשון פון ממנה זיין א שליחות. ס'קען מיינען אנדערע זאכן, סאו ס'הייסט נישט א מינוי שליחות.

ר' יצחק: ס'הייסט נישט גט. ס'קען מיינען עפעס, דאס הייסט די אלע לשונות קענען מיינען. ס'קען מיינען א גט, אבער ס'איז נישט גענוג ליטערעלי.

ר' יואל אשר: ס'איז נישט גענוג ליטערעלי. **ואם כתבו גט ונתנו לה הרי זה בטל,** ווייל מיט דעם הייסט נישט אז ער איז ממנה געווען א שליח.

לשונות וואס זענען א ספק

ר' יצחק: די לשונות איז קלאר אז זיי זענען נישט קיין לשון גיטין. אבער **אמר להם** א דריטער סארט לשונות.

ר' יואל אשר: קודם האט ער געזאגט וואס מיינט זיכער א גט, און וואס מיינט זיכער נישט א גט, יעצט גייט ער זאגן לשונות וואס זענען אזוי קוועסטשענעבל. **אמר להם הוציאוה** – ס'איז דא א לשון הוציאוה, טראגט איר ארויס פון דא. אדער **עזבוה,** א לשון זייער ענליך צו גירושין, יא? פארטרייבט איר. **התירוה,** זייט איר מתיר, ביז יעצט איז זי קשור צו דעם מאן, צוגעבונדן, זייט איר מתיר, באפרייט איר. **הניחוה,** לאזט איר אפ – אינטערעסאנט, הניחוה איז אויך קוועסטשענעבל. אדער **הועילוה,** טוט וואס איז גוט פאר איר, זייט איר מועיל.

איז דא וואס? **הרי זה ספק אם משמע מילות אלו הגירושין או ענין אחר.** ס'איז א ספק ווייל מ'קען טראכטן אזוי ווי מיר האבן געזאגט פארוואס דאס זאל אלץ מיינען רמזים אויף א גט, **או ענין אחר,** ס'קען אבער אויך מיינען אנדערע זאכן. **לפיכך אין כותבין לה ואם כתבו גט ונתנו לה,** אויב האבן די שלוחים יא אנגענומען אז ער מיינט צו זאגן א גט און ס'געגעבן...

ר' יצחק: הרי זו ספק מגורשת, ווייל ס'איז א ספק צי ער איז זיי ממנה געווען פאר שלוחים.

הלכה י"א: האומר "כתבו גט לאשתי" סתם

ר' יצחק: [[#3]] פיין, גוט. הופס. אנטשולדיגט א מאמענט. עד כאן האבן מיר געלערנט וואס איז דער בעיסיק לשון וואס מיינט א גט. קען מען לערנען אז ס'איז דא אמאל וואס מ'דארף וויסן צי דער מענטש מיינט נאר צו שרייבן – אזוי האט מען געלערנט פריער אז מ'קען נאר שרייבן – אדער ער מיינט אויך צו געבן. גיימיר לערנען די הלכות.

ר' יואל אשר: יא, זאגט דער רמב"ם: **האומר,** וועט איינער זאגט: **כתבו גט לאשתי,** שרייבט א גט פאר מיין ווייב, איז די שלוחים קענען אויספאלגן, **הרי אלו כותבין וחותמין ונותנין לבעל בידו,** און מ'גיט עס פאר דעם בעל. דאס ווארט "בידו"? מ'גיט עס פאר דעם בעל, ווייל ער האט נישט געזאגט כתבו ותנו. מ'האט געזאגט כתבו, זייער שליחות האט זיך געענדיגט ווען זיי האבן געשריבן. אבער חתמו יא, און זאגן אז די חתימה איז א חלק פון דער כתיבה.

אה, כתבו. די חתימה איז א חלק פון דער כתיבה, ס'מיינט גיט מיר א געשריבענעם גט.

פארוואס איז "כתבו" כולל אויך "וחתמו"?

ר' יצחק: אה, ווייל פריער האט מען געלערנט אז דער בעסטער לשון אין הלכה אז מ'לערנט איז: "כתבו וחתמו ותנו" – כתבו מיינט דער סופר, חתמו די עדים, און תנו מיינט גיב. דא זעט מען אינטערעסאנט טאקע, פארוואס טאקע ביי כתבו?

ר' יואל אשר: ס'קען זיין ווייל ער האט געזאגט כתבו פאר צוויי מענטשן. פאר שרייבן איז גענוג איין מענטש, סאו ווען ער זאגט פאר צוויי מענטשן כתבו, מיינט עס אז מיט די עדים.

ר' יצחק: אקעי, וועריגוד. ער ברענגט אז מ'דארף יא זאגן חתמו, איך ווייס נישט, א קיצור פונעם לשון הרמב"ם, אזוי זאגט דער כסף משנה.

ר' יואל אשר: אבער דער עיקר וואס דער רמב"ם וויל דא זאגן איז: **ונותנין לבעל בידו ואין נותנין לאשתו עד שיאמר להם ליתן לה**, מינוי שליחות דארף זיין ספעציפיש. **ואם נתנו לה אינו גט**, ווייל זיי האבן טאקע באקומען א שליחות צו שרייבן, אבער נישט צו געבן.

הלכה י"ב: א מסוכן, יוצא בקולר און מפרש בים וואס זאגן "כתבו"

דער גדר פון א מסוכן ("שקפץ עליו החולי במהרה")

ר' יצחק: ⟦#4⟧ **במה דברים אמורים?**

ר' יואל אשר: בבריא, ענליך צו פריער – פריער האט ער געזאגט דעם חילוק צווישן שלום און מלחמה, דא זאגט ער דעם חילוק אזוי: א געזונטער מענטש זאגן מיר אז ער האט געבעטן מ'זאל שרייבן, און ער וועט שוין מחליט זיין ווען ער וויל עס געבן, אויב ער וויל עס געבן. **אבל המסוכן**, א מענטש וואס איז אין א מצב פון סכנה, **והוא**, וואס מיינט? **אדם שקפץ עליו החולי במהרה והכביד חליו מיד**, ער איז געווארן, איך ווייס, געביסן פון א גיפט, און ער גייט שוין שטארבן, ווייל ער שנעל פטר'ן זיין ווייב, למשל, פון יבום אדער כדומה.

ר' יצחק: דאס הייסט, לאפוקי איינער וואס איז געווען קראנק פאר א לאנגער צייט, ווייל דעמאלטס וואלט ער שוין געדארפט...

ר' יואל אשר: יא, האט ער לכאורה יא א טשענס, כאטש ער איז קראנק, אבער ער האט נאך צייט. ער וועט אליין מחליט זיין ווען צו געבן א גט.

ר' יצחק: אבער ער איז אין א מצב...

ר' יואל אשר: ניין, פארקערט. ממילא פארשטייען מיר אז ער וויל שוין יעצט זאגן, ער מיינט זיי ממנה זיין פאר דער גאנצער זאך.

ר' יצחק: נו, וואס איז אויב איינער איז שוין קראנק פאר צוואנציג יאר, און יעצט פילט ער אז ער גייט שוין שטארבן?

ר' יואל אשר: דעמאלטס נישט? ניין, **שקפץ עליו החולי במהרה** מיינט נישט אז ער איז יעצט געווארן קראנק, נאר דער חולי שפרינגט זייער שנעל.

היוצא בקולר, המפרש בים והיוצא בשיירה

ר' יצחק: אהא, איך כאפ, אקעי. אדער **והיוצא בקולר**.

ר' יואל אשר: קולר מיינט הענדקאפ'ד? וואטעווער?

ר' יצחק: קולר טייטש א קאלער, על דרך א...

ר' יואל אשר: א קאלער ארום דעם האלז? יא. אהא, אינטרעסטינג, ס'קומט ביידע פונעם זעלבן פלאץ?

ר' יצחק: ס'איז דאס זעלבע ווארט.

ר' יואל אשר: היוצא בקולר, איינער גייט ארויס מיט קייטן, ס'טייטש די רעגירונג אדער רויבערס האבן אים פארכאפט. שטייט אין רמב"ם: **אפילו על עסקי ממון**, אפילו מ'האט אים פארכאפט פאר געלט זאכן, אבער אין יענע צייטן האט מען דאך, ווען דער מאשקע האט נישט באצאלט די קרעטשמע, האט מען אריינגעווארפן אין א גרוב, און מ'האט געקענט הרג'ענען **אפילו על עסקי ממון**. אדער **והמפרש בים**, ער פארט יעצט ארויס, אדער **והיוצא בשיירה**, ער גייט יעצט ארויס אין א שיירה.

ר' יצחק: שיירה גייט אין א ים?

ר' יואל אשר: אין א שיף?

ר' יצחק: "ים", און "שיירה" מיינט אויף דער מדבר.

ר' יואל אשר: אין מדבר, יא. **ואמר כתבו גט לאשתי**, אבער פונעם קאנטעקסט איז קלאר אז ער מיינט נישט נאר "כתבו", ווייל ער גייט דאך יעצט אוועק, "כתבו" כדי זי זאל ווערן גע'גט.

ר' יצחק: ווייל ער האט מורא ער וועט נישט צוריקקומען, זי זאל נישט בלייבן קיין עגונה, ס'מאכט סענס.

השוואה צו די פסול'ע לשונות אין הלכה י'

ר' יואל אשר: ממילא איז **הרי אלו יכתבו ויחתמו ויתנו לה, שהדבר ידוע שלא נתכוון זה אלא לכתוב וליתן לה**, דא איז קלאר אז ער האט מכוון געווען צו שרייבן און געבן.

ס'איז מיר זייער אינטערעסאנט, ווייל מיט דעם וואס מיר מאכן א "במה דברים אמורים", לכאורה ביי די פריערדיגע הלכות "הוציאוה, פרנסוה" קען מען דאך אויך זאגן די זעלבע זאך: במה דברים אמורים ווען מ'ווייסט נישט, אבער אויב זעט מען פונעם הקשר, פון די... יא?

ר' יצחק: פארוואס טאקע נישט? ס'קען זיין, איך ווייס נישט.

ר' יואל אשר: ניין, ווייל די שאלה איז צי ס'איז זיכער אז ס'איז נישט פשט אז ער דארף זאגן די ריכטיגע ווערטער, נאר עס דארף זיין קלאר אז ער האט ממנה געווען שלוחים פאר דעם גאנצן דזשאב.

ר' יצחק: איך בין מסכים, אבער אפשר טאקע דארט איז נישט קיין...

דער חילוק צווישן "פרנסוה" און "כתבו"

ר' יצחק: נאכאמאל, אפילו איינער איז א יוצא בשיירה, אפשר מיינט ער – די פראבלעם מיט "פרנסה" איז למשל, אפשר מיינט עס ליטערעלי "גיב איר פרנסה", פארשטייסט? מ'ווייסט נישט קלאר אז ס'מיינט "גיב איר א גט", און דען וואטעוועד, האוועד איט'ס סופאוזד טו מין געבן א גט. ס'איז טאקע נישט קלאר אז ער מיינט דאס. אויב מ'ווייסט קלאר אז ער מיינט דאס, איז נישט קיין ספק. ער קען נישט פארקויפן...

ר' יואל אשר: די לשונות שפעטער זען אז איינער וואס איז שטום-טויב קען...

ר' יצחק: אויך זאגן א גט. רייט, נישט קיין לשון דוקא, ס'דארף זיין די אמירה. אבער איך זאג אז ס'איז אנדערש, ווייל ס'קען דאך אלץ זיין איינער א יוצא בקולר וואס ער וויל נישט גט'ן זיין ווייב, ער וויל נאר מאכן זיכער אז איינער גיט איר צו עסן. ס'איז צוויי אנדערע זאכן.

אבער אין הכי נמי, דא איז א הלכה אז לגבי "כתבו", ס'איז דאך פשוט: איינער זאגט "שרייב", אמאל מיינט עס "שרייב און גיב". ס'מיינט נישט בלויז שרייבן, ס'איז נישט אויטיסטיש, דא איז זייער נישט אויטיסטיש די הלכה, יא? פארשטייסט? יעצט איז אן אינטערעסאנטע מעשה, הער א מעשה.

הלכה י"ג: א בריא וואס זאגט "כתבו" און הרג'עט זיך גלייך

ר' יואל אשר: הלכה י"ג: יא. דער רמב"ם זאגט אזוי: **בריא** – א געזונטער מענטש – **שאמר כתבו גט לאשתי** – שרייבטס א גט פאר מיין ווייב – **וכתבו ונתנו לה** – זיי האבן עס געטוהן אזוי, זיי האבן עס געשריבן און איר געגעבן. הגם בדרך כלל טאר מען נישט טוהן אזוי...

ר' יצחק: יא? ווייל ער האט דאך נאר געזאגט "כתבו", ער האט נישט... קאמיש.

ר' יואל אשר: איך מיין דאס איז נישט מן הכלל. זיי האבן נישט געהאט קיין שליחות פאר דעם. אבער וואס איז געשען? איז וואס געשען איז: **והרג עצמו מיד** – נאכדעם וואס ער האט דאס געזאגט האט ער זיך גע'הרג'עט. **כגון שהשליך עצמו מן הגג או הפיל עצמו לים** – ער האט געטוהן סואיסייד. ער האט זיך אראפגעווארפן פון א דאך, אדער ער האט זיך אריינגעווארפן אין א ים.

ר' יצחק: פאר דעמאלטס ביז היינט האט מען נישט געטראפן קיין אנדער וועג פון סואיסייד נאר א דאך, איך קען פארשטיין.

ר' יואל אשר: אוקעי. **הרי זה גט כשר.** פארוואס? ווייל שפעטער שטעלט זיך ארויס אז ס'איז געווען אזוי ווי דער מסוכן, אז מיט דעם "כתבו" האט ער געמיינט צו זאגן די גאנצע דזשאב.

ר' יצחק: קלאר אז דאס הייסט, הגם ער איז א בריא, ער האט אבער געווארט אז ער איז א מסוכן, אז ער האלט פאר'ן שטארבן. ממילא וועט ער האט געזאגט "כתבו", האט ער געמיינט, יא, אונז האבן נישט געקענט וויסן, אבער ער האט געמיינט דאס. וואס איז אויב...

ר' יואל אשר: אבער **עלה לגג** – איז ער ארויפגעגאנגען צום דאך – **ודחפתו הרוח ומת** – ער איז נאכדעם געשטארבן, נישט בכוונה אז ער האט זיך אליין גע'הרג'עט – **אינו גט.**

ר' יצחק: דעמאלטס נישט, ווייל ער איז סתם פונקט געשטארבן, און ער האט נישט געמיינט "כתבו ותנו".

ר' יואל אשר: "הרוח" דא מיינט נישט אז ס'האט אים אנגעכאפט א רוח, א משוגעת. **דחפתו הרוח** – דער ווינט האט אים אראפגעווארפן. איז **אינו גט.** יא. וועט ס'איז א ספק: **ספק הפיל עצמו, ספק דחפתו הרוח** – אזוי ווי ס'געשעט נעבעך אסאך מאל, נישטאמאל האט ער איבערגעלאזט קלארקייט – איז **הרי זה גט,** איז יא א גט, **עד שיודע בודאי שהרוח דחפתו.** דעמאלטס נעמט מען אן אז...

דיסקוסיע: פארוואס איז עס ביי א ספק א כשר'ער גט און נישט קיין ספק גט?

ר' יואל אשר: אינטערעסאנט, פארוואס זאגט מען נישט אז ס'איז א ספק גט?

ר' יצחק: ניין, זעט אויס אז אזוי ווי איך האב אייך געזאגט אז ס'מאכט זיך אסאך ביי די ספיקות, געווענליך נעמט מען אן דעם דיפאולט, אין שאלות פון חזקה אזוי ווי...

ר' יואל אשר: מער מענטשן דזשאמפן מער אפט אראפ ווי א ווינט שטופט א מענטש.

ר' יצחק: ניין, בפרט אז דער מענטש האט געזאגט א מינוט פארהער צו שרייבן א גט! וואס האט אים איינגעפאלן יעצט צו געבן א גט? אה! כאפסט? ס'איז דאך דא עפעס א רגלים לדבר, פארשטייט זיך אזוי גוט. איך האב געזאגט, סך הכל, ס'קען זיין אז ס'איז געווען א ווינט. אלעמאל קען זיין אז ס'איז געווען א ווינט.

ר' יואל אשר: אבער... סאו וועט ס'איז א זיכערע "דחפתו הרוח", זאגט מען נישט אז דאס אליין זאל זיין געגוג אויסצופאסקענען די שאלה.

ר' יצחק: ניין, נישט א מאדנע מעשה וואס איז פונקט געשען. אבער יא, ס'שטימט. ביסט מסכים? יא, דאס זעט אויס. יא, אינטערעסאנט, אבער ס'איז א קולא לכאורה דאס, דאס זעט עפעס מער אויס אזוי.

ר' יואל אשר: יא.

די השגה פונעם ראב"ד און דער ירושלמי

ר' יצחק: דער ראב"ד איז מחולק עפעס, דער ראב"ד האט אנדערע הלכות וועגן די ספיקות. פארוואס טרעף איך נישט דא דעם ראב"ד? אוקעי, דא איז דער ראב"ד.

ר' יואל אשר: נאך ענליכע מצבים פון א מענטש...

ר' יצחק: דער ראב"ד ברענגט אז ס'וועגדט זיך וועז. און דער ראב"ד זאגט אז ס'איז א ספק. דער רמב"ם מאכט דא א ספק לקולא, זייער אינטערעסאנט, הגם אז א גט איז א דאורייתא און ס'איז א גאנץ גרויסע ערנסטע זאך.

און דער ראב"ד ברענגט אז דער ירושלמי זאגט אז ס'וועגדט זיך אויב ער איז גלייך געפאלן אדער אביסל שפעטער. אביסל שפעטער אויך נישט. און דער ירושלמי פרעגט, זייער אינטערעסאנט, דער ירושלמי פרעגט: און דא גלייך איז דאך אויך א ספק, קענסט דאך נישט וויסן זיכער? זאגט ער: ניין, א ספק איז אויך א גט אין דעם פאל, ווייל ס'איז מער מסתבר אזוי. אוקעי.

ר' יואל אשר: אוקעי, ס'איז אויך גרינגער, ווייל ס'איז דאך נישט מתיר צו זיין אן אשת איש לשוק.

ר' יצחק: די שאלה וועט זיין למשל ייבום אדער...

ר' יואל אשר: אוקעי.

ר' יצחק: אדער גרושה לכהן. ניין, אין אנדערע זאכן. יא, יא, אוקעי. **וכן...**

דין "מושלך בבור": דער חילוק צווישן "יודעין" און "מכירין"

ר' יואל אשר: אן ענליכע מעשה פון א מסוכן, יא? יא. **וכן מי שהיה מושלך בבור** – א מענטש איז אריינגעווארפן אין א בור – **ואמר** – ער שרייט נעבעך ארויס, דער זעלבער מענטש וואס בלאזט שופר פונעם בור, יא? ער שרייט ארויס **ואמר: כל השומע קולי יכתוב גט לאשתי** – וועד עוועד ס'הערט מיין קול זאל שרייבן א גט לאשתי. ווייל אויך דא: **הרי אלו יכתבו ויתנו** – די שלוחים זאלן טוהן זיין... דאס הייסט א מינוי שליחות, ער זעט זיי נישט וכדומה, אבער אונז פארשטייען מיר זיך דא אז ער טוט עס מתוך מצוקה, ער ויל אז זיין ווייב זאל נישט בלייבן אן אלמנה. איז **הרי אלו יכתבו ויתנו, והוא שידעו אותו** – אבער די מענטשן דארפן וויסן וועד ער איז, אזוי ווי אונז האבן פריער געלערנט אז דער וואס שרייבט דעם גט דארף קענען דעם מאן און די פרוי.

ר' יצחק: שידעו אותו. ואף על פי... דארף מען וויסן.

ר' יואל אשר: וואס מיינט דא **שידעו אותו**? אויב זיי פרעגן אים "וועד ביסטו?", און ער זאגט זיי, און זיי וויסן אז ס'איז דא אין דער שטאט אזא מענטש...

ר' יצחק: קען מען, דאס הייסט **ידעו אותו**? אבער אויף דער נעקסטער הלכה שטייט אז מ'דארף נישט וויסן, איך כאפ נישט קלאר. **ידעו אותו** מיינט אז זיי וויסן וועד ער איז, זיי וויסן וועד ער מענטש איז וואס שרייט. **ידעו** מיינט נישט מ'דארף אים קענען פון "מכירין אותו", נישט די הלכה פון פריער, ווייל ס'איז דאך שעת הסכנה זיכער. ס'מיינט **ידעו אותו** אז זיי הערן אז ער איז טאקע יענקל בן פלוני, זיי הערן זיין קול אדער אזוי, אדער ער זעט זיך אויס, זיי קוקן אים און זעט זיי אויס טאקע ער וכדומה.

ר' יואל אשר: יא, אזוי מיינט עס. זייער גוט, פריער האט דער רמב"ם געזאגט **והוא שיהיו יודעין ומכירין**. דא צעטיילט ער "יודעין" און "מכירין" אלס צוויי אנדערע זאכן. "יודעין" מיינט זיי וויסן וועגן אים, "מכירין" מיינט זיי קענען אים.

ר' יצחק: אוקעי.

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם: **ואף על פי שהעלוהו** – שפעטער האט מען אים ארויסגעברענגט פונעם בור – **ולא הכירוהו** – זיי זעען, א! זיי קענען נישט דעם מענטש! אבער זיי וויסן וועד ער איז – איז **הרי הגט כשר**, ווייל זיי האבן דאך שוין געלערנט אז בשעת הסכנה דארף נישט זיין "יודעו ומכירו", **שזה כשעת הסכנה הוא...**

ר' יצחק: שכותבין ונותנין ואף על פי שאין מכירין. זייער גוט. דאס הייסט, **אין מכירין** מיינט מ'קען אים נישט.

ר' יואל אשר: כ'האב געמיינט אז...

ר' יצחק: אבער אויב נישט צוריק, האבן מיר געזאגט ניין.

ר' יואל אשר: ידעו אותו מיינט זיי וויסן אז ס'איז דא אזא מענטש אין שטאט. ס'איז דא א יעקב בן שמעון וואס איז מתחתן געווען מיט רחל בת...

ר' יצחק: ס'הייסט זיי קענען אים נישט, ס'זעט אויס אנדערש ווי יענער יעקב בן רחל.

ר' יואל אשר: פריער איז געשטאנען **יודעו ומכירו**, איז געשטאנען דער לשון.

ר' יצחק: דא צעטיילט דער רמב"ם "יודעו" און "מכירו" עקסטער.

ר' יואל אשר: איך הער, איך הער וואס דו זאגסט. אינטערעסאנט. אבער "יודעו" דארף מען וויסן...

ר' יצחק: דארף זיין. איך פארשטיי אז ס'איז דא אנדערע פירושים דא, אבער דו זאגסט א גוטן פשט, אזוי געבויט אויפ'ן לשון פונעם רמב"ם פון "יודעו ומכירו". איך האב זיך געווואונדערט פריער ביי די "יודעים". אין דער גמרא איז דא אסאך מאל דער לשון "מכירו", זעט זיך אויס ס'איז צוויי אנדערע זאכן.

ר' יואל אשר: "יודעו" מיינט איך וויס וועד ס'איז, יא, יא.

ר' יצחק: עס קומט פון דער גמרא אויף פארשידענע זאכן, אבער דא זעט מען אז ידיעה און הכרה איז עפעס אנדערש. אזוי זעט אויס אין דעם דיוק'ל, ס'איז א גוטער דיוק.

ר' יואל אשר: אף על פי שאין מכירין. "יודעו" מיינט איך וויס וועגן אים, "מכירו" – איך קען אים. עס איז אודאי, איך דערקען אים, "מכירו" מיינט איך דערקען אים. איך זע אז ס'איז טאקע דער, אבער ביי **אין מכירין** זע איך נישט קלאר וועד עס איז. פארשטייסט פארוואס איך זאג אזוי?

דער רמב"ם'ס שיטה וועגן שדים

ר' יצחק: יא, יא. אבער אין דער גמרא איז דא אנדערע חשבונות. עס איז אזא אינטערעסאנטע זאך. אין דער משנה שטייט פארשידענע זאכן, אפשר איז עס א שד. די גמרא זאגט נאכדעם אז

א שד... דער רמב"ם האט ארויסגענומען די גאנצע שדים אלס ביזנעס.

עס איז ידוע אז די מענטשן זאגן אז דער רמב"ם גלייבט נישט אין שדים. עס איז נישט געהעריג קיין פלאץ וואו דער רמב"ם זאגט אז עס איז נישטא קיין שדים, אויב איך געדענק, אבער עס איז דא אסאך הלכות וואס די גמרא זאגט אז עס איז א נושא פון שדים, און דער רמב"ם גיט עס א משמיט, ער זאגט עס נישט געהעריג בכלל.

סאו דא איז למשל איין דוגמא וואס דער רמב"ם זאגט נישט בכלל: אין דער גמרא שטייט אז מען הערט א קול, אפשר איז דאס א קול פון א שד, מען דארף טשעקן אז ס'איז דא בבואה דבבואה, די אלע זאכן – דער רמב"ם איז נישט גורס די גאנצע זאך. ער ברענגט נאר די הלכה פון אז מען דארף אים קענען, ווייל אזוי ווי יעדעס מאל דארף מען קענען אז ס'איז דער מענטש. אוקעי.

דין "מי שנפלו בו מכות רעות" און "נשחט בו רוב שני הסימנין"

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם: **וכן מי שנפלו בו מכות רעות** – ס'איז געפאלן אויף אים מכות רעות. **והפלא ה' את מכותך**, געהאט דא א לשון, מכות קומט מיט א לשון הפלאה. אבער "נפלו" מיינט **הנני יוסיף להפליא את העם הזה הפלא ופלא**, יא.

ר' יצחק: יא, אבער "נפלו" מיינט סתם געפאלן.

ר' יואל אשר: געפאלן מכות, טייטש איינער האט אים אנגע'מכות'ט.

ר' יצחק: נפלו בו? וואס טייטש איז "נפלו"? בקיצור, נישט איינער האט אים אנגע'מכות'ט, ס'קען זיין אז ער האט געכאפט א מכה. אה, מכות מיינט מען האט אים געשלאגן? בקיצור, ער האט געהאט א מחלה.

ר' יואל אשר: א מחלה **שאי אפשר שיחיה מהן, אפילו נשחט בו רוב שני הסימנין** – איינער האט אים ערלעדיגט מיט א סייף, און געשאכטן רוב שני הסימנים – **ורמז** – ער קען שוין נישט רעדן אבער ער איז מרמז מיט זיינע לעצטע כוחות – **ואמר כתבו גט לאשתי, הרי אלו יכתבו ויתנו, שהרי עתה חי הוא** – יעצט לעבט ער נאך – **אף על פי שסופו למות.** הגם ביים סוף גייט ער שטארבן, אבער יעצט לעבט ער דאך נאך. זאגט ער אז עס איז נישטא קיין דין פון א האלב-טויטן. עס איז דא א זאך ווי א גוסס, דא רעדט מען לכאורה נישט פון א גוסס.

ר' יצחק: ס'איז נישט קיין חילוק, א גוסס לעבט נאך אויך.

ר' יואל אשר: ער איז שוין איינמאל א גוסס דער מענטש, מ'האט געשאכטן רוב סימנים!

ר' יצחק: איך מיין אז ער לעבט נאך יעצט, יא. עקזעקטלי, האלב...

דיסקוסיע: דער חילוק צווישן א מענטש און א בעל חי ביי שחיטת רוב סימנים

ר' יואל אשר: עס איז נישטא האלב... וואס איז טאקע פשט, ביי א בעל חי הייסט ער שוין טויט?

ר' יצחק: ווייל ביי א מענטש לעבט ער נאך? א בעל חי איז אויך לעבעדיג, פארוואס?

ר' יואל אשר: רוב סימנים איז געגנוג, הייסט שוין א שחיטה, ניין?

ר' יצחק: אה, אמת. ער לעבט נאך. א בעל חי האט שוין... מ'מעג עסן א לעבעדיגן בעל חי, נאר ער דארף האבן א דין שחיטה. פאר א מת – אוקעי, ס'איז גוט פארענטפערט: פאר א מענטש איז נישטא קיין דין שחיטה, אדער לעבט ער אדער איז ער געשטארבן. ביסט געראטן אז ביי א בעל חי מעג מען שוין, איז גענוג. יא, אבער עס זעט אויס אז דאס איז דער חילוק. יא, אוקעי.

סיכום: ווען זאגט מען אז "כתבו" מיינט "כתבו ותנו"?

ר' יצחק: אז עד כאן האבן מיר עס געלערנט, דאס אלעס בעיסיקלי האט צו טוהן מיט די שאלות ווען "כתבו" מיינט "כתבו ותנו". און אונטערגעכאפט אגב...

ר' יואל אשר: דאס אלעס איז געלערנט אז עס דארף זיין א פראפער מינוי שליחות. ס'איז דא מצבים ווען דער קאנטעקסט זאגט אז ער האט געמיינט צו ממנה זיין אויף שליחות, נאר ער האט זיך נישט גוט אויסגעדריקט, אבער מ'פארשטייט אז ער האט געמיינט ממנה צו זיין א שליח.

ר' יצחק: רייט, רייט, אויף דער "תנו", אויף דער "תנו" איז דער עיקר, ווייל ער האט געזאגט "כתבו" און ס'מיינט "כתבו ותנו". רייט. דא שטייט א זייטיגער חידוש אז אפילו ער איז א גוסס.

ר' יואל אשר: אינטערעסאנט, ס'איז אלעס געווען אזעלכע עקסטרים דוגמאות, אבער לכאורה וואלט געווען די זעלבע זאך ווען מ'ווייסט אז דער מאן און די פרוי זענען שוין סעפערעיטעד פאר כ'ווייס נישט ווי לאנג, און ער קומט צום בית דין און ער זאגט...

ר' יצחק: ניין, ס'איז נישט קיין ראיה.

ר' יואל אשר: ער האט זיך נישט גוט אויסגעדריקט.

ר' יצחק: רבי, דו קענסט די מעשיות פון די מענטשן וואס זענען סעפערעיטעד? ער וויל זי פארטומלען, ער וויל נאר שרייבן און ער וויל נישט געבן! איך גלייב נישט. מענטשן זענען גענוג פאני. ניין.

ר' יואל אשר: דו פארשטייסט וואס כ'מיין צו זאגן? ניין, אבער כ'מיין צו זאגן, אויב זאגט מען אזוי, אז אויב דער קאנטעקסט זאגט אז ער האט געמיינט געהעריג ממנה צו זיין א שליח, האט ער ממנה געווען א שליח. סאו ס'מוז נישט זיין אזעלכע עקסטרים פעלער ווי נשחט בו רוב סימנים, ס'מיינט...

ר' יצחק: ס'מוז יא! ווייל מענטשן זענען ווירד. מענטשן ווילן נישט געבן קיין גיטין. סאו מיר, ס'איז אנדערש, אמת.

ר' יואל אשר: אפילו אויב מענטשן זענען נישט אזוי ווירד, ווען ס'קומט צו געבן א גט זענען אלע מענטשן ווירד. מ'ווייסט יא, מ'ווייסט נישט, מ'ווייל יא, מ'ווייל נישט.

ר' יצחק: מ'פאקט זיך איין. יא. אבער דו ביסט געוועכט אז אויב ס'איז קלאר... אבער דא איז דאך די שאלה.

דיון: דער חילוק צווישן קידושין און גיטין בנוגע אומדנא און די מציאות פון שרייבן א גט אן געבן

ר' יצחק: מענטשן זענען געגוג פאני. ניין, אבער איך מיין, ניין, דו פארשטייסט.

ר' יואל אשר: איך מיין צו זאגן, אבער איך מיין שוין אויב זאגט מען אזוי, אז אויב דער קאנטעקסט זאגט אז ער האט געמיינט געהעריג, מען מיינט צו זיין א שליח, האט ער מן הסתם געמיינט א שליח. אז עס מוז נישט זיין אזעלכע עקסטרעמע פעלער ווי מ'איז **נשחט בו רוב שני הסימנין** וואס ער מיינט.

ר' יצחק: עס מוז יא, עס מוז יא ווייל מענטשן זענען ווירד. מענטשן ווילן נישט געבן קיין גיטין.

ר' יואל אשר: אלזא אונז נאר, איך וויל דיר זאגן, אפילו אויב מענטשן זענען נישט אזוי ווירד, ווען עס קומט צו געבן א גט זענען אלע מענטשן ווירד. מען ווייסט יא, מען ווייסט נישט, מען וויל יא...

ר' יצחק: מען וויל נישט, פאקט, ניין? ביסט געוועכט אז אויב עס איז קלאר, אבער דא איז דאך רעאליטעט, דא איז דא למעשה אזא לעגיטימע זאך אז א מענטש וויל נאר שרייבן א גט און ער לייגט עס אין זיין טאש.

ר' יואל אשר: ניין, איך זאג ביי קידושין דער קאנטעקסט איז געווען "מדברים על עסקי קידושין", ווייסט מען אז ער האט געמיינט קידושין. דא איז עפעס א גאנצע צייט מער ווירד פון דעם. יא.

ר' יצחק: ניין, אבער דאס איז נישט די נושא, דו צעמישט א גאנצע צייט די נושא. דארט איז די שאלה צי ער מיינט בכלל די וועריטער, ער זאגט א לשון עזיבה, איך ווייס וואס, וואטעווער, אבער ווייל יענץ העלפט נישט, העלפט נאר אויף איינמאל ער זאגט גארנישט. אבער דא איז אן אנדער שאלה, אקעי. דו ווילסט ביי אנדערע מאל מכריע זיין זאכן מיט... דו ביסט געוועכט פראקטיש, אבער די הלכה וויל זאגן געווייסע זאכן.

ר' יואל אשר: ניין, איך טראכט אפשר אזוי: אין מיין ספר וואס איך שרייב פאר וויאזוי מען זאל זיך גט'ן, שרייב איך אז מען זאל זיך נישט גט'ן, אבער זייער אסאך מאל דארף מען יא. למשל איינער ליידט, די ווייב ליידט פון א מאן וואס אביוזד איר, מען מעג אמאל ניצן א וואר מען זאל וויסן אז עס איז דא א וועג ארויס.

איך זאג, עס איז דא אזא מין מציאות ווי שרייבן א גט און עס נישט געבן, מען ניצט עס פאר א סטראשע, יא? לאמיר זאגן א מאן האלט נישט ביים ווערן א מענטש אדער א ווייב האלט נישט ביים ווערן א מענטש, שרייבט א גט, ווייזט: איך האב שוין אפילו דעם גט! או, יעצט וועט ער עס אנהייבן נעמען ערנסט. עס קען זיין אז עס איז דא אזא מין...

ר' יצחק: מציאות פון שרייבן אן געבן. אקעי, קען זיין אויך. אינטערעסאנט אז דרך אגב הלכות גיטין אסאך רעדט פון קעיסעס וואס זענען נישט אינעם צעקריגט, סתם אז ער וויל שטארבן און ער וויל נישט זיין וויב זאל דארפן יבום וכדומה. יא, באמת יא.

הלכה י"ד — מי שהיתה רוח רעה מבעתתו און א שיכור

ר' יצחק: אקעי. **מי שהיתה**, שוין, און מיר לערנען יעצט וועגן... מען האט געלערנט פריער אז עס דארף זיין רצון, ממילא דארף זיין מדעת, ער קען נישט זיין קיין שוטה, לערנט ער אלע מיני פרטים פון סארט שוטה בעיסיקלי.

ר' יואל אשר: יא. עניני רוח גייען מיר דא לערנען, דברים שברוח.

ר' יצחק: יא, אקעי.

דער טייטש פון "רוח רעה" ביים רמב"ם אנטקעגן דער גמרא

ר' יואל אשר: רוח. יא, **מי שהיתה**... פריער האבן מיר עס געלערנט וועגן איינעם וואס דער רוח האט אים אראפגעשטופן פונעם דאך. יענץ, דעמאלטס איז עס געווען א פלעינער רוח, א פיזישער רוח. אבער ס'איז דא אסאך מאל וואס אנדערע מיני רוחות טראגן אראפ מענטשן פונעם דאך. **מי שהיתה רוח רעה מבעתת אותו**, א שלעכטער רוח.

יד פשוטה גייט דא אריין אין א שיינעם שמועס. א גוטער רוח, יא, א רוח אלקים, אויך ביי מענטשן: "ותהי עליו רוח ה'", "והיה כנגן המנגן". דאס מיינט, א רוח מיינט א מו"ד, יא, אונז וואלטן עס גערופן א מו"ד, א מצב רוח. א גוטע, א רוח ה' איז א גוטע. נאר מ'האט דא א רוח רעה מיינט א שלעכטער מצב. **מי שהיתה רוח רעה**... ניין, וואס כ'מיין צו זאגן, לאפוקי א שד.

ר' יצחק: ניין, אין דער גמרא שטייט שד, דזשאסט טו בי קליר. אין דער גמרא שטייט אפילו דער נאמען פונעם שד. דער רמב"ם האט ארויסגענומען דעם נאמען, ער זאגט נאר **רוח רעה**. און דעם לשון **רוח רעה** קען מען טייטשן וויאזוי מ'וויל. יעדער איינער זאל טייטשן לויט זיין...

ר' יואל אשר: ס'איז דא מענטשן וואס געבן זייער רוח רעה א נאמען "קורדייקוס", די וואס לאזן עס אפן. **מי שהיתה רוח רעה מבעתת**...

ר' יצחק: ס'איז דאך א **חולי**, מחלות, ס'קען דאך זיין אמאל א מענטש האט עפעס צעבראכן אין זיין מוח, כ'ווייס וואס. פארשטייסטו? בקיצור, דער לשון הפסוקים און דער גמרא איז געווען רוח רעה, אבער איינשליסן, ס'איז נישט נפקא מינה, ביי הלכה איז נישט קיין חילוק.

ביאור דברי הרמב"ם: רוח רעה און שכרותו של לוט

ר' יואל אשר: מי שהיתה רוח רעה מבעתת אותו, ער האט פחדים פון א רוח רעה, ער איז אין פחדים. **ואמר כשהתחיל בו החולי**, ווען ער האט אנגעהויבן ליידן פון דעם, האט ער געזאגט **כתבו גט לאשתי, לא אמר כלום, מפני שאין דעתו נכונה ומיושבת**. די סיבה פארוואס ער זאגט דאס איז ווען זיין רוח רעה,

ממילא, ער איז נישט יעצט געווען אין א מצב פון קענען ממנה זיין א שליחות, רייט...

ר' יצחק: מיט דעת.

ר' יואל אשר: ווייל זיין דעת איז נישט נכונה און נישט מיושבת.

וכן, א מענטש קען ווערן געטריבן אדער פון א פחד פון א רוח רעה, אדער פון וויין וואס מאכט אים א רוח רעה. **וכן השיכור שהגיע לשכרותו של לוט**, דאס האבן מיר שוין געלערנט אין הלכות קידושין אזא הלכה, ביי לוט שטייט "ולא ידע בשכבו ובקומו". אויב איז ער אנגעקומען צו אזא מצב, איז די זעלבע זאך, האט ער נישט קיין דעת נכונה ומיושבת, וואס ער זאגט איז אירעלעוואנט.

ואם לא הגיע, אויב ער איז געווען סתם אביסל טיפסי, ער איז געווען שיכור אבער נישט אזוי ווי לוט, איז **הרי זה ספק**.

אין דער זעלבער פרשה פון וואו לוט ווערט שיכור, מאכט אברהם א "משתה גדול ביום הגמל". סאו ער איז אויך געווען, ער האט געמאכט א משתה האט ער געטרונקען, אבער ער איז נישט אנגעקומען לשכרותו של לוט, און דעמאלטס, יענץ איז א גוטע משתה. איז דעמאלטס איז **הרי זה ספק**.

ר' יצחק: ווייל ס'איז דא אסאך סיטואציעס צווישן שכרותו של לוט און ישוב הדעת, איז דא זייער אסאך לעווען.

די שטאפלען פון רוח רעה אנטקעגן שכרות

ר' יואל אשר: אויך ביי תפלה איז געווען, דארט איז...

ר' יצחק: דא הלכות וועגן דעם. יא.

ר' יואל אשר: אבער אינטערעסאנט, ביי רוח רעה גייען אונז נישט אריין ווי שטארק רוהיג ס'איז געווען. רוח רעה?

ר' יצחק: אמת. זאגט אז רוח רעה מיינט שוין וואטעווער ס'איז געגוג עקסטרעם אז ס'זאל נישט הייסן בדעת. אבער אין הכי נמי איז אין די פוסקים למעשה דא אסאך ספיקות וועגן חצי רוח רעה, גיי ווייס וואס איז דער שיעור רוח רעה. אמת. אקעי.

אמר כשהוא בריא ואחר כך נבעת

ר' יואל אשר: ווייטער. וואס טוט זיך אין אזא פאל? פארקערט, דער רוח רעה זאגט אים נישט צו געבן א גט. ס'טייטש: **אמר כשהוא בריא כתבו גט ותנו לאשתי**, ער האט געזאגט דעם פראפער לשון. **ואחר כך נבעת**, נאכדעם האט אים אנגעכאפט דער פחד, די ענקזייעטי, דער רוח רעה, **ואמר אל תכתובו**, ער קענסלט די שלוחים.

איז דעמאלטס זאגט מען נישט אז זייער שליחות האט זיך געענדיגט. ס'טייטש, געווענליך מ'זעט דא אז א מענטש קען מבטל זיין שליחות, יא? אבער דא איז די שאלה צי ער איז טאקע מבטל די שליחות, אדער וואס ער זאגט יעצט איז אירעלעוואנט ווייל ער איז א שוטה, ווייל ער איז בגדר שוטה, ער איז בגדר רוח רעה.

איז **ממתינין עד שיבריא**, ווארט מען צו ביז ער ווערט געזונט, און דעמאלטס **וכותבין ונותנין לה**, דעמאלטס ווען ער ווערט געזונט און ער איז מסכים צו זיין ערשטן מינוי שליחות, גיט מען. **ואין צריך לחזור ולהימלך בו אחר שהבריא**. איינמאל ער ווערט געזונט, דעמאלטס זאגט מען אז דער אריזשינעל מינוי שליחות איז פועל, איז שטארק, און מ'דארף נישט... אויב וואלט ער וועז געוואלט מבטל זיין, וואלט ער יעצט מבטל געווען וועז ער איז געזונט. אויב איז ער נישט מבטל וועז ער איז געזונט, זאגט מען אז דער פריערדיגער מינוי שליחות איז גוט.

דיון: צי מען קען אויספירן א שליחות בשעת דער משלח איז א שוטה (מחלוקת רבי יוחנן וריש לקיש)

ר' יצחק: אפשר אפילו אנדערש. ס'קען זיין, כ'ווייס נישט וואס איז די הלכה, וואס איז די הלכה פון איינעם וואס האט געמאכט א שליח וועז ער איז געווען בריא, און יעצט איז ער א חולה? א שוטה קען דאך נישט מאכן קיין גט, אפילו אן דער שליחות פראבלעם. סאו קען זיין דאס וואס מ'קען נישט געבן וועז ער איז קראנק איז פלעין ווייל מ'גיט נישט קיין גט פון א שוטה, א שוטה קען נישט געבן קיין גט אפילו מיט א שליח.

ר' יואל אשר: ניין, דערווייל האבן מיר נאכנישט געלערנט וואס טוט זיך וועז א שוטה גיט פאר זיין ווייב א גט. ס'איז נאכנישט געשטאנען. דא שטייט אלץ די שליחות. דערווייל האבן זיי דא נאר געלערנט אלס שליחות, יא? **כתבו גט לאשתי**.

ר' יצחק: דאס באשרייבט נישט בשעת וואס ער איז א שוטה.

ר' יואל אשר: דאס האט לכאורה צו טוהן מיט...

ר' יצחק: ניין, דאס האט מיט דעם ווייל ער האט געזאגט **אל תכתובו**? ניין, ניין, **אל תכתובו** דאזנט קאונט. ס'איז נישט קיין ספק אז דאס טוט נישט גארנישט, ווייל וואס וואלט געוואלט זיין דער ספק אז...

ר' יואל אשר: עס האט געדארפט שטיין סתם אזוי: **ואחר כך נבעת**.

ר' יצחק: דאס רעד איך. עקזעקטלי, איז די זעלבע זאך.

ר' יואל אשר: קודם כל, וואס איז די פראבלעם? זיי זענען דאך שלוחים פון דער ווערסיע פון אים וועז ער איז געווען געזונט.

ר' יצחק: דעמאלטס האט ער געגעבן שלוחים. די חקירה האט די הייליגע גמרא געהאט, דזשאסט טו בי קליר. די חקירה איז געשטאנען אין דער גמרא, איז געווען א מחלוקת רבי יוחנן און ריש לקיש, צי מ'קען געבן א גט פאר א מענטש וואס האט שוין געמאכט א שליחות בשעת וועז ער איז געווען נארמאל, און יעצט איז ער קראנק. ווייל יעצט גיט ער דעם גט, א שוטה קען דאך נישט געבן קיין גט!

און דער רמב"ם פסק'נט עפעס א צווישן-הלכה, אז ס'איז מדרבנן פסול. ממש: **ואם כתבו ונתנו קודם שהבריא הרי זה פסול**, אבער ס'איז כשר מדאורייתא. ס'איז א זייער אינטערעסאנטע חקירה, פארשטייסט וואס איך פרעג?

אין דער גמרא שטייט אז רבי יוחנן און ריש לקיש האבן געהאט א מחלוקת וועגן דעם. רבי יוחנן האט געזאגט אז מ'קען שרייבן דעם

גט בשעת וואס ער איז א שוטה, ווייל ס׳איז אזוי ווי ער שלאפט. א מענטש וואס שלאפט, וועט מ׳מאכט שליחות, דארף מען נישט טשעקן צי דער מענטש וואס האט ממנה געווען דעם שליח איז אויף. ווייל ער האט דאך געמאכט די שליחות, אבער ער איז א בר דעת.

ר׳ יואל אשר: ער האט דעמאלטס געגעבן די הרשאה, ער האט דאך דעמאלטס געמאכט זיין שליחות.

ר׳ יצחק: רייט, אבער הגם א שליח מיינט אז כאילו דער מענטש גיט יעצט א גט, איי ער שלאפט יעצט, שטערט נישט. אבער א מענטש וואס איז אינגאנצן געשטארבן, קען מען נישט, רייט? ארבעט נישט אזוי גוט די הרשאה למשל, רייט? ווייל ס׳הייסט נאך אלץ וועט מ׳גיט דעם גט, הייסט עס אז איך גיב יעצט דעם גט, און איך בין יעצט געשטארבן.

איז די שאלה איז צי קורדייקוס הייסט א בחינת ישן, אדער הייסט א בחינת אזוי ווי א שוטה גמור. דאס הייסט, אויב ווערט ער קיינמאל נישט צוריק געזונט, איז כולי עלמא מודה אז מ׳קען נישט געבן קיין גט, ווייל דעמאלטס מיינט עס ער איז געווארן אויס מענטש. אבער ער איז געווארן צוריק געזונט, טייטש אז דער מענטש האט מצבים וואס ער איז אזוי, מצבים איז אזוי, אבער ער איז בעצם א מענטש. סאו דאס איז די שאלה. דער רמב"ם פסק'נט אז מדרבנן איז עס פסול, אז די חכמים האבן זיך מסופק געווען אויף דער שאלה.

פארוואס דער רמב"ם שרייבט דווקא "ואמר אל תכתובו"

ר׳ יואל אשר: ס׳שטימט אויס אזוי. אבער לכאורה דער רמב"ם האט דאך יא זיכער געזאגט אז נאר באופן פון **אל תכתובו**, אויב איז ער סתם געווארן אינמיטן משוגע, קען מען יא ווארטן...

ר׳ יצחק: די זעלבע זאך.

ר׳ יואל אשר: איך מיין אז אפילו **אל תכתובו**.

ר׳ יצחק: איז עס מן המוחזק. איז נאר א חידוש צו זאגן דעם אויסנאם, אז מ׳איז אויס מוחזק נאכדעם. אזוי טראכט איך. ווייל ס׳זעט מיר אויס אז אויב... אזוי מיין איך, איך בין נישט זיכער. אזוי מיין איך. אפשר נישט. ווייל **אל תכתובו** דאזנט קאונט, איז זיכער אז וואס א מענטש זאגט ווען... ער זאגט זיך אויך אז ער איז משיח. איך מיין, וואס גייט עס אן וואס? איך בין נישט בודק צי ער איז טאקע משיח. ס׳איז נישט נוגע. וואטעווער ער זאגט ביי דעם מצב איז א שוטה.

הלכה ט"ז — מי שנשתתק

ר׳ יצחק: אקעי, **מי שנשתתק**, ניין, איך מיין יעצט איז נישט א שוטה, נאר א חרש. יא?

ר׳ יואל אשר: ער איז געווארן פארשטילט. רייט. ס׳שטייט נישט דא נתחרש, ער איז געווארן שטיל.

ר׳ יצחק: ער קען נישט רעדן, ער איז שטום.

ר׳ יואל אשר: שטום געווארן. **והרי דעתו נכונה**, אבער זיין שכל איז נאך...

ר׳ יצחק: וויאזוי ווייסט מען? מ׳וועט שוין זען. אבער יא. אין דעמאלטס, וויאזוי ווייסט מען? אקעי. איך מיין דער רמב"ם גייט זאגן. דער רמב"ם גייט שוין זאגן. יא.

ר׳ יואל אשר: אמרו לו נכתוב גט לאשתך והרכין בראשו, ער האט געשאקלט מיט זיין קאפ. **בודקין אותו שלשה פעמים בסירוגין**, טשעקט מען אים אויס דריי מאל, אבער נישט דריי מאל אויף איינמאל, ווייל פונקט יעצט אפשר איז ער אין א גוטן מו"ד און עס סאונדט גוט, אבער דריי אנדערע מאל. **אם אמר על לאו לאו ועל הין הין**, ער האט אייביג געענטפערט אזוי ווי ס׳דארף צו זיין, איז **הרי אלו יכתבו ויתנו**, ווייל דאס איז א ראיה אז זיין דעת איז גוט. און מען דארף נישט זאגן קיין דיבורים, ס׳איז גענוג סיי וועלכער גילוי דעת.

ר׳ יצחק: די פראבלעם איז נאר זיין מויל ארבעט נישט.

דער דגש פונעם רמב"ם אויף בדיקת הדעת

ר׳ יואל אשר: אקעי. **וצריכין לבדקו יפה יפה שמא נטרפה דעתו**. אינטערעסאנט, ער זאגט אז מ׳דארף מקפיד זיין אויף די סירוגין, ס׳זאל זיין בסירוגין, ס׳זאל זיין א גוטע בדיקה, ווייל **שמא נטרפה דעתו**.

ר׳ יצחק: זייער גוט. דארף מען זייער גוט טשעקן. דער רמב"ם איז זייער א גרויסער מאן פון טשעקן זאכן, טשעקן דעת. ביי אלעמאל וועט ס׳איז א נושא פון טשעקן דעת, זאגט דער רמב"ם אז מען דארף עס גוט טשעקן, ווייל דעת איז א גאר... דער רמב"ם איז זייער מאריך געווען אין דעת. ניין, סתם, ס׳איז אן איידעלע זאך, ס׳איז נישט קיין קלארע זאך וואס מ׳קען טשעקן, מ׳דארף עס... ס׳איז דאך פשוט אז מ׳זאגט אייביג, איך ווייס נישט ווער, דער רבי איז געווען קיילעכדיג, ס׳איז נישט קיין סימפל זאך אויסצופיגורן.

יא. **וכן**, די זעלבע זאך, דער נשתתק דארף נישט נאר מרמז זיין מיט זיין מויל...

דין מי שנשתתק לעומת חרש

ר׳ יואל אשר: ער האט געשריבן: **"כתבו ותנו לאשתי, הרי אלו כותבין ונותנין לה אם היתה דעתו מיושבת עליו, שאין דין מי שנשתתק כדין החרש"**. טאקע איז דא א דין פון א חרש, אבער א דין פון א חרש מיינט געווענליך איינער וואס איז געבוירן א חרש און איז א זיכערער שוטה, אבער איינער וואס איז נשתתק... זייער גוט. ער איז נישט כדין א חרש, נאר מ׳דארף טשעקן צי נטרפה דעתו אדער נישט.

ר׳ יצחק: רייט. ווייל א חרש מיינט ער אז ער איז א שוטה. נשתתק איז נישט קיין שוטה. וואס איז אויב ער איז יא א חרש? דעמאלטס איז צרות.

הלכה י"ז: גירושין פון א חרש

ר' יואל אשר: "מי שנשא כשהוא פקח ונתחרש", איינער האט חתונה געהאט מיט א פרוי וועמען ער איז נאך געווען א פיקח, סאו ס'טייטש אז ס'איז געווען א געהעריגע קידושין מדאורייתא, וועמען ער איז נאך געווען א געהעריגער נארמאלער מענטש וועמען ער האט געמאכט קידושין. נאכדעם איז ער געווארן טויב, **"ואין צריך לומר נשתטה"** אז ער איז געווארן ממש א שוטה, דעמאלטס **"אינו מוציא לעולם"**, קען ער איר קיינמאל נישט גט'ן, **"עד שיבריא"** ביז ער ווערט געזונט. ווייל ער קען נישט מבטל זיין א גוטע קידושין מיט א נישט גוטן גט.

ר' יצחק: איז ער סטאק.

ר' יואל אשר: "ואין סומכין על רמיזת החרש", ער מאכט רמזים אז מ'זאל גט'ן, **"ולא על כתבו"** אדער וועמען ער שרייבט, **"ואף על פי שדעתו נכונה ומיושבת"**. ווייל דא רעדט מען נישט פון א מענטש וואס איז נאר נשתתק, דא רעדט מען פון א מענטש וואס איז נתחרש. איינמאל מען ווערט נתחרש באקומט מען א דין פון א שוטה. איז זיינע רמזים זענען גארנישט ווערד, און זי דארף נעבעך בלייבן סטאק מיט אים.

ר' יצחק: אהמ.

ר' יואל אשר: זייער סעד. **"ואף על פי שדעתו נכונה ומיושבת"**.

שמועס: דער גדר פון א חרש וואס דעתו מיושבת

ר' יצחק: פארוואס איז עס סעד?

ר' יואל אשר: אז זי דארף נעבעך בלייבן סטאק. אמאל איז עס א סגולה פאר שלום בית.

ר' יצחק: אבער כ'מיין, אויף וואס עס איז... יא, אבער אינטערעסאנט אז אין א חרש האט ער אנגעהויבן קלאר אפילו ער איז א... מ'ווייסט אז ער רעדט צו דער זאך.

ר' יואל אשר: אבער ער האט א דין חרש, **"ואף על פי שדעתו נכונה ומיושבת"**. פארוואס?

ר' יצחק: ס'איז א מעדזשיק? ניין, נישט קלאר. פארשטייסט וואס איך פרעג? אקעי.

ר' יואל אשר: מ'דארף וויסן דיני חרש. מ'האט שוין אסאך געלערנט חרש, שוטה וקטן. חרש דא זעט מען אפילו וועמען ער איז נתחרש געווארן.

ר' יצחק: *דא האט מען דאס ערשטע מאל געזען אז ס'איז דא אזא זאך א חרש וואס איז דעתו מיושבת.*

ר' יואל אשר: און ס'איז נאך אלץ אזוי.

ר' יצחק: יא.

ר' יואל אשר: זייער פאני. נו, וואס איז טאקע דער ענין?

ר' יצחק: איך ווייס נישט. וואס זאגט דער מפרש הרמב"ם? **"אף על פי שדעתו נכונה ומיושבת עליו"**.

וועמען ער האט חתונה געהאט אלס חרש

ר' יואל אשר: "אבל אם נשא כשהוא חרש", אויב אבער ער האט חתונה געהאט וועמען ער איז שוין געווען א חרש, וואס דעמאלטס האבן די חכמים מתקן געווען... ס'איז נישט קיין קידושין מדאורייתא, אבער ס'איז א קידושין מדרבנן, דעמאלטס **"מגרש ברמיזה"**, קען ער אויך מגרש זיין אויפ'ן זעלבן וועג. **"שאין קידושיו קידושין גמורין מן התורה"**, די קידושין איז עניוועי נישט מן התורה, **"כמו שביארנו, וכשם שכונס ברמיזה, כך מוציא ברמיזה"**. ס'איז אזא כבלעו כך פלטו. דער וועג וויאזוי ער האט געקענט...

ר' יצחק: רבנן מיט רבנן.

ר' יואל אשר: הם אמרו והם אמרו, אבער דאס איז זיין אופן פון...

עיון: די הגדרת החרש און דער דין אין היינטיגע צייטן

ר' יצחק: *ס'איז מיר נישט קלאר דער חרש. ער ברענגט אז... ס'איז דא א חרש וואס טייטש אז חרש, אלע חרשים קען זיין אז זיי האבן דעת. אבער א מענטש וואס קען נישט קאמיוניקעיטן מיט דער וועלט, קאונט נישט אז ער איז א יומען ביאינג, קאונט נישט אז ער איז א ליגעל יומען ביאינג. אזוי איז דא וואס לערנען. איך ווייס נישט, ס'איז מסכים אויף יעדער דעת. חרש איז נישט קיין... געווענליך אפשר א חרש האט נישט קיין דעת, ער האט קיינמאל גארנישט געלערנט, ס'איז שווער צו האבן עני דעת. חרש איז נישט נאך א וועג ווי זיין א שוטה. חרש אליינס איז א פראבלעם. עפעס אזוי.* אבער מ'דארף וויסן וואס היינט איז. היינט איז דאך דא רפואות מיט זאכן, אבער איך ווייס נישט וואס קען זיין אז מ'דארף פארשטיין דאס. אקעי. מיר וועלן לערנען ווייטער.

ר' יואל אשר: *ס'קען זיין אז היינט איז מער נישט דא קיין דין חרש. אויב ס'איז דא א וועג,*

ר' יצחק: איז ער נישט קיין חרש.

ר' יואל אשר: *איך רעד נישט פון לייגן זאכן אויפ'ן אויער, איך רעד מיט אים סיין לענגוועדזש, אבער ס'איז דא א קלארער וועג צו זען אז ער איז קלאר. אפשר איז פוקע געווארן דער דין חרש.*

ר' יצחק: *די רמיזה האט מען נישט היינט אינוועניטעד, דאס איז נישט אן אנדערע.* אקעי, מ'דארף פארשטיין.

הלכה י"ח: קבלת הגט ביי א קטנה און א נערה

הקדמה: דער קשר פון די הלכות פון קטנה צו דעם פרק

ר' יצחק: אקעי, יעצט גייען מיר לערנען. איך ווייס נישט פארוואס דאס קומט דא אריין אין דעם פרק אזוי גוט, עפעס אין נושא פון דעת. דעת דארף עס האבן די פרוי אויכעט בעצם, זיי האבן נישט געלערנט דאס נאכדעם.

ר' יואל אשר: אה, מ'וועט זען פארוואס ס'שטייט פונקט דא.

ר' יצחק: יא. ר' יאסעלע איז געקומען. אונז לערנען וועגן א קטנה. *פארוואס קומט מען דא אריין אין א קטנה? ווייל זי האט נישט קיין דעת. ס'איז עפעס אזוי. ס'איז דא אן ענליכע זאך, אז מ'דארף

וויסן, די הלכה האט עס נאכנישט געזאגט דא, אבער די פרוי דארף אויך האבן דעת וועז זי ווערט מגורשת.*

ר' יואל אשר: *אפשר וועגן דעם וואס זי קען נישט מאכן א שליח, אבער דער טאטע קען מאכן א שליח.*

ר' יצחק: ס'האט נאך צו טוהן מיט דער שליחות. אבער ס'שטייט קלאר, שפעטער וועט מען עס זען, די קטנה. דא שטייט נישט ממש אז זי איז א שוטה, אבער די קטנה איז עפעס ענליך, איי טינק סאו. אבער ס'איז ענליך אויך צו דעם חרש, אזוי ווי מ'האט מקדש געווען א קטנה וכולי.

גירושי קטנה על ידי אביה

ר' יואל אשר: זאגט דער רמב"ם: **"המקדש קטנה על ידי אביה"**, איינער איז מקדש א קטנה. וויאזוי קען מען מקדש זיין א קטנה? ווייסן מיר דאך שוין אז דער טאטע קען

ר' יצחק: מקבל זיין קידושין פאר איר.

ר' יואל אשר: **"וגירשה כשהיא קטנה"**, ער האט איר מגרש געווען אויך אלס קטנה, שנעל אריינגעכאפט. וואס? **"אביה מקבל את גיטה"**, איז דער זעלבער טאטע וואס האט מקבל געווען די קידושין איז מקבל דעם גט. זי אליין קען נאכנישט, זי איז נאך א קטנה, און זי קען נישט מאכן קיין שום חלות. דער טאטע איז מקבל דעם גט, וועז ווערט זי מתגרשת? **"משיגיע הגט ליד האב"**. נישט וועז דער טאטע גיט עס איר, אבער דער טאטע דארף עס איר בכלל נישט איבערגעבן. ס'קומט אן צום אב איז נתגרשה.

גירושי נערה און דיני שליחות

ר' יואל אשר: וואס טוט זיך, **"גירשה כשהיא נערה"**? מקדש געווען אלס קטנה, נערה איז דער סטעידזש אינצווישן, און נאכדעם ביי די איין יאר פון דרייצן ביז פערצן, צוועלף ביז דרייצן?

ר' יצחק: האלב יאר. נערה איז א האלב יאר, קען דער טאטע אויך מקבל זיין קידושין, רייט? האב מקדש בתו כשהיא נערה.

ר' יואל אשר: רייט. אלס נערה קענען ביידע, יא?

ר' יצחק: רייט. די זעלבע זאך גט קענען ביידע.

ר' יואל אשר: רייט. די נערה איז די תקופה וועז מ'איז האלב וועגס אין דער אייגענער רשות, אבער דער טאטע האט נאך אויך רעכטן אויף איר, די זכות אויף איר. איז **"אם הגיע הגט לידה או ליד אביה נתגרשה"**.

זאגט דער רמב"ם: **"ואין נערה מאורסה עושה שליח לקבל גיטה מיד בעלה בחיי אביה"**. די נערה מאורסה האט טאקע דאס רעכט צו באקומען דעם גט אין אירע הענט, אבער דאס האט זי נישט די זכות צו מאכן א שליח, דארף מען זיין דווקא א גדול וואס קען מאכן א שליח.

ר' יצחק: אדער נשואה.

ר' יואל אשר: נערה מאורסה קען נישט. אה, אויב זי איז נאר געווען א נערה מאורסה איז זי נאכנישט געווען נשואה, זייער גוט. ביי א נישואין ווערט זי אזוי ווי א גדולה בחיי אביה, דעמאלטס קען זי מאכן א שליח. אבער אויב זי איז געווען נאר א נערה מאורסה און דער מאן וויל איר גט'ן, איז קען זי נישט מאכן דעם שליח לקבל גיטה.

ר' יצחק: *רייט, אפילו דאס וואס היא ואביה מקבלין את גיטה, זעט אויס אז די "היא" איז אזוי ווי כאילו זי קען זיין א יד פאר איר טאטן, בעצם לאנגט עס פאר'ן טאטן, נאר זי איז שוין א מענטש, אז זי קען אויך נעמען פאר'ן טאטן.*

ר' יואל אשר: רייט, דאס רעדט מען בחיי אביה, מ'וועט שוין זען וואס טוט זיך אויב ס'איז נישט דא קיין טאטע. רייט. זי קען נישט מאכן א שליח. **"אבל האב"**, דער טאטע קען יא מאכן א שליח **"לקבל הגט לבתו המאורסת בין קטנה בין נערה"**. *אגב אינטערעסאנט אז מ'האט נאכנישט געהאט די זאך אז די פרוי קען מאכן א שליח צו מקבל זיין דעם גט. דא לערנען מיר עס. כ'מיין, דא איז עס געשטאנען דאס ערשטע מאל, פון איר זייט קען אויך זיין א שליח.* רייט, רייט. דער טאטע קען מאכן דעם שליח.

ר' יצחק: וועט אוודאי שטיין סתם קלארער שפעטער.

הלכה י"ט: גירושי קטנה וועז דער טאטע שטארבט

ר' יואל אשר: וואס איז אויב **"קידשה אביה"**, דער טאטע האט איר מקדש געווען,

ר' יצחק: **"והיא קטנה ומת"**,

ר' יואל אשר: **"ומת"**, ער איז געשטארבן,

ר' יצחק: איז נישטא קיין טאטע, מ'וויל יא געבן א גט,

ר' יואל אשר: איז **"אם מבחנת בין גיטה לדבר אחר"**, אויב קען זי מבחין זיין צווישן איר גט און עפעס אנדערש, ס'טייטש זי ווייסט וואס א גט איז.

ר' יצחק: *אינטערעסאנטער וועג ווי מ'זאגט צו וויסן וואס עפעס איז: צו וויסן וואס עפעס איז, איז צו וויסן דעם חילוק פון יענץ און עפעס אנדערש, דו ווייסט? אזוי ווי א דעת הבחנה מן העין, יא? א דעת הבדלה, יא.*

ר' יואל אשר: אויב קען זי מבחין זיין צווישן דעם גט, זי ווייסט וואס דאס

ר' יצחק: איז, אז ס'איז נישט סתם עפעס א צעטל,

ר' יואל אשר: איז **"הרי זו"**,

ר' יצחק: איז **"הרי זו מתגרשת משיגיע הגט לידה"**.

ר' יואל אשר: קען זי יא. ס'זעט עפעס אויס אזוי ווי די הבחנה, דאס אז זי האט דעת, מאכט איר ווי עפעס א דין ווי א גדולה, אז זי זאל קענען באקומען דעם גט, מ'שיקט איר א גט לידה. **"ואם לאו"**, אבער אויב נישט, **"אינה מתגרשת עד שתבחין"**, ביז זי פארשטייט פון וואס מ'רעדט, ביז זי כאפט אז דאס איז א גט, **"ואם גירשה אינה מגורשת"**. איך מיין, אויב איך געדענק גוט פון דער גמרא לערנט מען עס ארויס פון **"ושלחה מביתו"**, אבער איינער וואס ווייסט נישט וואס מיינט שילוח, ס'איז טייטש **"משולחת וחוזרת"**, מ'שיקט איר און זי קומט צוריק.

חידוש: דער חילוק צווישן דעת האיש און דעת האשה ביי א גט

ר' יצחק: *אלראיט, אבער דא קומט אריין א בעקווארד זאך כאילו, ס'הייסט א גט, סתם אזוי א קינד מ'קען נישט מקדש זיין א קטנה בכלל, און מגרש זיין קען מען יא, ווייל מ'דארף נישט דעם דעת, זי דארף נישט מסכים זיין, ס'איז דאך דא א חילוק פון דער דעת האיש און דער דעת האשה. א קטן קען נישט מקדש זיין למשל עפעס, ער קען נישט מקדש זיין, ער קען נישט מגרש זיין. א קטנה קען מען איר מקדש זיין און מ'קען איר אויך מגרש זיין. מגרש זיין איז בעצם א זאך וואס געשעט צו איר. דאס וואס די פרוי דארף דעת איז אן אנדער סארט דעת, זעט אויס ווי די סארט דעת, ס'הייסט זי דארף נישט האבן קיין דעת, זי איז א קטנה, זי קען נישט מאכן קיין קנינים, אבער אויב זי האט געניג דעת צו זיין מכירת את גיטה, אז זי פארשטייט – אין דער משנה שטייט **"יודעת לשמור את גיטה"** – וויאזוי ווייסטו דאס? אז זי איז מבחנת בין גיטה לדבר אחר, דעמאלטס קען זי נתגרש ווערן מדאורייתא.*

ר' יואל אשר: ס'איז א כשר'ער גט.

הלכה כ': כפיה בגט

הקדמה צו דער סוגיא פון כפיה

ר' יצחק: איז עד כאן האבן מיר געלערנט מער ווייניגער אלע כללים פון וויאזוי מ'דארף מאכן א שליח, נישט א שליח אדער מצוה זיין צו שרייבן דעם גט, און וויאזוי מ'ווייסט אז ער מיינט טאקע. און בהמשך צו דעם לכאורה קומט דער רמב"ם א שטיקל לומדות בעצם צו מסביר זיין, ער זאגט אויך די הלכות אבער ער גייט מסביר זיין וויאזוי ס'קען זיין אז אמאל איז מען כופה א מענטש צו מגרש זיין, און וויאזוי ארבעט דאס. ס'איז יא דא אזא זאך, דער רמב"ם זאגט נישט וועז, שפעטער גייט מען לערנען וועז, אבער דא גייט דער רמב"ם זאגן די כללים פון דעם און אויך דאס איז שוין די ענדע פון דעם פרק, יא, אין דעם רמב"ם. זאגט דער רמב"ם:

ר' יואל אשר: "מי שהדין נותן", איינער וואס דער דין זאגט, **"שכופין אותו לגרש את אשתו"**. סוף הלכות כתובות האבן מיר געהאט פארשידענע הלכות וועז מען צווינגט א מאן צו מגרש זיין א ווייב, וואס איז נישט כדת משה וישראל.

ר' יצחק: ניין, דעמאלטס, ניין, ניין, צווינגט מען אים נישט, דעמאלטס צווינגט מען אים נישט.

ר' יואל אשר: דעמאלטס,

ר' יצחק: דעמאלטס איז נאר אז יוצאה בלא כתובה, רייט.

ר' יואל אשר: רייט. דאס צווינגען אים איז דא אנדערע הלכות וואס מיר גייען לערנען שפעטער. און איין זאך האט מען געלערנט למשל ביי מוציא שם רע האט דער רמב"ם געזאגט, אקעי. איינער וואס מען צווינגט אים צו מגרש זיין זיין ווייב,

ר' יצחק: "ולא רצה לגרש", ער וויל נישט מגרש זיין, האבן מיר דאך געלערנט אז א גט דארף א מענטש געבן מיט זיין דעת. קומט מען דאך דא גלייך צו א גרויסער דילעמע.

ר' יואל אשר: וויאזוי קען זיין אז ס'דארף זיין דעת? קודם זאגט דער רמב"ם וואס מען טוט, נאכדעם וועלן מיר זען. יא, אבער גלייך די שאלה קומט גלייך ארויף פון זיך אליין. זאגט דער רמב"ם, די הלכה איז אזוי: **"בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן"**, סיי וועלכער בית דין, לכאורה בכל מקום ובכל זמן מיינט ער לאו דווקא עפעס א בית דין הגדול אדער איך ווייס נישט וואס.

ר' יצחק: עני בית דין.

ר' יואל אשר: רייט, ס'דארף נישט זיין סמוכין.

כפיה אויף א גט ביד ישראל און דער חילוק צווישן צוויי סארטן כפיה

ר' יואל אשר: איז האבן מיר דאך געלערנט אז א גט דארף א מענטש געבן מיט זיין דעת. קומט מען דאך דא גלייך צו א גרויסער דילעמע: וויאזוי קען זיין אז ס'דארף זיין דעת אויב מ'צווינגט?

ר' יצחק: קודם זאגט דער רמב"ם וואס מ'טוט, נאכדעם וועלן מיר זען.

ר' יואל אשר: יא, אבער די שאלה קומט גלייך ארויף פון זיך אליין. זאגט דער רמב"ם, די הלכה איז אזוי: **"בית דין של ישראל בכל מקום ובכל זמן"** – סיי וועלכער בית דין, לכאורה **"בכל מקום ובכל זמן"** מיינט ער לאו דווקא א בית דין –

ר' יצחק: הגדול אדער איך ווייס נישט וואס,

ר' יואל אשר: עני בית דין – דאס דארף נישט זיין סמיכה – עני בית דין **"מכין אותו"**, קען שלאגן דעם מענטש **"עד שיאמר רוצה אני"**, ביז ער זאגט "רוצה אני", און דעמאלטס וועז ער זאגט "רוצה אני", **"ויכתוב הגט"**, זאל ער שרייבן אדער מאכן א שליח צו שרייבן דעם גט, **"והוא גט כשר"**.

ר' יצחק: מ'שלאגט אים, די וויכטיגע זאך איז אז ער דארף זאגן יא, "רוצה אני", מ'שלאגט אים נישט סתם. ס'הייסט, אין אנדערע ווערטער, דער רמב"ם זאגט דא א חידוש. דו האסט געדזשאמפט צו דער נעקסטער הלכה בעצם, אבער פארשטייט זיך ס'איז גלייך שווער. אבער די הלכה דא – ס'איז דא כפיה וואס מיינט אז מ'נעמט פון אים, אז מ'איז כופה א מענטש צו צאלן –

ר' יואל אשר: מזונות צו זיין ווייב,

ר' יצחק: מ'פרעגט אים נישט, מ'נעמט. א גט קען מען נישט נעמען. א גט איז א זאך – לאמיר דאך דא פארשטיין וואס מענטשן מיינען ביים צווייטן סטעפ וואס ער גייט שוין אריין טיף, אבער אפילו דעם ערשטן דארף מען דאס כאפן: ס'איז דא א חילוק פון זאכן וואס מ'צווינגט אין דע סענס אז ס'איז א זאך וואס מ'דארף בכלל נישט דער מענטש זאל עפעס טוהן מרצונו, ער דארף נישט מסכים זיין. אין אנדערע ווערטער צו זאגן: ער דארף נישט מסכים זיין בכלל עס צו טוהן. כאפסט אז איך זאג דאס ווארט "מסכים זיין"? ער דארף – אפילו מיט פרעשור איז איינס וואס הייסט

מסכים זיין – ער דארף נישט מסכים זיין. מ'נעמט אים, מ'נעמט זיין געלט, מ'גייט אין זיין באנק און מ'נעמט עס. קענסט עס רופן – אמאל רופן מען דאס כפיה – אבער ס'איז צוויי אנדערע סארטן כפיה. ס'איז דא א כפיה וואס מ'איז כופה א מענטש, מ'נעמט אים, אויב מ'דארף אים שלאגן, שלאגט מען אים, ער ווערט געשלאגן, איך טוה בכלל נישט די עשיה; ס'איז נאר אזא זאך אז מ'קען נעמען דיין געלט אדער אזא זאך.

ר' יואל אשר: "כופין על המצוות" למשל וועט זיין דער אופן.

ר' יצחק: ניין, איך ווייס נישט. נישט מאכן, כופין – אויף מצוות אויך איז דא חילוקים, ס'איז אנדערע זאכן. ניין, ניין, אויף "כופין על הצדקה" גייט אזוי, נישט אלע מצוות. ס'איז ענליך. צדקה מיינט נאר ס'זאל אנקומען דיין געלט, איך קער נישט וויאזוי, צי דו ווייסט עס. נאכדעם איז דא הלכות וואס מ'דארף יא ער זאל וועלן. איז דער תירוץ איז, ס'מיינט נישט – דאס איז די ערשטע הלכה: דאס **"מכין אותו עד שיאמר רוצה אני"** מיינט, מ'דארף אים ברענגען צו א מצב וואס ער זאל מסכים זיין. פארוואס איז ער מסכים? נישט ווייל ער האלט אמת'דיג ביי געבן א גט, נאר ווייל מ'האט אים געשלאגן. נישט קיין חילוק, אבער למעשה האט ער געטוהן, ער האט עס געטוהן מדעתו –

ר' יואל אשר: ער איז דער טוער.

ר' יצחק: ס'קומט פון אים. פארשטייסט? ס'איז א גרויסער – עקזעקטלי, ס'קומט פון אים. ס'האט שוין אויפגעטוהן. דער רמב"ם גייט פרעגן וויאזוי ס'קען ארבעטן, אבער דאס איז דער וועג וויאזוי ס'ארבעט, לייק ס'איז נישט קיין סקעם, ס'איז דא א חילוק הא, אזוי ווי **"תליוהו וזבין"**. יעדער פארשטייט **"תליוהו וזבין"**. פארוואס? געדענקסט **"תליוהו וזבין"**? דא איז אפילו **"תליוהו וקדיש"** –

ר' יואל אשר: ווייל ער איז למעשה מסכים,

ר' יצחק: ווייל למעשה איז ער מסכים. פארוואס איז ער מסכים מ'האט אים געשלאגן? איז שוין פאר אנדערע חשבונות, אבער ער זאגט "איך בין מסכים". מ'פרעגט אים: "דו ווילסט געבן א גט?" זאגט ער: "יא. ניין, אויב וועל איך געבן א גט, נאר זאלסט אויפהערן צו שלאגן." נא פראבלעם, האסטו מסכים געווען. דאס איז ענגוג דעת. דער רמב"ם גייט געבן א הסבר אויף דעם, אבער דאס איז פשוט ענגוג. פארשטייט זיך, איך זאג די למדות.

כפיה דורך גויים על פי ישראל און דער באדייט פון "רוצה אני"

ר' יואל אשר: "וכן אם הכוהו גוים ואמרו לו" – אדער בית דין, אסאך מאל די שופטים זענען די אידן, אבער די שוטרים – וואו נעמט מען אזעלכע גראבע גבורה? רייט. ניצט מען גויים זאלן טוהן די שווארצע ארבעט. **"ואמרו לו עשה מה שישראל אומרין לך"** – פאלג די רבנים, אז נישט וועל איך ווייטער שלאגן. אהא. **"ולחצו אותו ישראל ביד הגוים עד שיגרש"** – די אידן האבן אים געצווינגען דורך די גויים,

ר' יצחק: זיי האבן געניצט די גוי'אישע הענט.

ר' יואל אשר: אהא. יא, דער "קול יעקב" האט געניצט די "ידים ידי עשיו" ער זאל גט'ן, איז אויך **"הרי זה כשר"**. וועט ער זאגט "רוצה אני", יא? דא האט נישט דער רמב"ם געזאגט קלאר דאס ווארט. יא, **"עד שיגרש"**.

ר' יצחק: "שיגרש" – **"יגרש"** מיינט דו דארפסט זאגן "אני אומר כתבו". ס'איז נישט קיין שאלה אז דאס הייסט – ביי די וועי, ער דארף נישט זאגן דאס לשון "רוצה אני", אדער מ'גיט עס אים און ער –

ר' יואל אשר: גיט עס איר איבער. ס'איז אויך נישט געזוג,

ר' יצחק: ער דארף דאך אויך זאגן פאר'ן סופר לכתוב, אדער ער קען אליינס שרייבן, אדער ער דארף זאגן פאר די עדים לחתום. ער דארף זיין דער וואס זאגט עס. דאס הייסט "רוצה אני", ער טוט עס. פארשטייסט וואס איך זאג? ער דארף נישט זאגן "רוצה אני", אפילו ער זאגט –

ר' יואל אשר: פארשטייסט וואס איך מיין צו זאגן?

ר' יצחק: ס'קען זיין מ'דארף וויסן צי די הלכה פון "רוצה אני" מיינט צו זאגן, ער דארף זאגן – קען זיין דאס לשון, וועט מ'זאגט "כתבו", טייטש "כתבו", אבער ער זאגט: "איך זאג 'כתבו' ווייל דער בית דין פארצט אויף מיר." כ'ווייס נישט אויב ס'שטערט, מ'דארף וויסן. לויט וואס איך טראכט קומט דאך אזוי אויס.

ר' יואל אשר: רייט, דער אמת איז אז "רוצה אני" איז דאך נישט גענוג, ער דארף דאך זאגן "כתבו". ער דארף נאך נאכדעם זאגן "רוצה אני"? ס'אינטערעסאנט. "כתבו" אליין לכאורה איז אויך גענוג.

ר' יצחק: לכאורה, אזוי מיין איך. מ'דארף קוקן אין...

ר' יואל אשר: און דאס לשון "רוצה אני" שטאמט נישט פון – אזוי איז דאס לשון ביי קרבנות, ס'איז געבליבן אזוי דאס לשון דא?

ר' יצחק: אבער אויך דעמאלטס, איך מיין אז, יא, יא,

ר' יואל אשר: ווייל דארטן וואס שטייט **"לרצונו"** – ניין, דארט איז אויך דא דער פשט ווייל ער דארף זיין דער וואס ברענגט עס.

ר' יצחק: ס'איז נישט גענוג, אזוי ווי מיר הערן די הלכה מיי סאונד אז דער בית דין טוט עס, ער זאגט נאר "רוצה". ניין, ער דארף זיין דער וואס הייסט. רייט.

ר' יואל אשר: אדער דא, ער דארף זיין דער מגרש, עס איבערגעבן פאר אירע הענט. איז **"הרי זה כשר"**.

כפיה דורך גויים מעצמן ווען "הדין נותן"

ר' יואל אשר: אבער **"ואם הגוים מעצמן אנסוהו עד שכתב"** – אויב די גויים האבן אים אליין געצווינגען, אהא, ביז ער האט געשריבן,

ר' יצחק: רייט,

ר' יואל אשר: פשט איז ער האט אליין געשריבן דעם גט,

ר׳ יצחק: לאמיר זאגן. די גויים האבן געמאכט דאס שלאגן אינגאנצן אליינס.

ר׳ יואל אשר: נישט די גויים האבן געזאגט ביד ישראל.

ר׳ יצחק: די גויים זענען אליינס געקומען און געשלאגן, א קאורט האט געזאגט.

ר׳ יואל אשר: נישט במצב וועז ס׳איז א דין נותן אין בית דין על דעת – אפילו יא דין נותן.

ר׳ יצחק: אפילו וועז ס׳איז יא דין נותן.

ר׳ יואל אשר: אבער נישט אז זיי טוען עס על דעת דעם בית דין של ישראל.

ר׳ יצחק: זיי טוען עס אליינס. זאגט דער רמב"ם: **"הואיל והדין נותן"** – וועז ס׳וואלט אינגאנצן נישט געווען א דין נותן, וואלט געווען דער גט בטל לכאורה. אה,

ר׳ יואל אשר: ווייל **"והדין נותן"**.

ר׳ יצחק: **"הואיל והדין נותן שיכתוב"**, ממילא קענען – די גויים האבן גראדע צוגעטראפן צום דין.

ר׳ יואל אשר: איז **"הרי זה גט פסול"**, איז מדרבנן. ס׳איז נישט בטל מדאורייתא, אבער פסול מדרבנן. טייטש, מדאורייתא הייסט דאס אויך געווג רצון.

ר׳ יצחק: רייט. אזוי מיין איך. וואס איז דער חילוק?

ר׳ יואל אשר: פארוואס האבן די חכמים צוגעלייגט דעם איסור?

ר׳ יצחק: פארוואס דער פסול? א גט פסול? בכלל קענסט פרעגן אזוי: פארוואס וועז מ׳האט געזאגט במקום שאין הדין נותן, פארוואס איז דאס נישט גוט? אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט, א גט פסול אויך, אויך נאר פסול. אלעס איז – ס׳זעט אויס אז דער טריק ארבעט נאר, די חכמים קוקן עס נאר אן פאר לעדזשיטעמעט וועז מ׳דארף טאקע. וועז מ׳דארף נישט, פארוואס זאל מען אים צווינגען?

ר׳ יואל אשר: ס׳איז אינטערעסאנט. דער בית יוסף מאכט אריין א גאנצן שמועס צי די גויים דארפן זאגן **"עשה מה שישראל אומרין לך"**. ס׳זעט אויס יא, ס׳טייטש, אפילו ביים צווייטן פאל, **"ואם הגוים מעצמן אנסוהו"** איז דאך אויך ווייל זיי ווייסן אז דאס איז דער דין, יא?

ר׳ יצחק: כ׳ווייס נישט. זיי זענען געגאנגען אין קאורט, און די קאורט גראדע האלט אין דעם קעיס ענליך צום בית דין: ער איז א מכה אשתו, ביי יעדן איז א שכל הישר מ׳דארף כופה זיין להוציא.

ר׳ יואל אשר: כ׳ווייס נישט. א ניין, די **"גוים מעצמן אנסוהו"** איז אן אינטערעסאנטע זאך, ווייל מ׳רעדט וועז זיי טוען עס כדת וכדין.

ר׳ יצחק: ס׳טייטש, משל, אנשטאט וואו ס׳איז נישטא געגנוג תלמידי חכמים האט מען געגומען א –

ר׳ יואל אשר: פאר גויים, מ׳האט זיי אויסגעלערנט אלע הלכות, און זיי פאלגן אלע –

ר׳ יצחק: זיי טוען די דזשאבס פון א בית דין. אזא עי-איי, ער טוט אלעס וואס דער בית דין וואלט געדארפט טוהן. **"מעצמן"** מיינט זיין ווייב האט געהייערט צוויי גויים. זיי זאגן נישט אז **"ישראל אומרין לך"**, דאס איז דאס ווארט. יא, זיין ווייב האט געארבעט, געהייערט צוויי גויים; ס׳איז נישט די ווייב געגאנגען אין בית דין און דער בית דין האט געדינגען די גויים, נאר זי האט אליינס געדינגען די גויים. איז פסול מדרבנן.

דער לומד׳ישער יסוד פארוואס א געצווינגענער גט הייסט נישט קיין "אונס"

ר׳ יואל אשר: יא. גייט יעצט דער רמב"ם מסביר זיין די למדות. פרעגט דער רמב"ם: **"ולמה לא בטל גט זה שהרי הוא אנוס"** – ס׳וואלט דאך געדארפט זיין בטל, פארוואס? **"שהרי הוא אנוס"**, ער איז דאך אן אנוס דורך די פעטש **"בין ביד גוים בין ביד ישראל"** –

ר׳ יצחק: ס׳איז נישט קיין חילוק צי דער אונס קומט...

ר׳ יואל אשר: דער רמב"ם איז מסביר אויף דער גמרא, קעי, יא.

ר׳ יצחק: ס׳איז נישט קיין חילוק צי דער אונס קומט פון גויים. פארוואס ביי ישראל איז עפעס גוט?

ר׳ יואל אשר: וואס גייט פאר? פארוואס מאכן מיר בכלל דעם חילוק צווישן גויים אדער ישראל? אדער פארוואס זאגן מיר אז מדרבנן איז אפילו ביי גויים – כ׳מיין מדאורייתא איז אפילו ביי גויים א גוטער גט, פארוואס? ער איז דאך אן אנוס!

ר׳ יצחק: זאגט דער רמב"ם אזוי.

ר׳ יואל אשר: זאגט דער רמב"ם: **"שאין אומרין אנוס"** – מ׳גיט נישט א מענטש א קעטעגארי אז ער איז אנוס, אז ער וויל טאקע נישט, **"אלא למי שנלחץ ונדחק לעשות דבר שאינו חייב מן התורה לעשותו"** – נאר אויב איינער וועט געצווינגען צו טוהן עפעס; געצווינגען אדער געפרעשורט, דער רמב"ם זאגט אפילו נישט געצווינגען, געפרעשורט, יא? **"נלחץ ונדחק"** מיינט ממש איבערגעטייטשט: געפרעשורט צו טוהן עפעס **"דבר שאינו חייב מן התורה לעשותו. כגון מי שהוכה"**, איינער וואס האט געכאפט פעטש, **"עד שמכר או נתן"**, ביז ער האט פארקויפט עפעס אדער געגעבן פאר איינעם א מתנה.

שמועס: די קשיא אויפ׳ן רמב"ם׳ס משל פון "מכר" (תליוהו וזבין)

ר׳ יואל אשר: דער רמב"ם וואלט דאך געקענט בלייבן דא מיט דער זעלבער דוגמא: כגון ער האט געגעבן א גט וועז ס׳איז נישט די הלכה אז ער דארף געבן א גט.

ר׳ יצחק: יא? אמת, ער גיט אן אנדערע דוגמא. די אנדערע דוגמא איז א פראבלעם, ווייל אין יענער דוגמא איז עס יא גוט!

ר׳ יואל אשר: ס׳איז דאך דא א הלכה – נישט ביי **"נתן"**.

ר׳ יצחק: ביידע.

ר׳ יואל אשר: **"תליוהו וזבין"**, ווייל **"אגב זוזא גמר ומקנה"**.

ר' יצחק: ביי **"נתן"** נישט. אלע פרעגן די קשיא. דער רמ"א האט שוין געפרעגט די קשיא. אבער דער רמב"ם האלט אז דעמאלטס הייסט עס אויכעט אונס אפשר. ס'הייסט אונס! און לגבי גט וואלט נישט געווען געגוג אפילו אזא אונס, ווייל ער האט דאך נישט פון דעם גארנישט. אנדערש – אה, זייער גוט, ער איז זייער גוט! לאמיר זאגן א פשוט'ע זאך: אויב דארט איז געגוג, **"תליוהו וזבין"** ארבעט ווייל למעשה באקומט ער געלט; דאס הייסט, ס'לוינט זיך, ער וויל נישט, אבער נאכדעם איז ער מסכים. מיט'ן אונס איז ער מסכים. אבער דא, וואס האט ער פון דעם? ער האט דאך נישט פון דעם גארנישט! דער רמב"ם איז מסביר –

דער אונס פונעם יצר הרע ("הוא אנס עצמו בדעתו הרעה")

ר' יואל אשר: וואס ער האט יא. סאו נאכאמאל, זאגט דער רמב"ם אזוי: איינער וואס מ'צווינגט אים, מ'פרעשורט אים צו טוהן זאכן וואס די תורה איז אים נישט מחייב, סאו ס'איז נישטא קיין אמת'דיגע סיבה פארוואס ער זאל יא וועלן. מיר זעען אז ער וויל נישט, און ס'איז נישטא קיין לעומת זה עפעס א סיבה אז ער זאל יא וועלן, איז עס בטל. **"אבל מי שתקפו יצרו הרע לבטל מצוה או לעשות עבירה"** – אבער וועז דער אונס איז אויף עפעס וואס באמת איז ער מחויב עס צו טוהן, סאו איינער וואס דער יצר הרע צווינגט אים, שטארקט זיך אויף אים **"לבטל מצוה או לעשות עבירה"**, איינער וואס זיין יצר הרע שטערט אים פון טוהן א מצוה אדער פושט אים צו טוהן אן עבירה, **"והוכה"**, ער האט באקומען פעטש **"עד שעשה דבר שחייב לעשותו"** – ער איז געגאנגען אנטקעגן דעם יצר הרע דורך די פעטש; די פעטש האבן מכריע געווען די כף אז ער זאל עס יא טוהן, די זאך וואס ער איז **"חייב לעשותו, או"** אדער מיט די פעטש איז ער **"נתרחק מדבר שאסור לעשותו"** – זאגן מיר: **"אין זה אנוס ממנו"**, זאגן מיר נישט אז ער איז אנוס פון די פעטש, פון דעם שלעגער. נאר מ'זאגט פארקערט: דער **"תקפו יצרו הרע"** איז געווען דער אונס! **"אלא הוא אנס עצמו בדעתו הרעה"** – דאס וואס ער זאגט "איך וויל נישט", דאס איז געווען אן אונס.

ר' יצחק: **"אנוס ממנו"** מיינט פון וועמען? ווער איז דער **"ממנו"**?

ר' יואל אשר: פון דעם מכה, דער **"הוכה"**, יא, ער איז געווארן געשלאגן. זאגט מען נישט אז ער איז יעצט אן אנוס פון דעם שלעגער. פארקערט! ער איז געווען פאר דעם אן אנוס. פאר די פעטש איז ער געווען אן אנוס, און וועז מ'האט אים אנגעהויבן שלאגן איז ער געווארן אויס אנוס.

ר' יצחק: און **"הוא אנס עצמו"** איז נישט קיין אונס. I think that's what it means to say, the opposite. **"הוא אנס עצמו"** איז נישט קיין אונס –

ר' יואל אשר: **"לפיכך"** – ניין, **"הוא אנס עצמו"** מיינט וועז ס'איז געווען **"תקפו יצרו"** האט ער נישט באמת געוואלט.

ר' יצחק: דער רמב"ם איז נישט –

ר' יואל אשר: געווען א ווערד רעדער, אז דעמאלטס איז עס געווען אן אונס. **"לפיכך"**, זאגט דער רמב"ם, **"זה שאינו רוצה לגרש"**, דער מענטש וואס שרייט: "איך וויל נישט געבן א גט", אבער **"מאחר שהוא רוצה להיות מישראל"**, דער ביגער פיקטשור איז דאך –

ר' יצחק: אז ער וויל זיין פון די אידן, ער וויל זיך פירן ווי די אידן. לייג נישט אריין "ביגער פיקטשור", פליז זאג וואס ער זאגט, ווייל איך גיי ווערן...

ר' יואל אשר: ס'איז אן אלטער מנהג צו ליינען דעם רמב"ם, און יעדער איינער לייגט אריין וואס ער זאגט. דער רמב"ם זאגט דאך אבער קלאר וואס ער זאגט.

ר' יצחק: סאו מ'דארף ליינען וואס ער זאגט, נאכדעם קען מען טרייען צו זאגן פשטים. רייט, לערן פאר. ניין, איך מיין דער פראבלעם איז נישט קיינער וועז מ'לערנט דעם רמב"ם דא; דער פראבלעם איז וועז מ'לערנט עס אין חומש אין חדר, ביי דעם כופין אותו **"לרצונו תזבחוהו"**. דער רמב"ם זאגט א קשיא: ער איז דאך אן אנוס! זאגט דער רמב"ם א תירוץ. איך זאג דאך נאר די ווערטער וואס דער רמב"ם זאגט!

דער פשוט'ער פשט אין די ווערטער פונעם רמב"ם

ר' יצחק: לייג נישט אריין די ביגער פיקטשער, פליז זאג וואס ער זאגט, ווייל יעדער איינער...

ר' יואל אשר: איך קען זאגן ס'איז דא אן אלטער מנהג צו ליינען דעם רמב"ם, יעדער איינער לייגט אריין וואס ער זאגט.

ר' יצחק: דער רמב"ם זאגט דאך אבער קלאר וואס ער זאגט, סאו מ'דארף ליינען וואס ער זאגט, נאכדעם קען מען טרייען צו זאגן פשטים. לערן פאר. איך מיין דער פראבלעם איז נישט וועז מען לערנט דעם רמב"ם דא, דער פראבלעם איז וועז מ'לערנט עס אין חומש אין חדר, ביי דעם כופין אותו אויף **"לרצונו תקריבו"**... [[#2]]

דער רמב"ם פרעגט א קשיא: ער איז דאך אן אנוס? זאגט דער רמב"ם א תירוץ. איך וועל זאגן דאך נאר די ווערטער וואס דער רמב"ם זאגט. דעם טייטש וועט יעדער איינער זאגן. דער רמב"ם זאגט א תירוץ אזוי: אנוס הייסט אז איינער וואס ער טוט א זאך – לאמיר ארויסנעמען דאס וואס תורה, אקעי? ווייל דער לשון תורה איז אביסל... אקעי, איך זאג עס נאך – א זאך וואס מ'דארף נישט טוהן, אקעי? אדער מ'טאר נישט, ס'איז נישט קיין שלעכטע זאך אדער א גוטע זאך, וואטעווער וועי, מ'דארף נישט טוהן, דער הייסט אן אנוס. איינער אנדערש האט אים געצווינגען ביז ער האט עס געטוהן. דאס הייסט אנוס.

אבער איינער וואס ער האט א יצר הרע צו טוהן א שלעכטע זאך, און צום סוף טוט ער די גוטע זאך. **"לפיכך"**, דער וואס **"אינו רוצה לגרש, מאחר שהוא רוצה להיות מישראל"**, ס'הייסט ער וויל דאך יא! ס'איז דאך א גוטע זאך! ס'הייסט **"רוצה להיות מישראל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתרחק מן העבירות"**, וויל ער דאך טוהן אלע מצוות און נישט טוהן אלע

עבירות. אין אנדערע ווערטער, ס'איז א גוטע זאך, און לפי דעתו – נישט נאר ס'איז א גוטע זאך וואס מיר האלטן עס – ס'איז א גוטע זאך פאר אים ווייל ער איז דאך אן איד, ווייל ער איז **"רוצה להיות מישראל"! "ויצרו הרע הוא שתקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גירש לרצונו".**

דער יסוד פון "תליוהו וזבין" און דער ריוח פון זיין א גוטער איד

סאו אין אנדערע ווערטער, מיר זעט אויס אז – דער רמב"ם זאגט עס נישט קלאר, אבער מיר זעט אויס אז אן דער **"תליוהו וזבין"** סברא ארבעט נישט די גאנצע זאך. עס מוז זיין, עס הייבט זיך אן קודם מיט דעם פאקט אז **"רוצה אני"** איז א ריעל טינג. ווייל **"רוצה אני"** איז אנדערש פון ווען איך פוש א מענטש אראפ פון א ברידזש, האט ער גארנישט געטוהן. **"רוצה אני"** איז טייטש ער האט עס יא געטוהן. דער רמב"ם... און דער אמת איז אז ביי מכירה איז דאס א הונדערט פראצענט גענוג. איך ווייס נישט דער רמב"ם דא,

ר' יואל אשר: אלע ראשונים האבן שוין געפרעגט...

ר' יצחק: [[#3]] ער מאכט א חילוק, ווייל דער רמב"ם זאגט אזא קלארן חילוק צווישן מכירה... יא איך ווייס, אבער ס'איז דאך נישט אמת די הלכה וואס ער זאגט דא! ס'איז דאך אמת אז ביי מכירה ארבעט עס אויכעט. אלא מאי, איך ווייס נישט וואס דער רמב"ם מיינט צו זאגן, ס'מוז זיין אז דער רמב"ם מיינט צו זאגן: פארוואס ביי מכירה ארבעט עס אויכעט? כ'וועל זאגן א תירוץ. ארבעט עס אויכעט ביי מכירה, ווייל ער פארדינט דאך פון דעם עפעס, למעשה ווייל ער. ער פרעגט: וואס פארדינט ער פון דא? כ'וועל זאגן וואס ער פארדינט. ער פארדינט אז ער איז א גוטער איד! ער ווייל דאך זיין אן איד. סאו ביי ביידע פעלער פארדינט ער עפעס. אלזא ס'איז נישט פשט אז מ'האט געטוהן פאר אים א שלעכטע זאך, ער האט נישט קיין שום צד רצון אין דעם. ער האט דאך א צד רצון פון דעם, האט ער אויך אבער א צד אז זיין יצר הרע שטערט אים. אבער יעצט האט ער מכריע געווען זיין יצר הרע, ווייל ער יא, דעמט אל.

דיוק אין דעם לשון "אנס עצמו" און אריסטו'ס הגדרה פון אונס

און איך דארף נאר מדייק זיין, ווייל דער לשון **"אין זה אנוס ממנו אלא הוא אנס עצמו"** איז זייער א פאני לשון. איך מיין אז וואס ער מיינט צו זאגן איז אז ער איז אליין שולדיג אויף זיין יצר הרע. דער יצר הרע איז נישט קיין דבר חיצוני, מבחינת עצמו איז עס נישט סתם א שטיקל. דעמאלטס איז ער געווען אנוס, וואס דאס מיינט סתם בויגע ווערטער, וואס מ'רעדט סתם, "יעדער איינער וואס טוט א יצר הרע עבירה איז אנוס." דאס מיינט נישט דער רמב"ם צו זאגן.

דער רמב"ם מיינט צו זאגן אז אונס איז טייטש איינער אנדערש האט עפעס געטוהן, **"אנוס ממנו"**, איינער אנדערש האט עס געטוהן פאר דעם מענטש. אזוי איז דאך אריסטו'ס הגדרה פון אונס. פשוט, אבער אונס מיינט אז די מעשה הייבט זיך נישט אן פון דעם מענטש אליין, ס'הייבט זיך אן פון יענעם. וועז א מעשה הייבט זיך אן פון יענעם, דעמאלטס איז עס דאך נישט דיין מעשה. אויב די מעשה האט זיך אנגעהויבן פון יענעם, אבער דו ביסט קאנווינסט געווארן אין די ענד, און דו ביסט מסכים, אזוי ווי תליוהו. ס'איז דאך אנגעהויבן פון יענעם, דו וואלסט נישט געוואלט פארקויפן וועז מ'פרעגט ביי דיר אליין, אבער נאכדעם וואס מ'הענגט דעם מענטש אויף, ווילסטו דאך שוין יא. האט עס זיך דאך יא אנגעהויבן ביי דיר.

און דער רמב"ם איז דא מסביר אז דאס חלק וואס ער זאגט "איך וויל דאך אבער נישט", דאס איז נישט קיין אונס. דאס איז דו אליין. דו ביסט זיך אליין מאנס, כן. **"אנס עצמו" – "אנס עצמו"** איז א פאראדאקס. ס'איז נישט דא אזא זאך **"אנס עצמו". "אנס עצמו"** איז מיניה וביה נישט אונס, ס'איז רצון. סאו, דו האסט פריער נישט געוואלט, יעצט ווילסטו יא. א גוטן טאג.

דער משל פון גיין אין דער ארבעט: פעטש אלס מאטיוואציע

ר' יואל אשר: אקעי, סאו, איך וואלט געזאגט אזוי מיט מיינע ווערטער. ס'הייסט, וועז מ'צווינגט איינעם באופן אז מ'נעמט זיינע פינגערס און מ'שרייבט מיט זיינע פינגערס, איז זיכער אז דאס הייסט נישט אז ער האט געשריבן. די מעשה ווערט בכלל נישט מתייחס נאך אים, יא. ער האט נישט געטוהן. נאר דא, מ'שלאגט אים, ער האט געטראפן א וועג ארויס פון די פעטש מיט'ן זאגן **"רוצה אני"**. כדאי ער וויל יעצט זאגן **"רוצה אני"** ווייל ער ווייל נישט די פעטש, אבער נאכדעם זאגט ער, "איך האב נישט עכט געוואלט, איך האב נאר געוואלט פטור ווערן פון די פעטש." זאגט מען, "ניין, דו האסט עכט יא געוואלט, און די פעטש זענען געווען א גוטע מאטיוועישאן."

אזוי ווי מיר ווייסן דאך אז די מאטיוועישאן ארבעט אינעם גאנצן לעבן, ווער ס'האט קינדער, אדער ווער ס'לעבט לייף. יעדע גרויסע קאמפאני איז פול מיט מענטשן וואס זאגן, "איך האב נישט געוואלט היינט אריינקומען אין דער ארבעט, איך האב געמוזט אריינקומען." פיין. ער איז אריינגעקומען אין דער ארבעט ווייל ער האט געוואלט. ער זאגט ער ווייל נישט, און דער מענטש וואס ליגט אין בעט און גייט נישט אין דער ארבעט ווייל ער איז פויל, ער ווייל באמת יא גיין אין דער ארבעט, ווייל מענטשן ווילן טוהן די ריכטיגע זאך. אקעי, האסט נישט ליב די ווערטער, איך הער. פיין. דער רמב"ם זאגט יא אזעלכע ווערטער: **"מאחר שהוא רוצה להיות מישראל"**, מענטשן ווילן טוהן די ריכטיגע זאך, און דער מענטש דארף דאך געבן א גט, ווייל דער בית דין האט מחליט געווען ער דארף געבן א גט. ער איז איינער פון...

אפוועגדן דעם חסידישן אויסשטעל אינעם רמב"ם

ר' יצחק: די מענטשן וואס כופין אים. איך מיין אז דער **"מישראל"** קומט – איך ווייל זאגן אן אינטערעסאנטע זאך. לאמיר קלאר מאכן, זאגסט זייער גוט. איך ווייל נאר קלאר מאכן איינס, א חילוק פון וואס איך האב געהערט פון דיר. קודם כל, זייער קלאר. ס'הייסט, לאמיר נאר זאגן מיט וואס מיר דינגען זיך דא, ווייל ס'איז דא חסידישע ספרים מיט אנדערע מן הראשונים וואס האבן

געלערנט פון דעם עפעס א יסוד, אז יעדער איינער וויל אמת'דיג זיין גוט, ממילא ווען ער טוט אן עבירה האט ער נישט געמיינט. דאס איז שטותים מיט לאקשן, און ס'איז נישט אמת, ווייל לויט יענער סברא וואלט מען קיינמאל נישט געקענט מעניש זיין אן איד אויף עני עבירה. מלקות הייסט ער דאך אנוס, יצרו אנסו! ס'איז נישט דא אזא זאך. יצרו אנסו איז רצון. אוודאי ער וויל נישט אמת'דיג, מ'רעדט דאך, אקעי, אויף דעם איז דאך דער נסיון פון יצר הרע. דער יצר הרע האט געוואונען, פשט איז אז דו האסט געוואלט.

און נאך א ראיה אפילו מיניה וביה, זאגסט עס זייער גוט. ווען מ'דארף ער זאל זאגן **"רוצה אני"**, ווען מ'שטופט זיין האנט און מ'סיינט זיין האנט אויף דעם בית דין – מ'זאגט נישט אז דער בית דין קען נעמען זיין האנט און עס לייגן אויף דעם שטר "כתבו ותנו גט", און ס'וועט זיין גוט. ס'וועט נישט זיין געגוג. מ'דארף ער זאל זאגן. און דער רמב"ם פרעגט נאר: וויאזוי העלפט דאס? לכאורה קען ער נאך אלץ טענה'ן אונס! אויף דעם קומט דער רמב"ם מיט זיין תירוץ **"מאחר שהוא רוצה להיות מישראל"**, פארשטייסטו וואס איך זאג? יא, שטימט, רייט. מ'דארף כאפן אז דעם רמב"ם'ס קשיא איז נאר אויף א דריטן לעוועל, ווייל בפשיטות איז שוין געגוג. ס'הייסט ביי ממון וואלט מען אפילו נישט געדארפט דעם תירוץ.

ר' יואל אשר: ס'טייטש, אן דעם רמב"ם'ס תירוץ וואלטן מיר געהאט א דילעמא אזוי: ער וויל יא ווייל ער וויל אויפהערן כאפן די פעטש, אבער ער וויל נישט ווייל ער וויל נישט גט'ן די פרוי.

ר' יצחק: רייט. זאגט דער רמב"ם ניין,

ר' יואל אשר: ער וויל יא גט'ן. ס'איז דא **"שני גוים בבטנך"**, ער וויל ביידע זאכן. זאגט מען, וואס וויל ער עכט? ער וויל עכט, דארף מען קוקן אויף דער גרעסערער פיקטשער, ער איז דאך אן איד, ער וויל דאך טוהן וואס אידן טוען.

דער באדייט פון "רוצה להיות מישראל": דער חילוק צווישן בית דין און גוים

ר' יצחק: [[#4]] איך וויל זאגן, נאך א נקודה וואס איך וויל זאגן. איך מיין אז מענטשן, אסאך חסידישע שמועסן האבן געלערנט פון דעם, דאס איז א ספעשל זאך פון אידן, אזוי ווי דער רמב"ם זאגט, **"מישראל"**, ווייסטו, ווייל א גוי וויל זיין שלעכט. דאס איז זיכער שטותים. אויב ס'איז דא א זאך אז א מענטש וויל זיין גערעכט, איז עס אמת פאר אידן און פאר גוים דאס זעלבע.

ר' יואל אשר: אבער ס'גייט אלעווייל אפילו מער, ס'קען זיין למשל ס'וועט אויך העלפן אז א מענטש איז אן איינוואוינער פון דעם לאנד און ער...

ר' יצחק: האט זיך אונטערגעווארפן צו די חוקים למשל,

ר' יואל אשר: רייט.

ר' יצחק: אבער איך קען לערנען אפילו נאך מער. איך טראכט יעצט אז דער רמב"ם, דעם **"מישראל"** מיט גוים – פארוואס קומט אריין דאס ווארט **"ישראל"** דא? ווייל ס'איז דאך דא א חילוק אין דער הלכה דא. דער רמב"ם האט דאך אנגעהויבן מיט דער קשיא, **"בין ביד גוים בין ביד ישראל"**. ס'הייסט, ביד גוים איז עס פסול, מדרבנן עט ליסט. ביד ישראל איז כשר. פרעגט דער רמב"ם: וואס גייט עס אן גוים אדער ישראל, ער וויל נישט! אויף דעם זאגט דער רמב"ם דעם תירוץ: ווען ס'איז ביד ישראל איז עס דאך פארט פון דער זאך וואס איז פארט פון זיין רצון.

זייער אן אינטערעסאנטער חידוש, הערסט וואס איך זאג? איך וואלט געקענט לערנען, איך טראכט יעצט אביסל דעם דרך אפשר, איך בין נישט זיכער, אז מ'האט געקענט לערנען אז דער חילוק פון גוים מיט ישראל איז ווייל ס'איז נישט לעגיטים. ס'זעט אויס פון דעם לשון הרמב"ם נאך א זאך, אז ישראל מאכט עס מער רצון, ווייל ווען דער בית דין זאגט אים, אדער דער גוי זאגט בשם דעם בית דין, פשט רעדן זיי צו זיין רצון, זיי קאנווינסן אים אין א געוויסן זין.

ר' יואל אשר: זיי רעדן מצד עפעס א רצון וואס איז אויך דא אין אים.

ר' יצחק: ווען דער גוי זאגט אליין, איך מיט א גוי האבן גארנישט, ווייל דער גוי האלט איך זאל גט'ן מגע ער פלאצן. פארשטייסט?

ר' יואל אשר: ס'קען זיין דאס איז א שטיקל ראיה. ס'איז נישט קלאר אזוי, ווייל דעמאלטס איז עס נאר פסול מדרבנן. ס'טייטש אז היות דער דין איז אז ער דארף געבן א גט, איז דאס אויף דעם געגוג אויכעט. אבער מ'האט דאך למעשה געפאסל'ט פאר דער סיבה וואס דו זאגסט,

ר' יצחק: און דער פסול דרבנן איז געבויט אויף דעם ווייל ס'איז דא וויניגער רצון, ס'איז דאך געבויט אויף דעם. ס'איז נישט געבויט סתם אז וואס איז שלעכט, ס'איז דאך א מקום וואס ס'איז ריכטיג געגעבן א גט, אדער אפילו אויב נישט האט ער דאך למעשה געגעבן. אזוי וואלט איך געטראכט. איך וואלט אפילו מער, אז ס'דארף נישט אנקומען צו דעם אז זיין רצון לישראל איז מער ווי זיין רצון נישט צו געבן א גט, ס'איז ביידע איקוועל, אבער דער וואס איז מכריע איז דער **"רוצה אני"**, דער **"רוצה אני"** האט מכריע געווען.

זאכליך וויל דער רמב"ם ווייזן אז דאס וואס ער זאגט **"רוצה אני"** איז קענן וואס זיין הוה אמינא איז געווען פריער: איי ער וויל בכלל נישט! אויב ס'איז געווען א זאך וואס ער וויל בכלל נישט וואלט עס נישט געארבעט. דאס איז כולה די סברא, אזוי ווי ער זאגט אז ווען ס'איז א גוי, איך מיט די גוי'אישע געזעצן האבן מיר גארנישט איינגעלייגט, וואס דאס העלפט, דאס מאכט מיר נישט קיין שום צד רצון. אן אידיש געזעץ אבער, בשם די אידישע, האב איך יא לכאורה א צד. פריער האב איך געהאט **"הוא אנס עצמו"**, יעצט ווען מען איז אים מאנס העלפט מען אים, כאילו, פארשטייסטו וואס איך זאג? דאס איז לכאורה די סברא, א פשוט'ע סברא, מ'דארף שוין נישט אנקומען צו קיין ווערטער, פיזישע הלכות.

און אויך האב איך זייער נישט ליב די איידיע אז מ'וויל אמת'דיג. קיינער וויל נישט גארנישט אמת'דיג. מענטשן ווילן אמת'דיג אבער ס'העלפט נישט. מענטשן שטעלן עס צוזאמען מיט **"אין אדם**

ר' יואל אשר: חוטא אלא אם כן נכנס בו רוח שטות",

ר' יצחק: יא יא,

ר' יואל אשר: ס'איז דער ענין, אבער דאס איז אן ענין לעצמו,

ר' יצחק: יעצט אבער איך גלייב נישט אז ס'וואלט געהאלפן להלכה, ס'איז זייער מאדנע אז מ'טראכט... [[#5]] שא שא שא, נישט יעצט, העלאו, זייט שטיל. וועד קאלט?

ר' יואל אשר: איך וועד געקוועטשט ביי דער זייט,

ר' יצחק: סטאפ דאס נאוו, א מינוט, ס'סטאפט עפעס נישט ביי מיר, איך ווייס נישט פארוואס, איך האב געטרייט, אפשר דער באטן איז צעבראכן?

דער חיוב פון א מעשה בפועל אין עבודת השם

אקעי, למעשה, פארשטייסטו וואס איך זאג? דער עקסטערער שמועס, איך מיין אז אויך אינעם ענין פון אידישקייט האב איך זייער נישט ליב די איידיע וואס ער זאגט אז מ'וויל אלעמאל זיין גוט. איך מיין אז מענטשן ניצן עס צופיל פאר אן עקסקיוז. איך זאג נישט אז ס'איז נישט אמת, ס'איז אמת, ס'האט יא...

ר' יואל אשר: אה, דו זאגסט אן אנדערן פאל, וועז א מענטש טוט למעשה גארנישט, ער וויל נאר – דאס איז גארנישט ווערט. דא רעדט מען דאך וועז ער זאגט **"רוצה אני"** און מ'שרייבט א גט און מ'גיט דעם גט. איינער וואס ליגט אין בעט און זאגט ער וויל דאוועננען, ער האט שוין נישט געהאלפן. דא רעדט מען דאך וועז ער זאגט **"רוצה אני"** און מ'גיט למעשה א גט. נאכאמאל? איך זאג מענטשן ניצן עס, אבער וועז איינער ליגט אין בעט און ער גייט נישט דאוועננען, זאגט מען עכט וויל ער דאוועננען, אבער ער האט גארנישט געטוהן קיין פעולה וואס זאל עס ווייזן. דא האט ער דאך געזאגט **"רוצה אני"** און די מענטשן שרייבן א גט, די שאלה איז צי דאס הייסט זיין רצון, זאגט מען אז דאס הייסט זיין רצון.

ר' יצחק: פיין, גוט, ס'העלפט.

ר' יואל אשר: ס'איז זייער פשוט, אבער למעשה, ס'איז דא א למעשה, אנדערע ווערטער,

ר' יצחק: דער רמב"ם זאגט מען זאל עס נישט ניצן פאר עבודת השם. וועז איך בין אויפגעשטאנען אינדערפרי, איך...

ר' יואל אשר: בין געפארן אין בית המדרש,

ר' יצחק: איך פיל אבער איך האב נישט געוואלט, קומט דער קאצקער און ער זאגט: דו ווילסט דאך נישט? ניין ניין, איך וויל יא! דעמאלטס ארבעט עס. אבער צו לאזן ליגן אין בעט... נע, דעמאלטס איז עס נישט קיין עצה. דעמאלטס דארף מען דאך שוין, אקעי, זאל מען זיך אליין צעשלאגן און מאכן אן אלארם קלאק. שוין, זאגט דער רמב"ם, פירט אויס:

ר' יואל אשר: איך מיין אז דער נוסח, וואטעוועור, מיר גייען אריין אין אגדה, אבער **"מחשבה טובה הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה, מחשבה רעה אין הקדוש ברוך הוא מצרפה למעשה"**, עס שטימט אויך מיט דער תורה וואס דו זאגסט, אז ביי דער גרעסערער פיקטשער איז אז דער מענטש וויל.

ר' יצחק: אקעי, יא, שוין, לאמיר גיין צוריק צום רמב"ם.

וואס איז די "מצוה" ביי כפיית גט?

ר' יואל אשר: די אלע זאכן איז וועז ס'איז דער דין נותן אז ער דארף מגרש זיין. ס'איז אינטערעסאנט, וויל דא רעדט מען: וואס איז די מצוה אז בית דין כופין אותו לגרשה? וואס איז די מצוה? ס'איז נישט קיין מצוה דאורייתא, אדער מצות לא תעשה. ס'איז נאר אז דאס איז די...

ר' יצחק: ריכטיגע זאך צו טוהן. אן איד וויל טוהן וואס איז ריכטיג. אן איד וויל טוהן וואס איז ריכטיג פאר אידן.

ר' יואל אשר: וואס איך מיין צו זאגן איז אז ס'קען זיין אז ס'איז אפילו נישט א מצוה מיוחדת לישראל, ס'איז מער די מצוה, אזוי ווי דער רמב"ם האט געזאגט אז א מענטש קען נישט האלטן א פרוי ווי אן ארעסטאנט וואס זאל זיך נישט קענען באפרייען. ס'איז א מענטשליכע מצוה, פארשטייסט וואס איך זאג? אהא. סאו לויט דעם איז נישט דאס ווארט אן איד, אבער א מענטש טאר נישט האלטן א פרוי האסטידזש. ס'איז אן איסור פון האלטן א פרוי האסטידזש. ס'איז אפילו נישט א מצוה סיי וועלכן תיקון אין די עולמות העליונים טו איך וועז איך טו דאס. ס'איז נישט דער מין מצוה. ס'איז א מצוה פון נישט טוהן דאס רשעות פון האלטן א פרוי האסטידזש.

דער חילוק צווישן גט און קרבנות בנוגע רצון

ר' יצחק: איך פארשטיי, איך פארשטיי וואס דו זאגסט. יא, אבער דאס איז... דער רמב"ן פרעגט נישט די קשיא ביי קרבנות, ס'איז אינטערעסאנט. אפשר פארקערט, אפשר טראכטן א גט דארף מער רצון.

ר' יואל אשר: ס'איז דא א קשיא אויף דער פעולה. אפשר די מצוה וואס מ'זאגט, דו מוזסט טוהן א מצוה, איז די מצוה צו פאלגן דעם בית דין. וועגן דעם וועז די גוים זאגן: פאלג דעם איד, אפשר דאס איז דאס וואט.

ר' יצחק: מיט דעם קומט אויס דער חילוק צווישן... ס'איז נישט קיין, דארף זיין אן אידישער שלעגער, אן אידישע האנט.

כפיה שלא כדין דורך א בית דין של ישראל

[[#2]] לאמיר אויספירן די הלכה. **"לא היה הדין נותן",**

ר' יואל אשר: דאס איז וועז דער דין נותן, וועז ס'איז דא א מצוה פון כופין, אבער וועז ס'איז נישט דער דין כופין אותו לגרש, **"וטעו בית דין של ישראל או שהיו הדיוטות".** בית דין של ישראל איז טועה געווען, ס'טייטש, געווענליך א נארמאלער בית דין, פונקט האבן זיי זיך טועה געווען, אדער א בית דין וואס איז זיך אייביג טועה, א בית דין פון הדיוטות. **"ואנסוהו עד שגירש",** זיי האבן אים געצווינגען עד שגירש, איז **"הרי זה גט פסול",** וויל דא איז נישט דא די זאך אז עכט האט ער געוואלט אדער וויל ס'איז די ריכטיגע זאך. **"הואיל וישראל אנסוהו",** אויב היות די

אידן האבן אים געצווינגען, דארף ער מאכן א נייעם, **"יגמור ויגרש"**, דארף ער מאכן א פרישן גט. דער גט וועט נישט...

ר' יצחק: הייסן א גוטער גט.

ר' יואל אשר: אבער ס'איז א גט פסול מדרבנן, יא?

ר' יצחק: זאל ער מאכן נאך א גט.

ר' יואל אשר: איך פארשטיי.

ביאור אין "הואיל וישראל אנסוהו יגמור ויגרש" ביי א בית דין שטעו

ר' יצחק: איי דאונט נאו. יא, איך ווייס נישט. ס'הייסט ס'איז נישט דא קיין רצון? אה, דו מיינסט צו זאגן ס'שטערט, ס'שטימט נישט מיט דעם גאנצן שטיקל תורה? דאס שטיקל תורה איז נאך פאר'ן רמב"ם.

ר' יואל אשר: דאס הייסט **"הואיל וישראל"**. אה, ער לערנט פשט, ער צייכנט צו עפעס א תשובה פונעם רמב"ם, שאלות ותשובות. **"הואיל וישראל אנסוהו"**, ממילא ער ווייסט דאך נישט. ס'איז דאך דא א בית דין וואס האט געמאכט א טעות, ער ווייסט נישט. ער ווייסט נאר, ער זאגט תמים ווי אן איד, ער איז דא ביי א בית דין און דער בית דין זאגט, מיינט ער אז דאס איז די ריכטיגע זאך צו טוהן. אבער ס'איז פסול מדרבנן, ווייל אונז ווייסן דאך, וועז דער בית דין גייט קומען פרעגן פון א גדול בתורה, וועט ער זאגן: ענק האבן נישט געטארט אין אזא פאל, זיי פסל'ענען דעם גט.

איז טייטש, מצד דעם איד איז דאך די זעלבע סטארי ווי פריער, ווייל ער ווייסט וואס דא א בית דין זאגט אים איז. ס'איז אינטערעסאנט, איז טייטש, ס'וועט נאר העלפן אז ער ווייסט נישט אז די אידן מאכן א טעות. אויב דער איד איז א תלמיד חכם, וועט עס זיין לכאורה א גט בטל מדאורייתא אויכעט.

כפיה שלא כדין דורך גוים

[[#3]] אבער **"ואם הגוים אנסוהו לגרש שלא כדין"**, דעמאלטס איז עס בכלל נישט קיין גט, אויך נישט מדאורייתא, **"אף על פי שאמר בגוים רוצה אני"**, אפילו ער האט געזאגט פאר די גוים: רוצה אני, **"ואמר לישראל כתבו וחתמו"**, אבער **"הואיל ואין הדין מחייבו להוציא"**, דער דין זאגט נישט אז ער דארף מוציא זיין, און ווער איז מאנס? די גוים, דעמאלטס **"אינו גט"**.

סאו לאמיר סאמעריזן די הלכות יעצט. אבער ער זאגט, די לעצטע הלכה איז זייער שווער, ווייל אויב דער איד ווייסט אז דער בית דין מאכט א טעות, לכאורה לויט דעם חשבון וואלט עס געדארפט זיין בטל מדאורייתא. דער טועה בית דין און ער ווייסט נישט אז ס'איז טועה, ממילא מיינט ער אז ער האט רצון.

סיכום פון די פיר חילוקים אין הלכה

ר' יצחק: דער זאגט תיכף דאס פון דער ישיבה, כ'ווייס שוין. לאמיר נאר מסכם זיין דעם דין, אקעי? ס'איז דאך גארנישט, ס'זאל זיין פארשטענדליך אין קאפ. צו פארשטיין וועט זיין, מ'האט שוין געגוג זיך געמוטשעט. איך ווייל נאר מ'זאל וויסן וואס די הלכה איז.

וואס די הלכה איז, איז זייער פשוט. ס'איז דא מענטשן וואס מ'איז כופה להוציא, ס'איז דא מענטשן וואס מ'איז נישט כופה להוציא. דער וואס מ'איז כופה להוציא:

- טאמער אן איד האט אים כופה געווען, איז עס כשר לכתחילה וועז ער זאגט: רוצה אני, יא?

- אדער א גוי האט אים כופה געווען בשם אן איד, אויך כשר לכתחילה.

- וועז א גוי האט אים כופה געווען און נישט בשם אן איד, דעמאלטס איז וואס? איז עס פסול מדרבנן. מדאורייתא. ניין, פסול.

ר' יואל אשר: ניין, א גוי אומר...

ר' יצחק: דער וואס דער דין נותן, די ערשטע הלכה. דער וואס דער דין נותן, אז די גוים האבן ס'אליינס געטוהן,

ר' יואל אשר: איז עס פסול נאר מדרבנן.

ר' יצחק: <|3:3.5|>שטימט? נאכדעם איז דא מענטשן וואס אין הדין נותן לגרש. דאס איז די ערשטע הלכה. נאכדעם איז דא מענטשן וואס אין הדין נותן לגרש, איז אזוי:

- אויב די אידן האבן אים כופה געווען, וויאזוי ס'קען זיין, בטעות, וואטעווער, דעמאלטס איז עס פסול מדרבנן.

- אבער אויב די גוים האבן עס כופה געווען, איז עס פסול מדאורייתא.

אין אנדערע ווערטער, פון די פיר קעיסעס – אידן, גוים, פסול, כשר – נאר די פערטע איז בטל מדאורייתא, וועז ס'איז סיי גוים און סיי שלא מן הדין. אבער די אנדערע דריי קעיסעס, איז:

1. וועז ס'איז אידן און ס'איז מן הדין – איז זיכער גוט.
2. וועז ס'איז גוים און ס'איז מן הדין – איז מדרבנן פסול.
3. און וועז ס'איז אידן שלא מן הדין – אויכעט פסול מדרבנן.

שטימט מיין טשארט אין מיין קאפ? ס'איז א טשארט אזוי ווי יוצרות. דאס איז די הלכה. צו פארשטיין קלאר פאר דעם פסול מדרבנן דארף מען אביסל פארשטיין בעסער וויאזוי עס ארבעט, אבער דאס איז, כ'מיין דאס איז די הלכה. מסכים. ס'שטייט נישט קיין... די כללים זענען מסכים אויף יעדן איינעם. דער ש"ך איז דא אויף דעם... אה, ער זאגט אז ס'איז דא אנדערע וואס זאגן אפשר ס'איז יא פסול מן התורה אויב ס'איז אידן וואס האבן געטוהן שלא כדין. אקעי, דארף מען וויסן. איך האב געמיינט אז ער... אקעי.

ר' יואל אשר: וועז ער ווייסט אז שלא כדין, איז דאס מיין חילוק.

ר' יצחק: אקעי, אדרבה, דאס ברענגט פונעם רמב"ם. אקעי, בקיצור דאס איז עד כאן הלכות גירושין פרק ב'.

Generated by Shiur Upload Automation